

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 8.11.2006
KOM(2006) 649 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

**Strategia rozszerzenia i najważniejsze wyzwania w okresie 2006–2007
Wraz ze sprawozdaniem specjalnym dotyczącym zdolności UE do przyjmowania
nowych państw**

{SEK(2006) 1383}
{SEK(2006) 1384}
{SEK(2006) 1385}
{SEK(2006) 1386}
{SEK(2006) 1387}
{SEK(2006) 1388}
{SEK(2006) 1389}
{SEK(2006) 1390}

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Strategia rozszerzenia i najważniejsze wyzwania w okresie 2006–2007 Wraz ze sprawozdaniem specjalnym dotyczącym zdolności UE do przyjmowania nowych państw

1. WSTĘP

Od dziesięcioleci podstawą rozwoju Unii Europejskiej jest jej rozszerzanie. Integracja europejska z natury polega na przewycięzeniu podziału Europy i przyczynia się do pokojowego jednoczenia kontynentu. Na płaszczyźnie politycznej rozszerzenie UE pozwoliło wyjść naprzeciw ważnym zmianom, takim jak upadek dyktatur i komunizmu. Umocniło demokrację, prawa człowieka i stabilizację na całym kontynencie. Rozszerzenie odzwierciedla istotę siły oddziaływania UE i pokazuje, że Unia osiągnęła dużo więcej dzięki sile przyciągania nowych krajów, niż gdyby zastosowała jakiekolwiek inne środki.

Na płaszczyźnie gospodarczej kolejne rundy rozszerzenia przyczyniły się do zwiększenia dobrobytu i konkurencji, dzięki czemu rozszerzona Unia może lepiej radzić sobie z wyzwaniami globalizacji. Skorzystała na tym bezpośrednio cała Europa. Dzięki rozszerzeniom UE wzmocniła również swoją pozycję w świecie i jest dziś liczącym się partnerem na arenie międzynarodowej.

Przystąpienie do Unii Europejskiej Bułgarii i Rumunii 1 stycznia 2007 r. zakończy piątą rundę rozszerzenia, rozpoczętą przystąpieniem dziesięciu nowych państw członkowskich w maju 2004 r. Dokładne przygotowania utorowały tym państwom drogę do płynnej integracji z instytucjami i polityką UE. Doskonale udało im się dostosować przepisy krajowe do prawodawstwa unijnego oraz wnieść znaczący wkład w działanie instytucji UE. Wykazują wzmożoną aktywność gospodarczą, handlową i inwestycyjną; mogą się również poszczycić wysokimi stopami wzrostu gospodarczego.

Obecny program rozszerzenia obejmuje kraje Bałkanów Zachodnich i Turcję. Krajom tym zaoferowano perspektywę członkostwa w UE po spełnieniu koniecznych warunków. Znajdują się one na różnych etapach procesu integracji z Unią. Chorwacja i Turcja są w trakcie negocjacji akcesyjnych. Była Jugosłowiańska Republika Macedonii uzyskała status kraju kandydującego w grudniu 2005 r. Inne kraje Bałkanów Zachodnich robią postępy na drodze do swojej europejskiej przyszłości.

Program rozszerzenia UE na okres 2006–2007 obejmuje wiele istotnych wyzwań. Są to w szczególności negocjacje akcesyjne z Turcją, kwestia przyszłego statusu Kosowa, stosunki z Serbią oraz przejście większej odpowiedzialności za własny system rządów przez Bośnię i Hercegowinę. Kwestie te, ważne skądinąd same w sobie, dotyczą również zagadnień geopolitycznych i wpływają na bezpieczeństwo i stabilność całej Europy. Wartościowy jest już sam postęp w kierunku członkostwa, nawet jeśli przystąpienie jest kwestią odległej przyszłości. Proces ten może się wiązać z wieloma problemami, stąd konieczne jest nieustanne zaangażowanie UE.

Zarówno strategię przedakcesyjną, jak i negocjacje z krajami kandydującymi i potencjalnymi krajami kandydującymi należy prowadzić w sposób dokładny, w pełni przestrzegając

uzgodnionych warunków. Począwszy od stycznia 2007 r., UE będzie udzielać wsparcia finansowego poprzez nowo ustanowiony instrument pomocy przedakcesyjnej. Wsparcie będzie przeznaczone na realizację zadań priorytetowych określonych w Partnerstwie dla członkostwa i Partnerstwie europejskim.

Rozszerzenie Unii to projekt o znaczeniu historycznym, opierający się na wizji zjednoczonej Europy i jej pozycji w świecie. Aby mieć pełną demokratyczną legitymację obywateli Europy, musi on zyskać ich szerokie poparcie. Najważniejsze decyzje dotyczące przystąpienia do UE nowego kraju są podejmowane przez demokratycznie wybrane organy w każdym państwie członkowskim i Unii.

Główną rolę w wyjaśnieniu, dlaczego rozszerzenie leży w interesie UE, powinny odgrywać państwa członkowskie. Komisja podejmuje się poprawić przepływ obiektywnych informacji w przystępnej formie i współpracować z państwami członkowskimi i Parlamentem Europejskim na rzecz skuteczniejszej komunikacji ze społeczeństwem na temat procesu rozszerzenia.

Na spotkaniu Rady Europejskiej w grudniu 2006 r. odbędzie się debata na temat rozszerzenia. W konkluzjach z grudnia 2005 r. Rada stwierdziła, że strategia przedstawiona w zeszłym roku przez Komisję stanowi dobrą podstawę do takiej debaty w roku 2006. W strategii podkreśla się, że starannie przeprowadzone rozszerzenie może pogłębić integrację europejską i zwiększyć jej zasięg. Opiera się ona na trzech podstawowych zasadach: konsolidacja obecnych zobowiązań UE wobec państw uczestniczących w procesie rozszerzenia, stosowanie sprawiedliwych i jasno określonych warunków oraz zintensyfikowanie komunikacji ze społeczeństwem w sprawach związanych z rozszerzeniem.

UE poważnie traktuje obawy dotyczące tempa rozszerzenia. Aby uniknąć nadmiaru zobowiązań, UE dotrzymuje tych, które podjęła wobec państw już zaangażowanych w proces rozszerzenia, lecz jest ostrożna jeśli chodzi o podejmowanie nowych.

Jasno określone warunki są stosowane w odniesieniu do wszystkich krajów kandydujących i potencjalnych krajów kandydujących. Podjęcie jakichkolwiek nowych kroków w procesie rozszerzenia zależy od postępów danego kraju w zakresie reform politycznych i gospodarczych. Ponieważ proces przystąpienia wiąże się z długotrwałym wysiłkiem, należy wciąż na nowo motywować kraje do kontynuowania reform. UE musi również zwiększyć przejrzystość tego procesu.

Zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej z czerwca 2006 r. UE powinna także przeprowadzić reformę własnych instytucji. Nowe porozumienie instytucjonalne powinno być gotowe, zanim kolejny kraj osiągnie gotowość do przystąpienia do Unii. Kolejną ważną kwestią na przyszłość są finanse UE. Zdolność UE do przyjmowania nowych państw przy jednoczesnym utrzymaniu tempa integracji będzie miała w przyszłości coraz większe znaczenie. Specjalne sprawozdanie Komisji załączone do niniejszego dokumentu przedstawia metodę postępowania, która pozwoli zachować ciągłość skutecznego funkcjonowania UE przy jednoczesnej realizacji programu rozszerzenia zakładającego sprostanie wyzwaniom nadchodzących lat.

Nie wszystkie kraje europejskie są zaangażowane w proces rozszerzenia. UE nawiązała różnego rodzaju stosunki z innymi krajami, np. w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego, europejskiej polityki sąsiedztwa, a także stosunki dwustronne ze Szwajcarią i partnerstwo strategiczne z Rosją. Celem europejskiej polityki sąsiedztwa jest zwiększenie

dobrobytu i stabilności oraz sprawne systemy rządów w krajach sąsiadujących z UE poprzez silniejsze związki polityczne i integrację gospodarczą z Unią. Wkrótce Komisja przedstawi propozycje dotyczące zwiększenia znaczenia europejskiej polityki sąsiedztwa.

Niniejszy dokument jest oparty na istniejącej strategii UE i podejmuje kwestie wyciągnięcia wniosków z piątej rundy rozszerzenia, wsparcia krajów na drodze do członkostwa, zwiększenia poparcia społeczeństwa dla idei rozszerzenia, rozwiązania problemów związanych z rozszerzeniem oraz zapewnienia zdolności UE do przyjmowania nowych państw. Wszystko to stanowi podstawę do osiągnięcia ponownego porozumienia w sprawie rozszerzenia.

2. PIĄTA RUNDA ROZSZERZENIA

Polityka rozszerzenia okazała się jednym z najskuteczniejszych obszarów polityki UE, przyczyniając się do utrwalenia pokoju, stabilności i rozwoju demokracji na kontynencie. Dziesięć państw członkowskich, które przystąpiły do Unii w 2004 r., kontynuuje harmonijną integrację z instytucjami i różnymi obszarami unijnej polityki. Ogólnie rzecz biorąc, demokratyczne systemy polityczne nowych państw członkowskich nadal działają bez przeszkód. Państwom tym doskonale udało się dostosować przepisy krajowe do prawodawstwa unijnego oraz wnieść znaczący wkład w działania instytucji UE. Instytucje unijne nadal działają skutecznie. Dzięki kolejnym rundom rozszerzenia UE jest dziś liczącym się partnerem na politycznej i gospodarczej arenie międzynarodowej i zyskała na znaczeniu jako negocjator na różnych forach. Wzbogaciły one również unijne dziedzictwo kulturowe.

Poza zwiększeniem bezpieczeństwa i stabilności w Europie kolejne rozszerzenia przyniosły również korzyści gospodarcze. Nowe państwa członkowskie szybko doganiają pod tym względem „starych” członków Unii. Stare państwa członkowskie skorzystały z nowych możliwości handlowych i inwestycyjnych. Rozszerzenie okazało się korzystne dla całej gospodarki UE i pomogło jej lepiej radzić sobie z wyzwaniami globalizacji¹. Proces stopniowego przyjmowania euro przez nowe państwa członkowskie, który rozpoczął się 1 stycznia 2007 r., wzmocni jeszcze tę pozytywną tendencję.

Rozszerzona Unia pozwala na bardziej efektywne rozmieszczenie siły roboczej i daje większe możliwości skutecznego konkutowania na światowych rynkach. Ogólnie rzecz biorąc, ostatnie rozszerzenie było katalizatorem wzrostu gospodarczego i modernizacji UE, co potwierdziło ostatnio wiele istotnych badań. Konkretnie korzyści są widoczne na przykład w tych trzech państwach członkowskich, które po przystąpieniu dziesięciu nowych członków wprowadziły swobodny przepływ siły roboczej. Obejmują one zwiększony dochód narodowy i wpływy z podatków oraz ograniczenie tzw. „szarej strefy”. Pracownicy z nowych państw członkowskich uzupełnili niedobór wykwalifikowanej siły roboczej i łatwo przystosowali się do nowego środowiska kulturowego². W oparciu o te doświadczenia swoje rynki pracy otworzyło kolejnych pięć państw członkowskich, a kolejne dwa otworzyły je częściowo³.

¹ Komunikat Komisji „Rozszerzenie po dwóch latach – sukces gospodarczy” COM(2006) 200 z 3 maja 2006 r.

² Komunikat Komisji: Sprawozdanie z funkcjonowania ustaleń przejściowych określonych w Traktacie o przystąpieniu z 2003 r. (w okresie od dnia 1 maja 2004 r. do dnia 30 kwietnia 2006 r.) – COM(2006) 48 z 8.2.2006 r.

³ Pełne otwarcie: maj 2004: Irlandia, Zjednoczone Królestwo, Szwecja; maj 2006: Hiszpania, Grecja, Finlandia i Portugalia; lipiec 2006: Włochy. Częściowe otwarcie: Belgia, Francja.

Przygotowania Bułgarii i Rumunii do członkostwa w UE postępują zgodnie ze jasno określonymi warunkami, przy pełnym poparciu UE. Podczas trwania negocjacji akcesyjnych oba kraje przeprowadziły daleko idące reformy. Mimo to w sprawozdaniach monitorujących z października 2005, maja 2006 i września 2006 Komisja zwraca uwagę na szczególnie niepokojące obszary wymagające dalszych wysiłków. W wyniku poczynionych postępów Bułgaria i Rumunia będą w stanie przyjąć na siebie prawa i obowiązki związane z członkostwem w UE z dniem 1 stycznia 2007 r. We wrześniowym sprawozdaniu określono surowe warunki w celu zapewnienia ciągłego postępu w procesie reform w obu tych krajach zarówno przed przystąpieniem, jak i po nim. Zwrócono również uwagę na przepisy zawarte we wspólnotowym dorobku prawnym i Traktacie o przystąpieniu celem zapewnienia dalszego skutecznego funkcjonowania instytucji UE i obszarów unijnej polityki. Jeśli zajdzie taka potrzeba, Komisja z pewnością skorzysta z tych mechanizmów.

Przystąpienie Bułgarii i Rumunii pokazuje krajom na wcześniejszym etapie przygotowań do członkostwa, że osiągnięcie ich ostatecznego celu jest możliwe. Jest także źródłem wielu wniosków na przyszłość, które już teraz są wykorzystywane w strategii przedakcesyjnej. Nie ulega wątpliwości, że kwestie takie jak reforma wymiaru sprawiedliwości oraz zwalczanie korupcji i zorganizowanej przestępczości muszą być rozwiązane na wczesnym etapie. Komisja na przykład promuje większą świadomość tego, jak najlepiej zapewnić niezależność, bezstronność i skuteczność wymiaru sprawiedliwości oraz jak zapobiegać korupcji. Podkreśla również potrzebę kontynuowania reform w dziedzinie administracji publicznej. Odpowiedzialna i skuteczna służba publiczna, działająca w oparciu o kryteria rozwoju kariery zawodowej, umożliwia efektywne przygotowanie kraju do przystąpienia i późniejsze jego funkcjonowanie jako państwo członkowskie, co wpływa korzystnie na cały kraj.

Ogólnie rzecz biorąc, piąta runda rozszerzenia okazała się być dużym sukcesem. Korzyści będą z pewnością odczuwane jeszcze przez wiele lat. Ponad 100 mln nowych obywateli UE z coraz większymi zarobkami przyczyni się do ożywienia europejskiej gospodarki. Dzięki rozszerzeniu podniosły się również europejskie standardy w zakresie demokracji i praworządności. Zwiększył się poziom bezpieczeństwa wszystkich obywateli UE oraz wzrósł dobrobyt.

3. PROCES ROZSZERZENIA

Polityka rozszerzenia UE opiera się obecnie na trzech podstawowych zasadach: konsolidacja zobowiązań, przestrzeganie określonych warunków i komunikacja.

Konsolidacja programu rozszerzenia oznacza, że UE jest ostrożna w podejmowaniu nowych zobowiązań, natomiast dotrzymuje tych, które podjęła wobec państw już zaangażowanych w proces rozszerzenia. Unia rozpoczęła negocjacje akcesyjne z Turcją i Chorwacją oraz otworzyła perspektywę członkostwa przed innymi krajami Bałkanów Zachodnich. Takie zobowiązanie jest dla tych krajów silną zachętą do kontynuowania reform.

Jasno określone lecz sprawiedliwe warunki są stosowane w odniesieniu do wszystkich krajów kandydujących i potencjalnych krajów kandydujących. Podjęcie każdego kolejnego kroku zależy od postępów danego kraju w zakresie spełnienia koniecznych warunków na każdym etapie procesu przystąpienia. Takie podejście pomaga skonsolidować reformy i przygotować nowe państwa członkowskie do wypełniania swoich obowiązków po przystąpieniu.

Aby rozszerzenie stało się sukcesem, UE potrzebuje poparcia swoich obywateli. Kluczową rolę w skutecznym informowaniu obywateli UE o procesie rozszerzenia, a szczególnie o korzyściach, jakie im przynosi, powinny odgrywać państwa członkowskie. Istotnym elementem procesu przystąpienia nowych krajów do UE jest również legitymacja demokratyczna.

3.1. Negocjacje akcesyjne

Za zgodą wszystkich państw członkowskich negocjacje akcesyjne z Chorwacją i Turcją otwarto w październiku 2005 r., co stanowiło dalszą zachętę do kontynuowania reform politycznych i gospodarczych w tych krajach i do utrzymywania dobrych stosunków z sąsiadami. Negocjacje prowadzone są na podstawie jasnych i precyzyjnie określonych ram negocjacyjnych, zatwierdzonych jednogłośnie przez Radę. Tempo negocjacji zależy od tempa reform w danym kraju.

Podczas negocjacji akcesyjnych podejmowane są ustalenia, zgodnie z którymi kraje kandydujące zobowiązują się stosować ogół przepisów i politykę UE, czyli wspólnotowy dorobek prawny (zwany też *acquis communautaire*). Kraje kandydujące muszą przyjąć i wdrożyć dorobek prawny Unii oraz realizować cele polityczne zapisane w traktatach. Negocjacje umożliwiają krajom kandydującym i UE uzgodnienie kroków, których podjęcie może okazać się konieczne do ułatwienia integracji. Każdy z krajów jest oceniany indywidualnie: negocjacje dają krajom szansę wykazania, że są w stanie przeprowadzić konieczne reformy i spełnić wszystkie wymogi członkostwa.

Negocjacje przebiegają zgodnie z określonym planem. Od października 2005 r. w ramach przeglądu prawodawstwa krajowego pod kątem zgodności z dorobkiem UE (tzw. proces *screeningu*) spotkało się wielu ekspertów z Turcji, Chorwacji i Komisji w celu objaśnienia wspólnotowego dorobku prawnego, dokonania oceny zbieżności prawa krajowego z tym dorobkiem i zbadania planów poszczególnych krajów dotyczących jego wprowadzenia w życie. Przegląd prawodawstwa został właśnie zakończony we wszystkich obszarach dorobku prawnego.

Po zakończeniu przeglądu prawodawstwa krajowego w zakresie kolejnego rozdziału oraz po wydaniu przez Komisję odpowiedniego zalecenia państwa członkowskie decydują, czy w odniesieniu do tego rozdziału można rozpocząć negocjacje, lub jakie kryteria, przyjęte jako punkty odniesienia, muszą zostać spełnione przez kraj kandydujący przed rozpoczęciem negocjacji. Otwierając negocjacje, Unia przedstawia wspólne stanowisko zawierające kryteria odniesienia, których spełnienie jest warunkiem tymczasowego zamknięcia rozdziału.

Kryteria odniesienia to nowe narzędzie, wprowadzone w rezultacie doświadczeń zdobytych podczas piątej rundy rozszerzenia. Mają na celu poprawę jakości negocjacji poprzez zachęcanie krajów kandydujących do wczesnego rozpoczęcia reform. Są wymierne i odnoszą się do najważniejszych elementów danego rozdziału dorobku prawnego. Ogólnie rzecz biorąc, początkowe kryteria odniesienia dotyczą najważniejszych przygotowań w zakresie zbliżania prawa krajowego do prawa wspólnotowego (np. strategii lub planów działania) oraz wypełnienia zobowiązań umownych odpowiadających wymogom zawartym we wspólnotowym dorobku prawnym. Końcowe kryteria odniesienia dotyczą głównie środków legislacyjnych, organów administracyjnych lub wymiaru sprawiedliwości oraz wyników osiągniętych przez dany kraj w zakresie wprowadzania w życie dorobku prawnego. W odniesieniu do rozdziałów z obszaru gospodarki obejmują one również kryterium sprawnej gospodarki rynkowej.

Jeżeli kraj kandydujący przestał spełniać początkowe kryteria odniesienia w zakresie negocjowanego rozdziału, Komisja może zaproponować zawieszenie negocjacji dotyczących tego rozdziału. Jeżeli kraj kandydujący przestał spełniać końcowe kryteria odniesienia w zakresie tymczasowo zamkniętego rozdziału, Komisja może zaproponować państwu członkowskiemu ponowne otwarcie negocjacji akcesyjnych w sprawie tego rozdziału.

Unia oczekuje od krajów biorących udział w negocjacjach spełnienia kryteriów politycznych oraz działań na rzecz podnoszenia standardów w trakcie całego procesu negocjacyjnego. Wyniki prowadzonego z krajami dialogu dotyczącego skutecznego rozwiązywania problemów z zakresu kryteriów politycznych będą uwzględnione w procesie negocjacyjnym. Komisja przygotowuje podstawy dialogu z państwami członkowskimi i przedstawi im sprawozdania w ramach odpowiednich organów Rady. Ponadto w skład tematów obecnych negocjacji wchodzi również rozdział „Wymiar sprawiedliwości i prawa podstawowe”, który obejmuje kwestie polityczne. Umożliwia to dokładną kontrolę nad postępami w najważniejszych obszarach.

W obecnych ramach negocjacyjnych przewidziano możliwość zawieszenia negocjacji akcesyjnych w przypadku poważnego i utrzymującego się naruszenia zasad wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz poszanowania praworządności. Przywiązanie większej uwagi do reform politycznych ma na celu poprawę jakości negocjacji akcesyjnych i doprowadzenie do koniecznych reform w krajach kandydujących.

Wyniki dialogu z krajami w sprawie reform gospodarczych będą również uwzględniane w procesie negocjacyjnym. Komisja przygotowuje podstawy dialogu z państwami członkowskimi i przedstawi im sprawozdania w ramach odpowiednich organów Rady. Przedmiotem dialogu jest spełnienie kryteriów gospodarczych i zbieżność z gospodarką unijną. Bardzo ważne jest, aby jeszcze przed przystąpieniem kraje przystępujące miały sprawnie funkcjonujące systemy gospodarki rynkowej umożliwiające im konkurowanie na rynku wewnętrznym. Pomoc przedakcesyjna będzie służyć przede wszystkim temu celowi.

3.2. Strategia przedakcesyjna

Partnerstwa dla członkostwa i partnerstwa europejskie to najważniejsze elementy strategii przedakcesyjnej. Na podstawie ustaleń zawartych w sprawozdaniach z postępów każdego kraju sporządzanych przez Komisję w odniesieniu do partnerstwa określa się priorytety, jakimi każdy kraj powinien się kierować na drodze do członkostwa w UE. Obejmują one również ramy pomocy UE na rzecz osiągnięcia tego celu. Obowiązujące układy o partnerstwie zostały przyjęte na początku bieżącego roku przez Radę. Komisja zamierza dokonać ich przeglądu pod koniec 2007 r. Ostatnio, po odzyskaniu niepodległości przez Czarnogórę, Komisja zaproponowała Europejskie partnerstwo na rzecz Czarnogóry.

Instrument pomocy przedakcesyjnej

Od 1 stycznia 2007 r. Komisja będzie miała do dyspozycji nowe narzędzie finansowe do promocji modernizacji, reform i zbieżności ze wspólnotowym dorobkiem prawnym, czyli instrument pomocy przedakcesyjnej (IPA). Zastąpi on wszystkie poprzednie instrumenty, takie jak Phare, Cards, Ispa i Sapard. Finansowanie w ramach tego instrumentu jest dostępne dla wszystkich krajów kandydujących i potencjalnych krajów kandydujących. Dzięki jednemu zbiorowi zasad i procedur oraz większej elastyczności możliwe będzie większe oddziaływanie instrumentu i optymalizacja wykorzystania środków UE. W ciągu najbliższych siedmiu lat kraje Bałkanów Zachodnich i Turcja skorzystają ze środków w wysokości prawie 11,5 mld EUR. Komisja przedstawia wieloletnie ramy finansowe, w których określa orientacyjne kwoty przydziału środków IPA w rozbiciu na kraj i każdy główny element.

W związku z zakończeniem najważniejszych zadań odbudowy kraju po zakończeniu konfliktu w Serbii, Czarnogórze i Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii Europejska Agencja Odbudowy będzie stopniowo ograniczać swoją działalność aż do jej zakończenia w 2008 r. Wdrażaniem pomocy, zgodnie z priorytetami uwzględniającymi nową sytuację, zajmą się wówczas przedstawicielstwa Komisji i organy krajowe, kiedy będą na to gotowe. Wprowadzenie IPA jest również okazją do zwiększenia koordynacji działań Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, Banku Światowego i innych międzynarodowych instytucji finansowych. Komisja, opierając się na istniejącej współpracy, będzie wraz z partnerami dbać o to, by zmobilizować jak najbardziej opłacalne połączenie dotacji i pożyczek na rzecz wsparcia modernizacji i rozwoju w regionie.

Realizacja mapy drogowej przyjętej dla Bałkanów Zachodnich

Wszystkie kraje Bałkanów Zachodnich poczyniły postępy w urzeczywistnianiu swoich aspiracji europejskich, realizując mapę drogową przedstawioną w zeszłym roku przez Komisję w dokumencie strategicznym na temat rozszerzenia. Postęp każdego kraju jest indywidualny i zależy od jego własnych osiągnięć w spełnianiu wymogów. W szczególności kluczowym elementem, na podstawie którego UE rozpatruje wnioski o członkostwo, jest osiągnięcie przez dany kraj zadowalających wyników w zakresie realizacji zobowiązań wynikających z Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu (włączając w to postanowienia związane z handlem).

W marcu 2006 r. w Salzburgu, odnosząc się do programu z Salonik, UE potwierdziła, że przyszłość krajów Bałkanów Zachodnich jest związana z Unią Europejską i wezwała je do większego zaangażowania w proces współpracy regionalnej. Współpraca ta jest wciąż niezwykle istotna z punktu widzenia długotrwałej stabilności, rozwoju gospodarczego i pojednania w regionie Bałkanów Zachodnich.

Odnosząc się do procesu współpracy w ramach Europy Południowo Wschodniej, kraje Europy Południowo-Wschodniej postanowiły w tym roku ustanowić nowe ramy tej współpracy zakładające większe zaangażowanie uczestników. Powołana zostanie Rada ds. Współpracy Regionalnej, w której zasiadać będą wspólnie przedstawiciele krajów Europy Południowo-Wschodniej i przedstawiciele społeczności międzynarodowej. Proces ten ma silne wsparcie Komisji, która z zadowoleniem przyjmuje również wejście w życie w 2006 r. Traktatu o Wspólnocie Energetycznej i Porozumienia w sprawie europejskiej wspólnej przestrzeni powietrznej.

UE będzie promować bezpośrednie kontakty międzyludzkie, zarówno poprzez większą dostępność stypendiów zagranicznych dla studentów i naukowców, jak i uproszczenie procedur wizowych. Obywatele Chorwacji są zwolnieni z obowiązku posiadania wiz krótkoterminowych. Komisja zaproponowała, aby Rada upoważniła ją do przeprowadzenia negocjacji w celu zawarcia w 2007 r. porozumień w sprawie ułatwień wizowych z innymi krajami regionu. Propozycja dotyczy również kwestii readmisji, wyłączając jednak Albanie, z którą UE podpisała już takie porozumienie. Ponadto UE będzie nadal udzielać pomocy w najważniejszych obszarach, takich jak energia, transport i współpraca gospodarcza.

Kraje Europy Południowo-Wschodniej rozpoczęły w kwietniu 2006 r. negocjacje dotyczące regionalnego porozumienia w sprawie wolnego handlu, które zamierzają zawrzeć przed końcem 2006 r. Proces ten jest w pełni wspierany przez Komisję oraz w ramach paktu stabilizacji⁴. UE wprowadzi wkrótce diagonalną kumulację reguł pochodzenia w swoich porozumieniach z Chorwacją i Byłą Jugosłowiańską Republiką Macedonii, a później również w porozumieniach z innymi krajami. Wpłynie to stymulująco na wymianę handlową i inwestycje. Albania, Chorwacja i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii są już członkami WTO. Wysilek, jaki w najbliższej przyszłości Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra oraz Serbia będą musiały podjąć, aby stać się członkami WTO, przyczyni się również do zacieśnienia regionalnych stosunków handlowych, realizacji reform gospodarczych i wprowadzania w życie przyszłych umów o stabilizacji i stowarzyszeniu.

4. POPARCIE SPOŁECZEŃSTWA DLA IDEI ROZSZERZENIA

Program rozszerzenia Unii przewiduje sposoby rozwiązania wielu wspomnianych wyżej problemów. Perspektywa przystąpienia do UE, przedstawiona krajom Bałkanów Zachodnich i Turcji, jest ważnym katalizatorem reform w tych krajach. W UE wyraźnie odczuwa się ogólne korzyści płynące z tej sytuacji pod względem wzrostu gospodarczego, stabilności i bezpieczeństwa. O tym aspekcie należy jednak szerzej informować społeczeństwo. Ważne jest, aby słuchać obywateli, odpowiadać na ich potrzeby i dostarczać im rzeczowe informacje. Kluczową rolę muszą tu odgrywać państwa członkowskie, przy wsparciu Parlamentu Europejskiego i Komisji. Państwa członkowskie, wspierane przez najbliższe społeczeństwu władze regionalne i lokalne oraz przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego, powinny informować o korzyściach płynących z polityki rozszerzenia dla obywateli rozszerzonej UE.

⁴ Pakt stabilizacji dla Europy Południowo-Wschodniej stanowi ramy polityki regionalnej ustanowione przez wspólnotę międzynarodową w czerwcu 1999 r. w celu wsparcia państw tego regionu w ich wysiłkach na rzecz wprowadzania pokoju, rozwijania demokracji, poszanowania praw człowieka, poprawy sytuacji gospodarczej oraz osiągnięcia stabilności w całym regionie. Prowadzone obecnie zmiany mają na celu zwiększenie zaangażowania państw regionu w proces współpracy.

Szukając poparcia społeczeństwa dla idei rozszerzenia, należy najpierw zapewnić wzajemne zrozumienie. W tym celu w 2005 r. Komisja zapoczątkowała dialog na forum społeczeństwa obywatelskiego między obywatelami UE i obywatelami krajów kandydujących i potencjalnych krajów kandydujących. Program ten ma na celu promowanie wspólnych działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe, takich jak np. wymiana studentów, wizyty robocze dziennikarzy, a także wspólnych działań podejmowanych przez organizacje kobiece, związki zawodowe i środowiska przedsiębiorców.

Komisja podejmie następujące kroki:

- Komisja wspiera większą przejrzystość działań. Zaleca podanie do wiadomości publicznej sprawozdań z przeglądu prawodawstwa krajowego pod kątem zgodności z dorobkiem UE, kryteriów warunkujących otwarcie rozdziałów negocjacyjnych oraz ostatecznych wspólnych stanowisk UE.
- Komisja zwiększy wsparcie dla dialogu ze społeczeństwem obywatelskim w oparciu o podjęte już działania w przypadku Turcji i krajów Bałkanów Zachodnich.
- Komisja będzie promować ideę bezpośrednich kontaktów międzyludzkich w obszarach takich jak edukacja, badania naukowe i kultura.
- Komisja będzie nadal śledzić opinie publiczną w kwestii rozszerzenia i słuchać obaw wyrażanych przez obywateli. Za pośrednictwem reprezentacji w państwach członkowskich i przedstawicielstw w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących będzie skuteczniej informować społeczeństwo o sytuacji w zakresie rozszerzenia.
- Komisja zajmie się rozpowszechnianiem przystępnie sformułowanych informacji na temat polityki rozszerzenia, skierowanych zarówno do szerokiego kręgu odbiorców, jak i do fachowców, szczególnie za pośrednictwem specjalnych stron internetowych. Zajmie się również wyjaśnianiem szczegółów praktycznych, w tym sposobu stosowania warunków i ocen wpływu.

5. NAJWIĘKSZE WYZWANIA W 2007 ROKU

5.1. Wyzwania związane z piątą rundą rozszerzenia

Kwestia kompleksowego rozwiązania problemu cypryjskiego i zjednoczenia wyspy jest wciąż trudnym wyzwaniem. Komisja z zadowoleniem przyjęła działania podjęte w 2006 r. przez przywódców społeczności Greków cypryjskich i Turków cypryjskich na rzecz ponownego otwarcia drogi do kompleksowego rozwiązania kwestii Cypru pod auspicjami ONZ. W roku 2007 należy zdecydowanie zwiększyć wysiłki w tym obszarze.

Komisja gotowa jest poprzeć te wysiłki tak, jak robiła to już w przeszłości. Rada przyjęła dwa z trzech zaproponowanych przez Komisję środków mających na celu zakończenie izolacji społeczności Turków cypryjskich. Dzięki rozporządzeniu w sprawie „zielonej linii” zagwarantowano swobodny przepływ Greków i Turków cypryjskich oraz innych obywateli UE na terenie wyspy. Program pomocy dla Turków cypryjskich został przyjęty i jest wprowadzany w życie. Zaproponowane przez Komisję rozporządzenie dotyczące bezpośredniej wymiany handlowej z północną częścią Cypru wciąż czeka na przyjęcie. Aby to umożliwić, konieczne jest zwiększenie wysiłków i skłonność do kompromisu.

5.2. Kraje kandydujące

Chorwacja

W roku 2006 Chorwacja poczyniła dalsze postępy w zakresie kryteriów politycznych i gospodarczych oraz zbliżania swojego prawodawstwa do dorobku prawnego UE, a także wprowadzania w życie Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu. Głównym wyzwaniem w 2007 r. będzie wykorzystanie dotychczasowego postępu i przyspieszenie tempa reform, szczególnie w tak istotnych obszarach jak reforma wymiaru sprawiedliwości i administracji publicznej, zwalczanie korupcji oraz reformy gospodarcze. Chorwacja musi utrzymać obecne tempo integracji poprzez dokładną realizację swoich zobowiązań, na przykład w obszarach pomocy państwa i rynku nieruchomości. Powinna kontynuować dostosowywanie swojego prawodawstwa do dorobku wspólnotowego i wzmacniać zdolność administracyjną.

Niezmiennie dużą wagę przywiązuje się do stosunków sąsiedzkich i współpracy regionalnej, a szczególnym priorytetem powinno stać się poszukiwanie rozwiązań wciąż istniejących problemów w stosunkach dwustronnych, szczególnie w sprawie wytyczania granic. Uwagi będą nadal wymagać kwestie praw mniejszości i powrotu uchodźców.

Negocjacje z Chorwacją w sprawie przystąpienia miały bardzo dobry początek. Po przeglądzie prawodawstwa krajowego pod kątem zgodności z dorobkiem UE w kraju tym podjęto ważne kroki w celu przystosowania prawodawstwa w wielu obszarach. W chwili obecnej prowadzone są działania na rzecz wzmacniania zdolności administracyjnej. W oparciu o poczynione postępy i pod warunkiem, że Chorwacja rozwiąże wyżej opisane problemy, można spodziewać się dobrego tempa dalszych negocjacji.

Turcja

W roku 2006 Turcja poczyniła dalsze postępy w obszarze reform, szczególnie przyjmując niedawno niektóre elementy 9. pakietu reform. Ponadto zgodnie z polityką „zero tolerancji” spada ogólna liczba odnotowywanych przypadków tortur i złego traktowania, chociaż sytuacja na południowym wschodzie jest pod tym względem wciąż niezadowolająca. Spadło jednak tempo reform, tak więc w 2007 r. konieczne będzie zwiększenie wysiłków na rzecz większej dynamiki reform w całym kraju. Konieczne jest bezzwłoczne zagwarantowanie wolności słowa przez uchylenie lub zmianę art. 301 kodeksu karnego i kompleksowe dostosowanie prawodawstwa krajowego do standardów europejskich. Oprócz kwestii wolności słowa konieczne są również dalsze wysiłki na rzecz wolności wyznania, praw kobiet, praw mniejszości i praw związków zawodowych. Należy zapewnić demokratyczną kontrolę cywilną nad wojskiem oraz zadbać o to, by egzekwowanie prawa i praktyka sądownicza były zgodne z duchem reform. Jednocześnie Turcja musi zacząć rozwiązywać poważne problemy gospodarcze i społeczne w południowo-wschodniej części kraju i zagwarantować społeczności kurdyjskiej możliwość pełnego korzystania z przysługujących jej członkom praw i swobód. Partnerstwo dla członkostwa, przyjęte w styczniu 2006 r., może służyć jako wyznacznik postępów w reformowaniu kraju. Kwestią zasadniczą pozostaje dobre sąsiedztwo. Komisja będzie w większym stopniu monitorować kryteria polityczne.

Zgodnie z deklaracją Wspólnoty Europejskiej i państw członkowskich z dnia 21 września 2005 r. UE oczekuje od Turcji pełnego i równoprawnego wprowadzenia w życie protokołu dodatkowego do układu z Ankary oraz usunięcia wszystkich przeszkód swobodnego przepływu towarów, w tym restrykcji dotyczących środków transportu. Niewypełnienie wszystkich zobowiązań wpłynie na ogólny postęp w negocjacjach. W przypadku niewywiązania się przez Turcję z zobowiązań Komisja wyda odpowiednie zalecenia przed grudniowym posiedzeniem Rady Europejskiej. Inną istotną kwestią, zgodnie z Partnerstwem dla członkostwa, jest jak najszybsze podjęcie przez Turcję konkretnych kroków na rzecz normalizacji stosunków dwustronnych ze wszystkimi państwami członkowskimi UE.

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii

Przyznanie Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii statusu państwa kandydującego w grudniu 2005 r. było aktem uznania jej osiągnięć w obszarze reform. Stanowiło również zachętę do dalszych reform w kierunku urzeczywistnienia perspektywy europejskiej stojącej przed tym krajem.

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii czyni dalsze postępy, choć ich tempo jest wolniejsze w 2006 r. Lipcowe wybory przebiegły, ogólnie rzecz biorąc, zgodnie ze standardami międzynarodowymi. Należy całkowicie rozwiązać wszystkie napotkane po drodze problemy.

Największe wyzwania, przed jakimi wciąż stoi rząd, to reforma policji i wymiaru sprawiedliwości, zwalczanie korupcji oraz pełne wprowadzenie w życie Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu. Kontynuacja wprowadzania w życie umowy z Ochrydy jest nadal istotna z punktu widzenia podtrzymywania klimatu sprzyjającego reformom. Ważne jest, aby w najbliższym czasie utrzymać wysiłek związany z reformami dzięki współpracy i konsensusowi politycznemu. Ogólnie rzecz biorąc, jeżeli celem jest osiągnięcie postępu w procesie przystąpienia, priorytetem powinno być zwiększenie tempa reform w najważniejszych obszarach.

5.3. Potencjalne kraje kandydujące

Albania

Albania przyczynia się do stabilizacji w regionie, szczególnie przez swoje wyważone stanowisko w sprawie sytuacji w sąsiadujących krajach. Postęp w stosunkach UE z Albanią nastąpił wraz z podpisaniem w tym roku Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu. Obecnie priorytetem jest realizacja umowy przejściowej, która wejdzie w życie 1 grudnia 2006 r. i która dotyczy kwestii związanych z handlem. Przy wsparciu UE Albania podejmuje działania służące rozwiązaniu problemów związanych z reformami politycznymi, gospodarczymi i wymiarem sprawiedliwości oraz ze zwalczaniem korupcji i zorganizowanej przestępczości. Te właśnie kwestie będą nadal priorytetami w nadchodzącym okresie.

Bośnia i Hercegowina

Perspektywa przystąpienia do UE jest skuteczną zachętą dla wszystkich podmiotów w Bośni i Hercegowinie do przeprowadzenia reform politycznych i gospodarczych, w tym np. reformy policji. Pełna współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla Byłej Jugosławii (MTKJ) jest jednym z najważniejszych warunków zbliżenia kraju do UE. Dzięki likwidacji Biura Wysokiego Przedstawiciela obywatele i instytucje krajowe przejmą większą odpowiedzialność za swoją przyszłość. Zakończenie negocjacji w sprawie Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu oraz jego wprowadzenie w życie zwiększą szanse Bośni i Hercegowiny na urzeczywistnienie perspektywy europejskiej. Jeżeli spełnione zostaną określone warunki, negocjacje te mogą się zakończyć w ciągu kilku miesięcy. Konieczne jest przeprowadzenie zmian konstytucyjnych w celu stworzenia lepiej funkcjonującego, bardziej trwałego i demokratycznego państwa. W związku z likwidacją Biura Wysokiego Przedstawiciela UE będzie musiała zająć się kwestią swojego przyszłego przedstawicielstwa w tym kraju.

Czarnogóra

W czerwcu 2006 r. Czarnogóra uzyskała niepodległość w wyniku referendum przeprowadzonego w sposób wolny i uczciwy, zgodnie z warunkami uzgodnionymi z Unią Europejską. Po uzyskaniu niepodległości Czarnogóra rozpoczęła negocjacje w sprawie odrębnego Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu w oparciu o nowe wytyczne, które zostały w szybkim trybie zatwierdzone przez Radę. Dzięki nawiązaniu stosunków z UE Czarnogóra ma szansę rozwiązywać problemy budowy państwa w bezpiecznych i stabilnych ramach procesu przedakcesyjnego.

Będzie to ważne w kontekście utrzymania tempa reform i kontynuowania współpracy z MTKJ, tak aby móc zamknąć negocjacje w sprawie Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu w ciągu najbliższych miesięcy. Poprawa działania instytucji w Czarnogórze w stopniu pozwalającym na dalsze postępy wymaga jeszcze wiele wysiłku. Najważniejsze działania w tym obszarze przedstawiono w Partnerstwie europejskim załączonym do niniejszego komunikatu. Na czele listy powinna znaleźć się reforma wymiaru sprawiedliwości oraz zwalczanie korupcji i zorganizowanej przestępczości. W związku z wprowadzaniem w życie Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu Czarnogóra musi również wzmocnić swój potencjał administracyjny.

Serbia

Serbii należą się słowa uznania za odpowiedzialną postawę wobec kwestii niepodległości Czarnogóry. Nowa konstytucja powinna utorować drogę do poprawy systemu rządów w kraju. Serbia odniosła sukces, zapewniając stabilność makroekonomiczną podczas procesu prywatyzacji oraz przyciągając zagraniczne inwestycje bezpośrednie. Postępuje proces integracji gospodarczej z UE. Odnotowano także postęp w zakresie reformy administracyjnej. Podczas negocjacji z UE w sprawie Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu serbska administracja udowodniła istotny potencjał instytucjonalny. Jest to dobry znak na przyszłość i świadczy o tym, że Serbia może dogonić inne kraje regionu dążące do integracji z UE, jeżeli tylko spełni warunki dotyczące wznowienia negocjacji w sprawie Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu.

Komisja nie umniejsza wagi wyzwań stojących przed Serbią w obecnej sytuacji politycznej. Serbia musi zająć konstruktywne stanowisko w sprawie Kosowa. Perspektywa członkostwa w UE musi być wiarygodna i należy ją urealnić w oczach obywateli Serbii poprzez szybkie podjęcie i zakończenie negocjacji w sprawie Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu, jak tylko Serbia spełni warunek, jakim jest pełna współpraca z MTKJ. UE stara się również stopniowo włączać obywateli Serbii do głównego nurtu integracji europejskiej poprzez ułatwienia wizowe⁵, a także wspierając pełniejsze uczestnictwo Serbii w programach wspólnotowych w obszarach takich jak edukacja, młodzież, badania naukowe i kultura.

*Kosowo*⁶

UE kontynuuje swoją działalność w Kosowie poprzez monitorowanie standardów, dostarczanie pomocy i współpracę z misją ONZ w Kosowie (UNMIK), a także wspieranie procesu dotyczącego statusu Kosowa prowadzonego pod auspicjami specjalnego wysłannika Sekretarza Generalnego ONZ Martti Ahtisaariego. Po zatwierdzeniu statusu Kosowa przez Radę Bezpieczeństwa ONZ, UE będzie odgrywać główną rolę w uregulowaniu tej kwestii i wprowadzeniu statusu w życie.

Uregulowanie statusu Kosowa musi być przejrzyste pod względem politycznym i prawnym oraz powinno uwzględniać perspektywę dalszego rozwoju tego kraju. Kwestia statusu Kosowa jest jedyna w swoim rodzaju i jako taka – bezprecedensowa.

Dzięki uregulowaniu statusu Kosowa władze kraju otrzymają bodziec do dalszych reform, niezbędnych w najważniejszych obszarach rządów prawa, gospodarki i administracji publicznej. Będzie to również podstawą skutecznego przeniesienia na nie odpowiedzialności spoczywającej obecnie na UNMIK-u. Istotną kwestią są nadal prawa mniejszości oraz ich udział w kosowskich instytucjach.

Perspektywa integracji z UE odgrywa tu kluczową rolę, pokazując wszystkim zainteresowanym wizję wspólnej przyszłości w Unii Europejskiej.

6. WNIOSKI I ZALECENIA

Na podstawie powyższej analizy Komisja przedstawia następujące wnioski:

1. Polityka rozszerzenia UE niezmiennie opiera się na trzech zasadach: konsolidacji, przestrzegania określonych warunków i komunikacji. UE dotrzymuje zobowiązań, które podjęła wobec państw już zaangażowanych w proces rozszerzenia, lecz jest ostrożna w podejmowaniu nowych. Tempo procesu przystąpienia zależy od tempa przebiegu reform w kraju kandydującym.
2. Podstawą odnowionego porozumienia w sprawie rozszerzenia jest obecna strategia rozszerzenia połączona ze środkami mającymi na celu zagwarantowanie zdolności UE do przyjmowania nowych członków.

⁵ Więcej informacji na temat ułatwień wizowych można znaleźć na str. 10.

⁶ Na mocy rezolucji 1244 Rady Bezpieczeństwa ONZ

3. Zdolność UE do przyjęcia nowych członków zależy od dwóch czynników:
 - utrzymanie tempa działań w celu zacieśnienia i intensyfikacji integracji europejskiej poprzez zagwarantowanie ciągłości funkcjonowania UE. Leży to w interesie zarówno jej obecnych, jak i przyszłych obywateli;
 - zadbanie o to, by kraje kandydujące w dniu przystąpienia były gotowe do przyjęcia obowiązków wynikających z członkostwa poprzez spełnienie ściśle określonych warunków, co podlega rygorystycznej kontroli Komisji.
4. Kwestia zdolności UE do przyjęcia nowych członków będzie poddawana przeglądowi na każdym ważnym etapie procesu rozszerzenia. Opinie Komisji dotyczące wniosków o członkostwo oraz wydawane w trakcie negocjacji akcesyjnych będą stanowić ocenę wpływu przystąpienia na najważniejsze obszary polityki. Pomoże to państwom członkowskim sformułować wspólne stanowisko w sprawie negocjacji konkretnych rozdziałów z uwzględnieniem, w razie konieczności, okresów przejściowych lub innych uzgodnień.
5. Oceniając wpływ przyszłych rund rozszerzenia na budżet, Komisja zbada wpływ rozszerzenia na najważniejsze obszary polityki, w tym politykę rolnictwa i spójności.
6. Realizując program rozszerzenia, Unia musi być w stanie jednocześnie utrzymać swój rozwój i czynić dalsze postępy. Aby zwiększyć skuteczność podejmowania decyzji w rozszerzonej UE, konieczna jest reforma instytucjonalna. Zanim kolejny kraj osiągnie gotowość do przystąpienia do Unii, powinno być gotowe nowe porozumienie instytucjonalne.
7. Komisja będzie nadal działać na rzecz poprawy jakości procesu rozszerzenia. Zarówno otwieranie, jak i zamykanie rozdziałów negocjacyjnych można powiązać z określonymi kryteriami, które będą podstawą do zawieszenia lub ponownego otwarcia poszczególnych rozdziałów. Wyniki dialogu dotyczącego kwestii politycznych i gospodarczych będą uwzględniane w procesie negocjacyjnym. Trudne kwestie, takie jak reforma wymiaru sprawiedliwości oraz zwalczanie korupcji, muszą być rozwiązane na wczesnym etapie procesu rozszerzenia.
8. Dążąc do większej przejrzystości, Komisja zaleca podanie do wiadomości publicznej najważniejszych dokumentów negocjacyjnych, w tym ocen wpływu, sprawozdań z przeglądu prawodawstwa krajowego pod kątem zgodności z dorobkiem UE, kryteriów warunkujących otwarcie rozdziałów negocjacyjnych oraz wspólnych stanowisk UE w sprawie negocjacji.
9. Konieczne jest zapewnienie szerokiego poparcia społecznego. Można je uzyskać poprzez przestrzeganie ściśle określonych zasad i warunków w trakcie procesu rozszerzenia. Istotna jest również pewność co do zdolności UE do przyjęcia nowych członków. Musimy także zadbać o lepszą komunikację na temat rozszerzenia. Ważne jest, aby słuchać obywateli, odpowiadać na ich potrzeby poprzez stosowanie odpowiedniej polityki i dostarczać im rzeczowe informacje. Państwa członkowskie mają tu do odegrania wiodącą rolę. Komisja będzie również wypełniać swoje zadania wraz z Parlamentem Europejskim, władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi oraz przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego.

10. Negocjacje akcesyjne z Chorwacją miały bardzo dobry początek. Po przeglądzie ustawodawstwa krajowego w wielu obszarach podjęto ważne działania służące do przystosowania go do dorobku WE, a obecnie trwają prace mające na celu zwiększenie koniecznego potencjału administracyjnego. Chorwacja musi jednak znacznie zwiększyć wysiłki w celu sprostania najważniejszym wyzwaniom, takim jak reforma wymiaru sprawiedliwości, zwalczanie korupcji, reformy gospodarcze oraz dalsza współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla Byłej Jugosławii. Kwestią kluczową pozostają dobre stosunki sąsiedzkie i współpraca regionalna.
11. Turcja nadal w wystarczającym stopniu spełnia kryteria polityczne z Kopenhagi i kontynuuje reformy polityczne. Ich tempo spadło jednak w ostatnim roku. Konieczne są znaczne dalsze wysiłki, w szczególności w zakresie wolności słowa. Niezbędne są także dalsze działania w celu lepszego zagwarantowania praw społeczności religijnych innych niż muzułmańskie, praw kobiet, praw związków zawodowych oraz cywilnej kontroli nad wojskiem. Turcję można uznać za kraj ze sprawnie funkcjonującą gospodarką rynkową, który jest coraz lepiej przygotowany do przyjęcia na siebie zobowiązań związanych z członkostwem. Kwestią kluczową pozostaje dobre sąsiedztwo.
12. Zgodnie z deklaracją Wspólnoty Europejskiej i państw członkowskich z dnia 21 września 2005 r. UE oczekuje od Turcji pełnego i równoprawnego wprowadzenia w życie protokołu dodatkowego do układu z Ankary oraz usunięcia wszystkich przeszkód swobodnego przepływu towarów, w tym restrykcji dotyczących środków transportu. Niewypełnienie wszystkich zobowiązań wpłynie na ogólny postęp w negocjacjach. W przypadku niewywiązania się przez Turcję z zobowiązań Komisja wyda odpowiednie zalecenia przed grudniowym posiedzeniem Rady Europejskiej. Inną istotną kwestią, zgodnie z Partnerstwem dla członkostwa, jest jak najszybsze podjęcie przez Turcję konkretnych kroków na rzecz normalizacji stosunków dwustronnych ze wszystkimi państwami członkowskimi UE.
13. Przyznanie Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii statusu państwa kandydującego w grudniu 2005 r. było aktem uznania osiągnięć tego kraju w obszarze reform. Kraj czyni dalsze postępy, choć ich tempo jest wolniejsze w 2006 r. Wszystkie kraje Bałkanów Zachodnich poczyniły postępy, realizując mapę drogową przedstawioną w zeszłym roku przez Komisję. Każdy kraj podąża własną drogą. Kluczowym elementem, na podstawie którego UE rozpatruje wnioski o członkostwo, jest osiągnięcie przez dany kraj zadowalających wyników w zakresie realizacji zobowiązań wynikających z Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu (włączając w to postanowienia związane z handlem).

ZAŁĄCZNIK 1

Sprawozdanie specjalne dotyczące zdolności UE do przyjmowania nowych państw

WPROWADZENIE

Niniejsze sprawozdanie specjalne stanowi integralną część dokumentu strategicznego z 2006 r. dotyczącego rozszerzenia. Zgodnie z życzeniem wyrażonym na spotkaniu Rady Europejskiej w czerwcu 2006 r., koncentruje się ono na kwestiach średnio- i długoterminowych dotyczących zdolności UE do przyjmowania nowych państw. Przedstawia podejście, zgodnie z którym Unia musi być w stanie utrzymać i zintensyfikować swój własny rozwój w zakresie obszarów polityki i instytucji, jednocześnie realizując program rozszerzenia obejmujący największe wyzwania naszych czasów.

W 1993 r. w Kopenhadze Rada Europejska stwierdziła, że „zdolność Unii do przyjmowania nowych członków przy jednoczesnym utrzymaniu tempa integracji europejskiej jest istotnym czynnikiem, który należy uwzględnić w ogólnym interesie zarówno Unii, jak i krajów kandydujących”. Zgodnie z tym, co zapisano w dokumencie strategicznym Komisji z 2005 r. i co potwierdzono w czerwcu 2006 r. na szczycie Rady Europejskiej, tempo rozszerzenia musi uwzględniać zdolność UE do przyjmowania nowych państw.

Realizując program rozszerzenia, Unia musi jednocześnie być w stanie utrzymać i zintensyfikować swój rozwój. Konieczna jest reforma instytucjonalna, aby zwiększyć skuteczność podejmowania decyzji w rozszerzonej UE. Zanim kolejny kraj osiągnie gotowość do przystąpienia do Unii, powinno być gotowe nowe porozumienie instytucjonalne.

Rozszerzenie polega na zaangażowaniu się wszystkich stron w przedsięwzięcie oparte na wspólnych zasadach, celach politycznych i instytucjach. Aby móc przestrzegać ograniczeń budżetowych i realizować ambitną wspólną politykę, dobrze funkcjonującą i zapewniającą osiągnięcie wyznaczonych celów, Unia musi zadbać o utrzymanie zdolności do działania i decydowania przy jednoczesnym zachowaniu równowagi w swoich instytucjach.

Zdolność UE do przyjmowania nowych państw, czy też raczej do ich zintegrowania, jest uzależniona od rozwoju unijnej polityki i instytucji oraz od przemiany krajów kandydujących w dobrze przygotowane państwa członkowskie. Zdolność potencjalnych członków do przystąpienia do UE jest oceniana przez Komisję na podstawie spełnienia ściśle określonych kryteriów. Zdolność do przyjmowania nowych państw polega na możliwości przyjęcia do UE w danym momencie lub okresie nowych członków bez ryzyka niespełnienia ogólnych celów politycznych i celów dla poszczególnych obszarów polityki, ustanowionych w traktatach. Jest to zatem przede wszystkim kwestia funkcjonalności. Komisja będzie w przyszłości przygotowywać ocenę wpływu na każdym ważnym etapie procesu rozszerzenia. Przy jej sporządzaniu będą uwzględniane specyficzne cechy każdego kraju.

W historii UE było już pięć rund rozszerzenia, dzięki którym liczba jej członków wzrosła z 6 do 25 państw, a wkrótce wzrośnie do 27. Kolejne rundy znacznie przyczyniły się do zjednoczenia Europy, umacniając demokrację, prawa człowieka i stabilizację na całym kontynencie. Pobudziły rozwój nowych obszarów polityki UE, takich jak spójność ekonomiczna i społeczna, stosunki zewnętrzne i ochrona środowiska. Równolegle rozwijały się rynek wewnętrzny, obszar Schengen i strefa euro. Skutkiem piątej rundy rozszerzenia w 2004 r., którą wkrótce zakończy przystąpienie Bułgarii i Rumunii, jest silniejsza pozycja UE w świecie oraz konkretne korzyści gospodarcze pod względem handlu, inwestycji i wzrostu

gospodarczego. Jednocześnie UE opracowuje i realizuje politykę w nowych obszarach, na przykład w zakresie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Rozszerzanie UE następowało równoległe z pogłębianiem integracji europejskiej.

Obecny program rozszerzenia opiera się na trzech podstawowych zasadach: konsolidacja zobowiązań, przestrzeganie określonych warunków i komunikacja. Obejmuje kraje Bałkanów Zachodnich i Turcję, przy czym każdy kraj jest na różnym etapie procesu integracji z Unią. Rada Europejska zaoferowała im wyraźną perspektywę członkostwa w UE po spełnieniu koniecznych warunków. UE dotrzymuje zobowiązań, które podjęła wobec państw już zaangażowanych w proces rozszerzenia, lecz jest ostrożna w podejmowaniu nowych.

Obecnie wydaje się mało prawdopodobne, żeby w przyszłości duża grupa krajów przystąpiła do UE jednocześnie. Między poszczególnymi krajami kandydującymi i potencjalnymi krajami kandydującymi można zauważyć znaczne różnice pod względem politycznym i gospodarczym oraz potencjału administracyjnego. Biorąc pod uwagę obecny stan przygotowań do przystąpienia, dalsze rundy rozszerzenia nastąpią najprawdopodobniej w perspektywie średnio- lub długoterminowej.

Skuteczne rozszerzenie UE zależy od rozwoju samej Unii oraz od tego, czy kraje kandydujące będą w stanie wypełniać swoje obowiązki jako państwa członkowskie. Również obywatele UE muszą być gotowi na kolejne rozszerzenie i powinni lepiej rozumieć wiążące się z nim problemy. Wzmocni to legitymację demokratyczną procesu rozszerzenia w odbiorze społecznym. Podstawą podejścia przedstawionego w niniejszym dokumencie jest:

- zapewnienie zdolności UE do utrzymania tempa integracji europejskiej;
- zadbanie o to, by kraje kandydujące spełniały ściśle określone warunki;
- lepsza komunikacja.

W ostatnich latach pojawiło się pytanie o ostateczne granice Unii Europejskiej. Pozwoliło to Komisji na wyciągnięcie kilku wniosków. Termin „europejski” obejmuje elementy geograficzne, historyczne i kulturowe, składające się na tożsamość europejską. Wspólne idee, wartości i powiązania historyczne nie dają się ująć w prostą, ponadczasową formułę i są redefiniowane przez każde kolejne pokolenie.

Podstawy prawne polityki rozszerzenia określa art. 49 Traktatu o Unii Europejskiej, który mówi, że „każde państwo europejskie, które szanuje zasady określone w art. 6 ust. 1, może się ubiegać o członkostwo w Unii”. Artykuł ten nie oznacza jednak, że wniosek o członkostwo muszą złożyć wszystkie kraje europejskie, ani że UE musi przyjąć wszystkie kraje ubiegające się o członkostwo. Unię Europejską można definiować tylko i wyłącznie w świetle jej wartości.

KRÓTKA HISTORIA ZDOLNOŚCI UE DO PRZYJMOWANIA NOWYCH PAŃSTW

Przy okazji poprzednich rund rozszerzenia Komisja dokonywała oceny zdolności UE do przyjmowania nowych państw. Na podstawie opinii Komisji na temat wniosków o członkostwo Rada decydowała o otwarciu negocjacji akcesyjnych. Opinia zawierała ocenę zdolności państwa kandydującego do przyjęcia zobowiązań wynikających z członkostwa, w tym obszarów unijnej polityki. W przypadku czterech pierwszych rund rozszerzenia opinie zawierały również ogólną analizę wpływu przystąpienia nowych państw na Unię, która obejmowała kwestie organizacji rotacyjnego przewodnictwa w Radzie, szacunków dotyczących środków finansowych netto w oparciu o istniejące obszary wspólnej polityki czy też zwiększenia liczby języków urzędowych UE.

W 2004 r. Komisja przedstawiła analizę kwestii związanych z ewentualnym przystąpieniem Turcji wraz z zaleceniem otwarcia negocjacji akcesyjnych. Pokazuje ona, że konieczne przygotowania do przystąpienia mogą trwać nawet do drugiej połowy następnego dziesięciolecia. Zawiera też szacunki dotyczące wpływu przystąpienia Turcji na budżet i wskazuje obszary, w których byłby on szczególnie odczuwalny: rolnictwo, spójność, energia, migracja, granice zewnętrzne i polityka zagraniczna.

Przygotowując poprzednie rundy rozszerzenia Komisja w osobnych dokumentach zajmowała się wpływem, jaki będą miały na UE kwestie wspólne dla kilku wniosków o członkostwo. Podkreślała kwestię poprawy funkcjonowania instytucji UE, kontynuowania integracji gospodarczej i rozwoju wspólnych obszarów polityki jako niezbędnych warunków integracji europejskiej.

W 1997 r. Komisja oceniła prawdopodobny wpływ piątej rundy rozszerzenia i w ramach przygotowań do przyjęcia nowych krajów zaproponowała reformę budżetu i obszarów polityki. Głównym celem Agendy 2000 było zapewnienie odpowiedniego przygotowania wszystkich obszarów UE do rozszerzenia.

Pod względem gospodarczym UE rozpoczęła przygotowania do piątej rundy rozszerzenia już w roku 1991, kiedy podpisała pierwsze układy europejskie z krajami Europy Środkowo-Wschodniej. W wyniku tych układów UE szybko stała się ich głównym partnerem handlowym. Większość dwustronnej wymiany handlowej w zakresie towarów przemysłowych między UE a tymi krajami zliberalizowano na długo przed przystąpieniem, co znacznie ułatwiło integrację gospodarczą.

Integrację gospodarczą z Turcją ułatwia unia celna, która pobudziła reformy i dynamikę gospodarki. Kraje Bałkanów Zachodnich przygotowuje się do integracji, podpisując układy o stabilizacji i stowarzyszeniu, zawierające postanowienia dotyczące liberalizacji handlu i pomocy gospodarczej. Jednoczesne rozszerzenie i modernizacja Środkoeuropejskiej umowy o wolnym handlu (CEFTA) toruje drogę do większej integracji gospodarczej w Europie Południowo-Wschodniej.

Ocena zdolności UE do przyjmowania nowych państw jest prowadzona także podczas negocjacji akcesyjnych. Komisja zaproponowała nowe środki z myślą o wpływie rozszerzenia na obecne państwa członkowskie w poszczególnych obszarach polityki. Podczas ostatniego rozszerzenia obszary te obejmowały przepływ pracowników i transport drogowy. Szacunki Komisji dotyczące środków budżetowych potrzebnych na sfinansowanie piątej rundy rozszerzenia stanowiły podstawę do zamknięcia negocjacji, również w zakresie płatności w obszarze rolnictwa.

Unia towarzyszyła krajom kandydującym w przygotowaniach do przyjęcia przyszłych zobowiązań wynikających z członkostwa. Opracowała strategię przedakcesyjną na potrzeby piątej rundy rozszerzenia. Obejmowała ona dokładny nadzór i regularne sporządzanie sprawozdań z postępów każdego kraju, ustalanie priorytetów poprzez partnerstwa dla członkostwa oraz pomoc finansową. Kompleksowe układy stowarzyszeniowe umożliwiły krajom ubiegającym się o członkostwo przyjęcie jeszcze przed przystąpieniem części praw i obowiązków wynikających ze wspólnotowego dorobku prawnego w takich obszarach wspólnego rynku jak polityka ochrony konkurencji, prawa własności intelektualnej, transport morski i certyfikacja produktów przemysłowych. Kraje kandydujące miały przedstawicieli w agencjach i komitetach UE. Po podpisaniu traktatów o przystąpieniu kraje przystępujące uczestniczyły w procesie tworzenia prawa w roli obserwatorów.

Taka strategia, której celem było właściwe samodzielne przygotowanie się krajów kandydujących, pozwoliła im na płynną integrację z UE. Dwa lata po przystąpieniu przepisy krajowe dziesięciu nowych państw członkowskich są doskonale dostosowane do prawodawstwa unijnego, co zostało podkreślone w komisyjnej „tabeli wyników” dotyczącej rynku wewnętrznego oraz sprawozdaniach z wprowadzania w życie prawa UE. Pod względem gospodarczym wpływ rozszerzenia okazał się pozytywny. Instytucje nadal działają i podejmują decyzje, a nowe państwa członkowskie wykazują się aktywnością.

Dwa lata po ostatnim przystąpieniu nowych państw, które miało miejsce 1 maja 2004 r., Komisja przeprowadziła badanie dotyczące wymiaru gospodarczego rozszerzenia. Wynika z niego, że doświadczenia ostatnich dwóch lat są w ogromnej mierze pozytywne⁷. Rozszerzenie na wschód znacznie zwiększyło wzrost gospodarczy i zatrudnienie w całej Europie. Kluczem do osiągnięcia tego sukcesu było dokładne przygotowanie rozszerzenia, trwające całą poprzednią dekadę.

Większość obywateli państw UE i krajów kandydujących popierała rozszerzenie. Stawka jest jednak wysoka, a w społeczeństwie nadal jest wiele niepokoju i niezrozumienia dla kwestii rozszerzenia. Należy w tej sprawie podjąć odpowiednie działania.

AKTUALNA ZDOLNOŚĆ UE DO PRZYJMOWANIA NOWYCH PAŃSTW

Z myślą o swoich obecnych i przyszłych obywatelach Unia musi utrzymać zdolność do skutecznego funkcjonowania. Starannie kierowany proces rozszerzenia będzie przebiegał równoległe z wewnętrznymi przygotowaniem Unii do dalszych reform instytucjonalnych.

W poniższej części sprawozdania przedstawiono koncepcję oceny zdolności UE do przyjmowania w przyszłości nowych państw w oparciu o dotychczasowe doświadczenia.

Zapewnienie zdolności UE do utrzymania tempa integracji europejskiej

Na zdolność UE do utrzymania tempa integracji europejskiej przy jednoczesnym przyjmowaniu do swego grona nowych państw składają się trzy elementy: instytucje, wspólne obszary polityki i budżet. Unia musi zadbać o to, by instytucje nadal były w stanie skutecznie funkcjonować, by cele poszczególnych obszarów polityki były realizowane, a jej budżet był współmierny do celów i dostępnych zasobów finansowych.

⁷ Komunikat Komisji „Rozszerzenie po dwóch latach – sukces gospodarczy” COM(2006) 200 z 3 maja 2006 r.

Institucje

UE nie potrzebuje nowych porozumień instytucjonalnych jedynie ze względu na rozszerzenie, lecz również po to, aby mogła lepiej funkcjonować w swoim obecnym kształcie. Instytucje i procesy podejmowania decyzji w Unii muszą być nadal skuteczne i przejrzyste dla dobra obecnych państw członkowskich, a także ze względu na przyszłe rundy rozszerzenia.

Podczas poprzednich rund integracja przystępujących krajów z instytucjami UE stanowiła część negocjacji akcesyjnych. Wynikające z nich zmiany postanowień instytucjonalnych były wprowadzane w odpowiednich traktatach o przystąpieniu. Ponadto ostatnie rozszerzenie poprzedziły reformy instytucji. Postanowienia instytucjonalne zawarte w traktatach o przystąpieniu podpisanych z dziesięcioma nowymi państwami członkowskimi, które przystąpiły do UE w 2004 r., oraz Bułgarią i Rumunią opierają się na Traktacie z Nicei.

Traktat z Nicei zawiera postanowienia uwzględniające maksymalnie 27 państw członkowskich, a więc obejmuje przystąpienie Bułgarii i Rumunii. Stanowi jednak, że w Unii złożonej z 27 krajów liczba komisarzy będzie mniejsza niż liczba państw członkowskich. Decyzję co do liczby członków Komisji podejmie Rada, stanowiąc jednomyślnie. Zasada ta dotyczy składu pierwszej Komisji po przystąpieniu 27. państwa członkowskiego. Rada przyjmie również uzgodnienia dotyczące stosowania systemu rotacji w oparciu o zasadę równości.

Traktat z Nicei nie przewiduje dalszych dostosowań składu i funkcjonowania innych instytucji Unii złożonej z ponad 27 państw członkowskich. Niewątpliwie przydział mandatów w Parlamencie Europejskim oraz ważenie głosów w Radzie są niezwykle istotne z punktu widzenia zdolności UE do podejmowania decyzji. Przed kolejną rundą rozszerzenia UE będzie zatem musiała podjąć decyzję co do zakresu i istoty reform instytucjonalnych.

Rozszerzenie będzie miało również praktyczny wpływ na funkcjonowanie instytucji, np. na kwestię języków. Ocena wpływu rozszerzenia na instytucje UE zostanie uwzględniona w opinii Komisji na temat każdego przyszłego wniosku o członkostwo.

Zanim kolejny kraj osiągnie gotowość do przystąpienia do Unii, powinno być gotowe nowe porozumienie instytucjonalne. Lepsze funkcjonowanie UE leży zarówno w interesie jej przyszłych potencjalnych członków, jak i samej rozszerzonej Unii.

Obszary polityki UE

Dzięki własnemu krajowemu doświadczeniu oraz kierunkom politycznym wniesionym przez nowe państwa członkowskie do projektu europejskiego poprzednie rundy rozszerzenia poprawiły funkcjonowanie poszczególnych obszarów polityki UE. Obecny wspólnotowy dorobek prawny w obszarach tak różnych, jak polityka spójności, rolnictwo, rybnictwo, ochrona środowiska, stosunki zewnętrzne, przejrzystość, rozliczalność i obywatelstwo europejskie odzwierciedla po części wpływ poprzednich rund rozszerzenia. Korzyści w niektórych obszarach polityki, np. na rynku wewnętrznym lub w obszarze sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa, byłyby jeszcze większe, gdyby na odpowiednich warunkach objęły one więcej krajów.

W miarę przyjmowania kolejnych krajów Unia musi być w stanie kontynuować rozwój i realizację wspólnej polityki we wszystkich obszarach. Ocena wpływu rozszerzenia na obszary polityki UE będzie dokonywana na każdym ważnym etapie procesu rozszerzenia.

Każda opinia Komisji dotycząca wniosku o członkostwo będzie w przyszłości zawierać ocenę wpływu przystąpienia danego kraju na obszary polityki UE. Będzie to również odzwierciedlone w ramach prawnych określających warunki negocjacji akcesyjnych.

W ramach negocjacyjnych dla Chorwacji i Turcji przewidziano szereg środków mających na celu ich płynną integrację z obszarami polityki UE. Określono w nich również środki zmierzające do zapewnienia właściwego funkcjonowania obszarów polityki UE po rozszerzeniu, takie jak okresy przejściowe, odstępstwa, specjalne ustalenia i stałe środki ochronne.

W ramach oceny wpływu rozszerzenia na budżet Komisja zbada wpływ przyszłych rund rozszerzenia na politykę rolnictwa i spójności. Uwzględnione zostaną w ten sposób przyszłe kierunki rozwoju tych obszarów polityki.

W trakcie negocjacji akcesyjnych Komisja będzie przedstawiać istotne oceny wpływu rozszerzenia na najważniejsze obszary polityki obejmujące przepływ osób, zarządzanie granicami, rolnictwo, politykę spójności i transport. Podobne oceny będą przeprowadzane w obszarach polityki energii oraz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, z uwzględnieniem motywów strategicznych, jakimi kieruje się UE, podejmując decyzję o rozszerzeniu, takich jak większa stabilność, korzyści w zakresie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa czy też bezpieczeństwo dostaw energii. Umożliwi to państwom członkowskim sformułowanie wspólnego stanowiska w sprawie negocjacji konkretnych rozdziałów z uwzględnieniem, w razie konieczności, okresów przejściowych lub innych uzgodnień, przy pełnej świadomości możliwego wpływu.

Budżet UE

Unia musi być w stanie zapewnić ciągłość finansowania prowadzonej przez siebie polityki. Wpływ procesu rozszerzenia na budżet UE będzie poddawany dokładnej ocenie przez cały okres jego trwania. Każda opinia Komisji dotycząca wniosku o członkostwo będzie zawierać szacunkową ocenę wpływu na budżet.

Przed kolejnym rozszerzeniem UE będzie musiała zdecydować, jaka będzie całkowita wysokość niezbędnych środków budżetowych. Na tej podstawie podczas przyszłych negocjacji akcesyjnych Komisja zaproponuje pakiet koniecznych środków finansowych. W swojej analizie Komisja uwzględni zarówno aspekty budżetowe, jak i zwiększony dynamizm gospodarczy wynikający z rozszerzenia.

Zadbanie o to, by kraje kandydujące spełniały ściśle określone warunki

Spełnienie ściśle określonych warunków jest jednym z filarów strategii rozszerzenia przedstawionej przez Komisję. Właściwe przygotowanie krajów kandydujących ułatwia im płynną integrację z UE. W miarę jak zwiększa się zakres działań UE, dalsza poprawa jakości przygotowań staje się coraz ważniejsza. Uzasadnia to ściśle przestrzeganie warunków w fazie przedakcesyjnej i dokładne spełnianie wymogów na każdym etapie procesu przystąpienia.

W ramach strategii przedakcesyjnej Komisja będzie dokładnie nadzorować postępy poczynione przez każdy kraj przystępujący. Nadzór ten będzie opierał się na kryteriach politycznych i gospodarczych oraz kryteriach związanych z przyjęciem wspólnotowego dorobku prawnego. Komisja zwróci szczególną uwagę na stworzenie struktur niezbędnych do zapewnienia rządów prawa. Obejmują one zdolność administracyjną i sądowniczą oraz

zwalczanie nadużyć finansowych i korupcji. Kwestiami tymi należy się zająć na wczesnym etapie procesu przygotowań do przystąpienia.

Na podstawie własnych ustaleń Komisja zaproponuje krótko- i średnioterminowe priorytety reform partnerstw dla członkostwa lub partnerstw europejskich dla danego kraju. Podczas piątej rundy rozszerzenia okazało się, że taki sposób działania jest skuteczną metodą ustalania priorytetów. Komisja będzie regularnie proponować zmiany. Pomoc finansowa dla krajów przystępujących będzie przeznaczona głównie na reformy określone w partnerstwach jako priorytety. Dzięki wprowadzeniu w 2007 r. jednego nowego instrumentu finansowego obejmującego wszystkie potrzeby przedakcesyjne wsparcie UE dla przygotowań do przystąpienia będzie bardziej skuteczne.

Układy o stowarzyszeniu z krajami przystępującymi odgrywają główną rolę w przygotowaniach krajów do członkostwa. Komisja zweryfikuje, czy zawarte w nich zobowiązania zostały spełnione. Najważniejszym elementem, na podstawie którego UE rozpatruje wnioski o członkostwo, są zadowalające wyniki w zakresie realizacji zobowiązań dwustronnych.

Postęp w negocjacjach akcesyjnych będzie uzależniony od skutecznego wypełnienia zobowiązań określonych w ramach negocjacyjnych, które będzie oceniane indywidualnie dla każdego kraju. Zanim będzie można otworzyć lub zamknąć rozdział negocjacyjny, kraje kandydujące będą musiały wykazać, że spełniły odpowiednie kryteria odniesienia, w przeciwnym razie może dojść do zawieszenia lub ponownego otwarcia negocjacji dotyczących danego rozdziału.

W przyszłości postęp w reformach politycznych i ogólne tempo negocjacji będą ze sobą ściślej powiązane. Wyniki dialogu prowadzonego z krajami na temat postępu w spełnianiu kryteriów politycznych będą bezpośrednio uwzględniane w procesie negocjacyjnym. Komisja przygotowuje podstawy dialogu z państwami członkowskimi i przedstawi im sprawozdania w ramach odpowiednich organów Rady. W ramach Rady przyjęto nowe ustalenia w celu zapewnienia możliwości spotkania w tej samej grupie roboczej urzędników z państw członkowskich odpowiedzialnych za nadzór nad procesem reform i urzędników odpowiedzialnych za negocjacje akcesyjne.

Ponadto w skład tematów obecnych negocjacji wchodzi również rozdział „Wymiar sprawiedliwości i prawa podstawowe”, który obejmuje kwestie polityczne. Umożliwia to dokładną kontrolę nad postępami dokonanymi w najważniejszych obszarach. Negocjacje akcesyjne mogą zostać zawieszona w przypadku poważnego i utrzymującego się naruszenia zasad wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności, a także praworządności.

W procesie negocjacyjnym będą również uwzględniane wyniki dialogu prowadzonego z krajami na temat reform gospodarczych. Komisja przygotowuje podstawy dialogu z państwami członkowskimi i przedstawi im sprawozdania w ramach odpowiednich organów Rady. Przedmiotem dialogu jest przestrzeganie kryteriów gospodarczych i zbieżność z gospodarką unijną. Bardzo ważne jest, aby jeszcze przed przystąpieniem kraje przystępujące miały sprawnie funkcjonujące systemy gospodarki rynkowej umożliwiające konkurowanie na rynku wewnętrznym. Pomoc przedakcesyjna będzie służyć przede wszystkim temu celowi.

Powyższe ustalenia, wraz z ramami negocjacyjnymi i kryteriami warunkującymi otwieranie i zamykanie rozdziałów negocjacyjnych, zagwarantują surowe podejście do negocjacji akcesyjnych.

Poszczególne państwa mogą planować termin przystąpienia na własną rękę w celu lepszego kierowania procesem reform, jednak UE powinna powstrzymać się od ustalania takich terminów aż do chwili końcowego etapu negocjacji akcesyjnych. Należy trzymać się zasady stanowiącej, że data zakończenia negocjacji akcesyjnych zależy od postępu osiągniętego przez dane państwo.

Lepsza komunikacja

Istotnym elementem procesu rozszerzenia jest legitymacja demokratyczna. Każda istotna decyzja dotycząca przystąpienia do Unii nowego kraju jest podejmowana jednomyślnie przez demokratycznie wybrany rząd w każdym państwie członkowskim i kraju kandydującym. Parlamenti krajowe ratyfikują tę decyzję. Wymagana jest również zgoda Parlamentu Europejskiego, którego deputowani są wybierani w wyborach bezpośrednich.

Legitymacja demokratyczna oznacza również, że Europa bierze pod uwagę oczekiwania swoich obywateli i odpowiada na ich potrzeby, prowadząc odpowiednią politykę. We wszystkich obszarach realizowanej przez siebie polityki, w tym polityki rozszerzenia, UE potrzebuje poparcia obywateli. Można je uzyskać, przestrzegając ściśle określonych zasad i warunków w trakcie trwania procesu rozszerzenia. Istotna jest również pewność co do zdolności UE do przyjmowania nowych państw. Ponadto lepsza komunikacja jest nieodłącznym elementem unijnej polityki rozszerzenia. Podczas poprzednich rund rozszerzenia udało się zdobyć ogólne poparcie opinii publicznej, lecz pojawiły się również wątpliwości i nieporozumienia. W przyszłości obywatele powinni być lepiej przygotowani na rozszerzenie.

UE musi lepiej informować o korzyściach i wyzwaniach związanych z rozszerzeniem. Wyjaśnienie podejmowanych decyzji oraz ich obrona to przede wszystkim zadanie państw członkowskich i krajów kandydujących. Ludźmi, którzy najlepiej rozumieją problemy swoich wyborców i potrafią się z nimi najlepiej porozumieć, są przywódcy poszczególnych krajów na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym. Państwa członkowskie, również zaangażowane w proces rozszerzenia, muszą lepiej wyjaśnić swoim obywatelom konkretne korzyści, jakich się spodziewają w związku z rozszerzeniem. Sama Komisja będzie wypełniać swoje zadania wraz z Parlamentem Europejskim, władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi, ośrodkami akademickimi i zespołami ekspertów oraz przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego. W szczególności Komisja poprawi dostęp do rzeczowych i przystępnie sformułowanych informacji. Dotyczy to zarówno kwestii polityki rozszerzenia, jak i kwestii praktycznych, takich jak stosowanie określonych warunków poprzez nadzór nad reformami, ustalanie kryteriów odniesienia oraz sporządzanie ocen wpływu.

Unia, państwa członkowskie oraz kraje kandydujące muszą zwiększyć wysiłki na rzecz wzajemnego poznania i zrozumienia oraz zwiększenia poczucia odpowiedzialności za wspólny projekt europejski. Konieczny tu będzie wieloletni, nieustający wysiłek. Należy kontynuować dialog z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, który Komisja podjęła z Turcją w 2004 r. i do którego w 2006 r. włączyła kraje Bałkanów Zachodnich. Komisja zamierza włączyć do tego dialogu kolejne grupy społeczeństwa i sektory gospodarki. Pomogą jej w tym Komitet Ekonomiczno-Społeczny i Komitet Regionów oraz inne organy

zajmujące się tym obszarem. Ważne jest zaproszenie do tego dialogu obywateli, aby odpowiedzieć na ich niepokoje i wyjaśnić nieporozumienia.

Komisja wspiera większą przejrzystość jako sposób na przybliżenie obywatelom procesu rozszerzenia, w związku z czym publikuje swoje opinie dotyczące wniosków o członkostwo oraz sprawozdania z postępów poczynionych przez poszczególne kraje. Do wiadomości publicznej podała ramy negocjacyjne przyjęte dla Chorwacji i Turcji. Publicznie należałoby również udostępnić inne najważniejsze dokumenty z negocjacji akcesyjnych. Podczas piątej rundy rozszerzenia wiele krajów kandydujących opublikowało swoje stanowisko negocjacyjne. Komisja jest zdania, że sprawozdania z przeglądu prawodawstwa krajowego, kryteria warunkujące otwarcie rozdziałów negocjacyjnych oraz ostateczne wspólne stanowiska UE należy podawać do wiadomości publicznej za pośrednictwem Internetu.

Podejście przedstawione w niniejszym sprawozdaniu wzmocni demokratyczną podstawę procesu rozszerzenia. Uniknięcie rozdźwięku między osobami odpowiedzialnymi za kształtowanie polityki a obywatelami leży w interesie wszystkich uczestników tego procesu. Wnioski wyciągnięte z piątej rundy rozszerzenia przydadzą się Unii w przyszłości przy okazji przyjmowania kolejnych państw.

ZAŁĄCZNIK 2

Wnioski dotyczące Albanii, Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, Czarnogóry, Serbii, Kosowa⁸ i Turcji

Albania

Biorąc pod uwagę **kryteria polityczne**, można stwierdzić, że Albania poczyniła pewne postępy w zakresie demokracji i praworządności, w tym zwalczania korupcji, co jest jednym z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim. Nadal prowadzi się konstruktywną politykę w odniesieniu do regionu. Konieczne są dalsze działania w zakresie innych priorytetów określonych w Partnerstwie.

Poczyniono pewne postępy w zakresie **demokracji i praworządności**, jednakże postępy te są nierówne. *Parlament* odgrywa pełną rolę polityczną, a jego komisja ds. integracji europejskiej jest bardzo aktywna. Parlament działa w sposób bardziej przejrzysty i utrzymuje stosunki z innymi organami konstytucyjnymi, jednak ciągle odnotowuje się braki techniczne i administracyjne. Konieczna jest ściślejsza współpraca między rządem a opozycją w zakresie ważnych działań, takich jak reforma systemu wyborczego i wypełnienie zobowiązań zawartych w Układzie o stabilizacji i stowarzyszeniu (USS), co umożliwi dalsze postępy.

Rząd przyjął plan służący wypełnieniu zobowiązań określonych w Partnerstwie europejskim i USS. Tworzy struktury mające na celu koordynację większości reform wymaganych przez UE i zarządzanie zasobami niezbędnymi do ich realizacji. Koordynacja pomiędzy tymi strukturami jest sprawą zasadniczej wagi. Przy sporządzaniu wniosków legislacyjnych powinno się lepiej wykorzystywać wiedzę specjalistyczną. Restrukturyzacja wielu ministerstw tymczasowo zmniejszyła potencjał w niektórych obszarach *administracji publicznej*. Obecnie należy oprzeć się na dokonanych zmianach, dążąc tym samym do większej skuteczności. Przeprowadzono zmiany personalne bez należytego uwzględnienia ustawy o służbie cywilnej. Mianowanie osób na stanowiska w administracji nadal podlega wpływom politycznym. Zarządzanie służbą publiczną, struktury rozwoju zawodowego i systemy wynagrodzenia pozostają niezadowolające.

Nowa ustawa powinna ulepszyć strukturę rozwoju zawodowego sędziów i metody przydzielania im spraw. W obszarze *wymiaru sprawiedliwości* odnotowano nieco większą przejrzystość, poczyniono też pewne postępy w zakresie wykonywania wyroków. Jednakże ogólnie rzecz biorąc, postępy w usprawnianiu systemu wymiaru sprawiedliwości są niewielkie. Konieczny jest postęp w zakresie usprawnienia procedur naboru sędziów i warunków zatrudnienia urzędników sądowych. Kompetencje dwóch inspektoratów sądowych powinny być należycie rozdzielone. Należy zacieśnić współpracę między policją a sądownictwem. Odsetek wykonanych wyroków ogólnie pozostaje niski. Potrzebna jest pewność prawna w celu zapewnienia otoczenia sprzyjającego handlowi i inwestycjom.

Zwalczanie korupcji doprowadziło do zwolnień na szeroką skalę pracowników służby publicznej. Wzrosła liczba urzędników państwowych, wobec których toczy się postępowanie sądowe w sprawie korupcji. Powołano antykorupcyjną grupę zadaniową wysokiego szczebla i poprawiono ustawę o konflikcie interesów. Wysoki Inspektorat ds. Ujawniania i Weryfikacji Aktywów działa obecnie skuteczniej; podjęto kroki mające na celu zwiększenie przejrzystości

⁸ Na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244.

działania administracji publicznej. W przypadkach, gdy działania antykorupcyjne wykroczyły poza zakres określony w konstytucji, Trybunał Konstytucyjny podjął stosowne działania. Obecnie potrzebne są dalsze działania instytucjonalne w celu przeciwdziałania korupcji, która pozostaje poważnym problemem. Zwalczanie korupcji jest priorytetem, który należy zrealizować, aby można było wprowadzić w życie USS.

Odnotowano niewielkie postępy w zakresie **praw człowieka i ochrony mniejszości**. Szkolenie w dziedzinie praw człowieka jest obecnie obowiązkowe dla pracowników wymiaru sprawiedliwości, ponadto ulepszono przepisy dotyczące aresztu przedprocesowego. Rzecznik praw obywatelskich Albanii jest bardziej aktywny w sprawach dotyczących praw człowieka, jednakże nadal w niewielkim stopniu przestrzega się międzynarodowych norm dotyczących zapobiegania torturom, warunków w więzieniach i praw więźniów, a szczególnie osób przetrzymywanych w areszcie przedprocesowym. Powinno się należycie wprowadzić w życie niedawno dokonane zmiany w składzie rady nadzorczej mediów. Ramy prawne w zakresie wolności mediów są nadal nieodpowiednie i źle wdrażane. Zapewnienie większej wolności mediów jest jednym z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim. Nowa agencja wykonawcza może przyspieszyć zwrot mienia, co również stanowi jeden z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie, jednak obecnie proces ten postępuje bardzo powoli. Pewność co do własności ma ogromne znaczenie dla wypełnienia zobowiązań zawartych w USS. Albania rozpoczęła tworzenie ram prawnych w celu ochrony mniejszości, jednak nadal nie w pełni zrealizowano międzynarodowe zobowiązania; należy również włożyć więcej starań w propagowanie tolerancji. W ramach albańskiej strategii w sprawie Romów podjęto pewne wartościowe inicjatywy, lecz jej wadą jest brak zasobów. Dzieci romskie są szczególnie podatne na zagrożenie handlem ludźmi.

Jeżeli chodzi o **kwestie regionalne i zobowiązania międzynarodowe**, Albania nadal odgrywa pozytywną rolę. Jest aktywnym członkiem inicjatyw regionalnych w dziedzinie polityki, handlu, ochrony środowiska, gospodarki, bezpieczeństwa, lotnictwa i energii. Albania rozwinęła stosunki z krajami sąsiednimi i innymi krajami regionu, w szczególności utrzymując swoje konstruktywne stanowisko w sprawie Kosowa.

Biorąc pod uwagę **kryteria gospodarcze**, można uznać, że Albania w znacznym stopniu osiągnęła stabilność makroekonomiczną, dzięki czemu poczyniła postępy na drodze do przekształcenia swojej gospodarki w sprawnie funkcjonującą gospodarkę rynkową. Należy nadal podejmować energiczne, kompleksowe działania reformatorskie, tak by kraj ten mógł sprostać presji konkurencyjnej i siłom rynkowym w Unii.

Ogólnie rzecz biorąc, utrzymano porozumienie polityczne w sprawie zasadniczych elementów polityki gospodarczej oraz, w znacznym stopniu, stabilność makroekonomiczną. Nadal obserwuje się duży wzrost gospodarczy, dzięki któremu zmniejszył się wskaźnik ubóstwa. Nadal również stosuje się odpowiednie zestawienie różnych środków polityki makroekonomicznej. Albania prowadzi wiarygodną politykę walutową, dzięki czemu udało się utrzymać niską inflację. Nieprzerwanie realizowana jest konsolidacja fiskalna, a dzięki reformie administracji publicznej i podatkowej nastąpiła poprawa polityki fiskalnej. Obniżono też bariery administracyjne utrudniające wejście na rynek.

Znacznie powiększył się deficyt rachunków zewnętrznych, a baza eksportowa nadal jest bardzo słaba. Ramy prawne Albanii w zakresie zamówień publicznych, prywatyzacji i koncesji wymagają ulepszenia. Niedoskonałe warunki dla przedsiębiorczości, które charakteryzuje brak pewności prawnej i słabe wdrażanie prawa, niezadowolająca infrastruktura i niepewność w zakresie dostaw energii elektrycznej, wstrzymują rozwój

gospodarczy. Egzekwowanie praw własności pozostaje na niskim poziomie; poczyniono jedynie ograniczone postępy w zakresie poprawy skuteczności wymiaru sprawiedliwości. Wzmacnianie przepisów dotyczących regulacji i nadzoru pozabankowego sektora finansowego pozostaje ważnym wyzwaniem. Należy jeszcze bardziej przyspieszyć działania związane z rozległą szarą strefą w gospodarce i zalegalizowaniem jej. Nie zakończono jeszcze procesu prywatyzacji, nie należy także zwlekać z restrukturyzacją państwowych przedsiębiorstw, w szczególności energetycznych.

Albania poczyniła postępy w zakresie dostosowywania swojego ustawodawstwa, polityki i potencjału do *standardów europejskich*, w szczególności w obszarach takich, jak zwalczanie przestępczości zorganizowanej, cła i konkurencja. Kontynuacja reform w dziedzinie zamówień publicznych, własności intelektualnej, kontroli weterynaryjnej i fitosanitarnej jest sprawą zasadniczej wagi dla pomyślnego wprowadzenia w życie USS.

Poczyniono postępy w pewnych obszarach *rynku wewnętrznego*, ale w innych wciąż potrzeba dużych wysiłków, aby wypełnić zobowiązania Albanii zawarte w USS. Odnotowano pewne postępy w przyjmowaniu i kontroli norm. Wzmacnia się potencjał w dziedzinie akredytacji, metrologii i nadzoru rynkowego, ale konieczne jest usprawnienie przepisów prawnych i lepsza koordynacja. Zwiększono spójność struktur służących ochronie zdrowia i konsumentów; obecnie należy je wzmocnić. USS zawiera zobowiązania dotyczące *przepływu pracowników*, *swobody świadczenia usług* i *swobody przedsiębiorczości*. Nie odnotowano szczególnych zmian w zakresie przepływu pracowników. Usunięto przepisy dyskryminujące zagraniczne przedsiębiorstwa w zakresie opłat rejestracyjnych i uproszczono procedury rejestracji działalności gospodarczej, choć wciąż pozostają one stosunkowo niejasne. Nadal istnieją bariery utrudniające korzystanie z prawa do przedsiębiorczości i ograniczenia w przepływie kapitału.

W celu wprowadzenia w życie USS niezbędny jest skuteczny system celny. Dochody z cel wzrosły w następstwie szeroko zakrojonych reform celnych. Usprawniono system komputeryzacji, przepisy celne i zarządzanie normami w zakresie pochodzenia towarów. Zacieśniono współpracę między policją a urzędem celnym. Obecnie potrzebna jest lepsza infrastruktura i dalsze dostosowanie przepisów do dorobku prawnego UE. Uproszczono administrację podatkową i poczyniono postępy w dziedzinie komputeryzacji i analizy ryzyka. Obecnie potrzebne jest dalsze dostosowanie przepisów do prawodawstwa UE oraz całościowa strategia poboru i kontroli podatków.

W ramach USS Albania podjęła zobowiązania w dziedzinie *konkurencji*. Jeżeli chodzi o *ochronę konkurencji*, urząd ochrony konkurencji działa lepiej, ale nadal problemem jest zbyt mała liczba pracowników i brak doświadczenia. Trwają związane z USS przygotowania w dziedzinie *pomocy państwa*. Zakończono już prace nad ramami prawnymi i wykazem, obecnie należy zapewnić niezależność działania wydziału ds. pomocy państwa.

W przygotowaniu jest nowa *ustawa o zamówieniach publicznych*, poszerzono także zakres szkolenia na temat zamówień publicznych, jednak obowiązujące ramy prawne nie są zgodne z unijnym dorobkiem prawnym w tej dziedzinie. Urząd zamówień publicznych nadal jest słaby. Postępy w tym obszarze są konieczne dla lepszego zarządzania w sektorze publicznym – co stanowi jeden z głównych priorytetów Partnerstwa europejskiego – oraz wypełnienia zobowiązań zawartych w USS. Jeżeli chodzi o *prawa własności intelektualnej*, uruchomiono bazę danych dotyczących znaków handlowych, patentów i wzorów przemysłowych. W ramach administracji celnej powołano wydział ds. praw własności intelektualnej, jednak urząd ochrony praw autorskich nie rozpoczął jeszcze działania, a skuteczność egzekwowania

przepisów w dziedzinie praw własności intelektualnej utrzymuje się wciąż na niskim poziomie. Do wypełnienia zobowiązań zawartych w USS konieczne jest znaczne wzmocnienie tych przepisów.

W dziedzinie *zatrudnienia* osiągnięto niewielki postęp. Odnotowano pewne postępy w dziedzinie *edukacji*, takie jak zatwierdzenie krajowych strategii dla szkolnictwa średniego i kształcenia zawodowego. Jednakże wskaźnik uczestnictwa w edukacji pozostaje stosunkowo niski.

Postępy dały się zauważyć w niektórych obszarach *polityki sektorowej*. Jeżeli chodzi o *przemysł i MŚP*, obowiązuje zmieniony plan działania w zakresie usuwania barier administracyjnych utrudniających prowadzenie działalności gospodarczej; działa również nowa organizacja koordynująca, zajmująca się promowaniem inwestycji, wywozu i MŚP. Jednakże postępy w dziedzinie poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej i ograniczania szarej strefy w gospodarce są nadal niewielkie. Postępy w dziedzinie *rolnictwa* są ograniczone. Nastąpił wzrost sprzedaży i inwestycji w odniesieniu do pewnych produktów, ale produktywność i konkurencyjność pozostają na niskim poziomie. Nie osiągnięto zgodności z unijnymi wymogami *weterynaryjnymi i fitosanitarnymi*, co ma ogromne znaczenie dla prawidłowego stosowania USS i warunków handlowych umowy przejściowej. Służby odpowiedzialne za *rybołówstwo* kontrolują rozładunek ryb, ale trwa nielegalne wykorzystywanie zasobów rybnych.

Jeżeli chodzi o *ochronę środowiska i transport*, poczyniono pewne postępy w zakresie ustawodawstwa horyzontalnego, ale poziom jego wdrożenia i rozwój infrastruktury pozostają nieznaczne. Sektor *energetyczny* jest nadal bardzo słaby. Albania ratyfikowała Traktat o Wspólnocie Energetycznej i rozpoczęła proces przyjmowania stosownych przepisów ustawowych, jednak straty energii elektrycznej wzrosły, a ściągalność opłat zmalała. Albania pozostaje w tyle, jeżeli chodzi o gotowość do wypełnienia zawartych w USS zobowiązań w zakresie *społeczeństwa informacyjnego i mediów*. W dziedzinie łączności elektronicznej i technologii informatycznej należy wdrożyć i egzekwować ustawy o liberalizacji. Ramy regulacyjne nie są jeszcze zgodne z dorobkiem prawnym UE. Organ nadzorujący rynek telekomunikacyjny nie jest wystarczająco aktywny. W dziedzinie *kontroli finansowej* rząd zatwierdził plan działania w zakresie wewnętrznej kontroli finansowej w sektorze publicznym. Poczyniono postępy w dziedzinie prawa i regulacji, ale proces ten nadal jest jeszcze na wczesnym etapie. Zauważalne postępy poczyniono w dziedzinie *statystyk*.

Osiągnięto postęp w pewnych aspektach obszaru *sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa*, lecz cały ten obszar ogólnie wymaga szczególnej i nieustannej uwagi. Poprawiła się jakość szkoleń i bezpieczeństwo dokumentów w dziedzinie administracji *wizowej*. Brak centralnej sieci informatycznej, potrzebne są także dalsze zmiany prawne. Dzięki nowemu sprzętowi i lepszej koordynacji poczyniono pewne postępy w zakresie *zarządzania granicami*, ale nie ma jeszcze strategii zintegrowanego zarządzania granicami. Należałoby wzmocnić infrastrukturę zarządzania granicami. Przepisy prawne dotyczące *azyłu* są zgodne z standardami międzynarodowymi, ale należy poprawić ich wykonanie. Albania wzmocniła koordynację wewnętrzną i zacieśniła współpracę z krajami sąsiednimi w celu zwalczania nielegalnej *migracji*. Ważne jest, by Albania zapewniła wystarczającą liczbę pracowników odpowiedzialnych za wypełnienie zobowiązań w ramach umów o readmisji.

Jeżeli chodzi o zwalczanie zjawiska *prania pieniędzy*, wzmocniono Wydział Wywiadu Finansowego i urząd prokuratora, zacieśniono także współpracę międzynarodową, jednak oba te obszary wymagają dalszego wzmocnienia; należy również doprecyzować ramy prawne. Większa mobilizacja polityczna i lepsza współpraca międzynarodowa przyczyniły się do zwiększenia liczby aresztowań handlarzy *narkotykami* na szeroką skalę, ale potrzebny jest jeszcze sprawniejszy wywiad kryminalny, a także koordynacja między krajowymi agencjami i procedury postępowania ze skonfiskowanymi narkotykami. Handel narkotykami pozostaje poważnym problemem. Trwają starania w celu usprawnienia organizacji *policii*. Poprawie uległa współpraca ze służbami celnymi i wywiadowczymi, ale konieczne jest ulepszenie zarządzania sprawami i struktur kontroli wewnętrznej.

Poczyniono postępy w *zwalczaniu przestępczości zorganizowanej*, co stanowi jeden z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim. Silna wola polityczna w zakresie rozwiązania problemu przestępczości zorganizowanej doprowadziła do podjęcia operacji policyjnych przeciwko największym grupom przestępczym. Współpraca operacyjna z sąsiadami Albanii uległa znacznej poprawie, nieco lepsza jest również współpraca między policją a sądownictwem na szczeblu centralnym. Pozostaje jednak wiele do zrobienia w zakresie konkretnych wyników. Potrzebna jest lepsza koordynacja między policją a sądownictwem na szczeblu lokalnym oraz więcej działań służących zwalczaniu korupcji na wysokich stanowiskach w tych organach. Konieczna jest lepsza ochrona świadków. Rząd przyjął strategię krajową przeciwko *handlowi ludźmi* i usprawnił struktury służące jej wdrażaniu. Nadal z powodzeniem prowadzi się postępowania sądowe przeciwko handlarzom i wydaje się wyroki. Handel wciąż jednak jest problemem. Potrzeba więcej zasobów i lepszej koordynacji krajowej i międzynarodowej. Policyjny wydział *antyterrorystyczny* skonfiskował dotychczas duże ilości broni, jednak należy wzmocnić infrastrukturę i współpracę między agencjami. Sytuacja w kwestii ochrony *danych osobowych* nadal budzi zaniepokojenie.

Bośnia i Hercegowina

Bośnia i Hercegowina czyni dalsze postępy w zakresie dostosowywania się do **kryteriów politycznych**, chociaż odbywa się to w wolniejszym tempie. Tylko częściowo zrealizowano główne polityczne zadania priorytetowe, określone w Partnerstwie europejskim. Pozostaje wiele ważnych zagadnień, którymi należy się zająć przed zakończeniem negocjacji dotyczących Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu.

Osiągnięto częściowy postęp w zakresie **demokracji i praworządności**. Wybory powszechne z 1 października były pierwszymi od czasu zawarcia porozumienia Dayton/Paryż wyborami zorganizowanymi w pełni przez władze Bośni i Hercegowiny. Wstępne wnioski Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE zawierały opinię, że wybory te stanowiły krok naprzód w procesie konsolidacji demokracji i praworządności, i że ogólnie przeprowadzono je zgodnie ze standardami międzynarodowymi. Jednakże fakt, że nie zmieniono *konstytucji*, sprawił, iż wybory nie mogły być w pełni zgodne z wymogami Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Podjęto kroki w celu zapewnienia ministerstwom i instytucjom państwowym zasobów niezbędnych do wykonywania ich zadań, ale konieczne są dalsze działania w celu zrealizowania tego głównego zadania priorytetowego określonego w Partnerstwie europejskim. Natomiast odnotowano niewielkie postępy, jeśli chodzi o zapewnianie państwowemu *zgromadzeniu parlamentarnemu* wystarczających zasobów technicznych i kadr pracowniczych. Koordynacja między państwem a Federacją i Republiką jest nadal

niezadowolająca i nie wdrożono żadnych nowych mechanizmów w celu jej usprawnienia. Ogólny poziom działania instytucji wykonawczych i ustawodawczych jest wciąż niezadowolający.

Osiągnięcia Bośni i Hercegowiny w ostatnich latach w zakresie stabilności i bezpieczeństwa pozwoliły Radzie Wdrażania Pokoju podjąć decyzję o zamknięciu Biura Wysokiego Przedstawiciela do 30 czerwca 2007 r. Decyzja ta ma zostać ponownie rozważona na początku 2007 r.

Przyjęcie ogólnej strategii dotyczącej reformy *administracji publicznej* stanowi częściową realizację jednego z głównych zadań priorytetowych określonych w Partnerstwie europejskim. Ustawa o krajowym rzeczniku praw obywatelskich jest również pozytywną zmianą. Wzmocniono urząd koordynacji administracji publicznej, a organy służby cywilnej usprawniły procedury naboru. Obecnie konieczne jest przeprowadzenie reformy administracji publicznej w celu wzmocnienia ogólnego potencjału administracyjnego.

Poczyniono niewielkie postępy w kluczowej dziedzinie, jaką jest *reforma policji*. Prace wydziału ds. restrukturyzacji policji nie posunęły się naprzód, głównie z powodu stanowiska Republiki Serbskiej. Doprowadziło to do opóźnień we wdrażaniu umowy o restrukturyzacji policji z października 2005 r., która to kwestia stanowi jeden z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim.

Jeżeli chodzi o *wymiar sprawiedliwości*, Trybunał Stanu, urząd prokuratora oraz Wysoka Rada Sędziów i Prokuratorów skutecznie sprawują swoje funkcje. Organy te stopniowo przejmują odpowiedzialność i są coraz mniej uzależnione od wspólnoty międzynarodowej. Niemniej jednak wciąż należy wzmacniać niezawisłość sądownictwa i podnosić skuteczność jego działania.

Przyjęto nową strategię walki z *korupcją*. Korupcja pozostaje poważnym problemem w Bośni i Hercegowinie. Należy skuteczniej prowadzić dochodzenia i ścigać przestępstwa.

W zakresie *praw człowieka i ochrony mniejszości* postępy są niewielkie. Komisja Praw Człowieka działająca w ramach Trybunału Konstytucyjnego nadal skutecznie wykonuje swoją pracę. Natomiast większą uwagę należy zwrócić na kwestie wykonywania wyroków w sprawach dotyczących praw człowieka i należytego wdrażania międzynarodowych konwencji praw człowieka. Dyskryminacja mniejszości etnicznych jest niezmiennie zagadnieniem krytycznym. Konieczne są dalsze działania w celu zwalczania nietolerancji i poprawy warunków w więzieniach, a także konkretne decyzje służące wspieraniu mniejszości Romów.

W kontekście wolności słowa i mediów na szczeblu państwowym przyjęto ustawy o publicznych usługach nadawczych. W Republice Serbskiej przyjęto będące odpowiednikiem tych przepisów ustawodawstwo dotyczące samej tylko republiki, ale nie zostało ono przyjęte w Federacji. Reformę publicznych usług nadawczych wprowadzono w życie jedynie częściowo. Dotyczące jej zadanie priorytetowe, określone w Partnerstwie europejskim, nie zostało w pełni zrealizowane.

Fundusz na rzecz Powrotu Uchodźców już działa, a Bośnia i Hercegowina bierze czynny udział w procesie rozpoczętym w Sarajewie. Konieczne są dalsze działania wspierające powrót uchodźców i przesiedleńców wewnętrznych oraz w szczególności ich integrację społeczną i ekonomiczną.

Poczyniono niewielkie postępy w zakresie *kwestii regionalnych i zobowiązań międzynarodowych*. Podjęto działania mające na celu zapewnienie współpracy z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii, co stanowi jeden z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim, jednak konieczne są dalsze wysiłki w tym zakresie, jak również dalsze działania w celu zlokalizowania oskarżonych pozostających na wolności i likwidowania sieci wspierających takie osoby. Trybunał Stanu poczynił postępy w ściganiu zbrodni wojennych, teraz należy zadbać o skuteczność działań na poziomie Republiki i Federacji.

Stosunki Bośni i Hercegowiny z sąsiadami są nadal dobre. Pozostają do rozwiązania pewne dwustronne problemy, dotyczące w szczególności wyznaczenia granic i wymiany handlowej.

W zakresie **kryteriów gospodarczych** Bośnia i Hercegowina osiągnęła nieznaczny postęp na drodze do przekształcenia swojej gospodarki w sprawnie funkcjonującą gospodarkę rynkową. Potrzebne są również znaczne dodatkowe wysiłki, by sprostać presji konkurencyjnej i siłom rynkowym w Unii.

Zwiększono koordynację polityki fiskalnej, a podatek od wartości dodanej (VAT) został z powodzeniem wprowadzony w całym kraju w styczniu 2006 r. W pewnym stopniu poprawie uległa analityczna zdolność konieczna do określania kierunków polityki. Wzrost gospodarczy utrzymał się na wysokim poziomie, kontynuowano także konsolidację fiskalną. Dane dotyczące wywozu wykazują wzrost w pierwszej połowie 2006 r., czemu sprzyjało wprowadzenie podatku VAT i wzrost produkcji niektórych towarów. Nieprzerwanie prowadzony był proces prywatyzacji, w szczególności w Republice Serbskiej, dokonano również pewnych zmian prawnych w celu wsparcia restrukturyzacji przedsiębiorstw.

Niemniej jednak w wielu dziedzinach reformy postępują powoli. Nadal odnotowuje się znaczny brak równowagi w rachunkach handlowych i bieżących, odzwierciedlający niedostateczną dynamikę sektora przedsiębiorstw i wysoką konsumpcję prywatną. Podstawa wzrostu gospodarczego jest nadal słaba, a krajowa polityka fiskalna nie uwzględnia należycie istotnego braku równowagi makroekonomicznej. Procesy decyzyjne w zakresie krajowej polityki gospodarczej i fiskalnej pozostają złożone i niedostatecznie skoordynowane. Ponadto wzrosła presja w dziedzinie wydatków publicznych, mimo że były one już na stosunkowo wysokim poziomie, natomiast ich opłacalność jest nadal stosunkowo niska. Warunki rozwoju przedsiębiorczości i ład korporacyjny pozostają ogólnie na niskim poziomie. Procesy prywatyzacji i restrukturyzacji przedsiębiorstw przebiegają powoli, szczególnie w Federacji. W dużych częściach sektora przedsiębiorstw nadal nie przeprowadzono odpowiedniej restrukturyzacji.

Bośnia i Hercegowina poczyniła niewielkie postępy w zakresie dostosowania swojego ustawodawstwa i polityki do **standardów europejskich**. Powinna nadal zwiększać swoją zdolność do wypełniania określonych w Partnerstwie europejskim wymogów w tym zakresie.

Jeżeli chodzi o *rynek wewnętrzny*, niewiele osiągnięto w dziedzinie *swobodnego przepływu towarów*. Prace dotyczące normalizacji, certyfikacji, metrologii i nadzoru rynkowego są nadal na wczesnym etapie, a nowe przepisy prawne nie są należycie wprowadzane w życie. Brak organów i procedur oceny zgodności nadal osłabia potencjał eksportowy. Należy w trybie pilnym powołać organ nadzoru rynkowego opierający swoją działalność na stosownych przepisach prawnych dotyczących produktów i stopniowo wycofać sprzeczne ze sobą kontrole przed wprowadzeniem produktu do obrotu.

Nie odnotowano żadnych szczególnych zmian w zakresie *przepływu pracowników*. Postęp w dziedzinie *usług* jest niewielki, nie zaszły też żadne znaczące zmiany w obszarach *prawa do przedsiębiorczości* i *prawa spółek*. Nie przeniesiono odpowiedzialności za nadzór bankowy na szczebel państwowy, co oznacza, że nadal za nadzór odpowiadają oddzielnie władze Republiki i Federacji.

Nie odnotowano znaczących zmian w dziedzinie *swobodnego przepływu kapitału*, ale prace Bośni i Hercegowiny z tym związane są w toku. Niewielkie dodatkowe postępy dotyczą *przepisów celnych*. Obowiązuje już ustawodawstwo w tej dziedzinie, w dużym stopniu dostosowane do dorobku prawnego UE. Należy zapewnić jego pełne wprowadzenie w życie, szczególnie w dziedzinach takich jak pochodzenie towarów, wycena i procedury uproszczone. W obszarze *podatków* pozytywną zmianą było udane wprowadzenie podatku od wartości dodanej (VAT), natomiast w zakresie podatków bezpośrednich postęp jest niewielki.

W dziedzinie *konkurencji* Bośnia i Hercegowina czyni stałe postępy w obszarze kontroli praktyk monopolistycznych, ale nie nastąpiły żadne zmiany w kwestii pomocy państwa. Zaszły pewne zmiany w obszarze *zamówień publicznych*; należy w szczególności odnotować powołanie urzędu zamówień publicznych i urzędu kontroli zamówień publicznych. Osiągnięto niewielki postęp w zakresie wdrażania i egzekwowania przepisów dotyczących *praw własności intelektualnej*.

Niewiele zmieniło się w obszarze *polityki zatrudnienia*. Rynek pracy Bośni i Hercegowiny nadal boryka się z problemami bezrobocia, dużej fragmentacji i braku solidnej polityki zatrudnienia. Niewielkie postępy odnotowano także w obszarze *edukacji*: wciąż nie przyjęto ustawy o szkolnictwie wyższym i innych ważnych ustaw. Rozdzielanie dzieci w szkołach według kryterium przynależności etnicznej pozostaje poważnym problemem.

Odnotowano nieznaczne dodatkowe postępy w zakresie budowy prawdziwego wewnętrznego rynku w Bośni i Hercegowinie, co jest jednym z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim.

Biorąc pod uwagę *politykę sektorową*, nie odnotowano żadnych znaczących zmian w obszarze *przemysłu i małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP)*. Nie przyjęto jeszcze strategii dla przemysłu ani strategii rozwoju MŚP.

Postęp w dziedzinie *rolnictwa* jest na ogół niewielki. Politykę kształtuje się nadal na szczeblu Republiki i Federacji, i wciąż brak odpowiedniej koordynacji działań. Opóźnia się opracowanie całościowej strategii dla rolnictwa, częściowo z powodu braku koniecznych ram prawnych i instytucjonalnych na szczeblu państwa. W dziedzinie weterynarii przyjęto przepisy wykonawcze, jednak ich wykonanie pozostaje ograniczone, głównie z uwagi na niewystarczające zasoby ludzkie i finansowe oraz słabą koordynację między służbami weterynaryjnymi na szczeblu państwa oraz Republiki i Federacji. Przygotowania Bośni i Hercegowiny w dziedzinie *ochrony środowiska* są jeszcze na wczesnym etapie. Nie przyjęto na szczeblu państwowym ustawy o ochronie środowiska, która stanowiłaby ramy ogólnokrajowej jednolitej ochrony środowiska; nie powołano również krajowego organu ochrony środowiska.

Trwają prace mające na celu zaangażowanie Bośni i Hercegowiny w rozwój transeuropejskiej sieci *transportowej*. Bośnia i Hercegowina wprowadza w życie Protokół ustaleń w sprawie rozwoju podstawowej sieci transportu regionalnego w Europie Południowo-Wschodniej z czerwca 2004 r. Podpisała umowę w sprawie ustanowienia wspólnego europejskiego obszaru

lotniczego, mającą na celu utworzenie jednego europejskiego rynku lotnictwa, na którym stosowano by unijne normy dotyczące lotnictwa. Bośnia i Hercegowina poczyniła znaczące postępy w procesie dostosowania swojego ustawodawstwa w dziedzinie lotnictwa do dorobku prawnego UE.

Osiągnięto pewien postęp w sektorze *energii*, przede wszystkim przyjęto Traktat o Wspólnocie Energetycznej. W sektorze energii elektrycznej uwolniono rynek w zakresie przesyłu energii, powołano niezależnego operatora systemu i utworzono krajowe przedsiębiorstwo przesyłowe. Niemniej jednak nadal nie przeniesiono aktywów i pasywów pomiędzy niezależnym operatorem systemu i krajowym przedsiębiorstwem przesyłowym, co uniemożliwia tym organom osiągnięcie pełnej operacyjności. Nie opracowano jeszcze ogólnokrajowej strategii w dziedzinie energii.

Jeżeli chodzi o *społeczeństwo informacyjne i media*, niezależny organ nadzorczy ds. komunikacji przygotowuje się do skutecznego konkurowania na rynku telekomunikacyjnym, choć w zakresie publicznych usług nadawczych i powołania agencji informacyjnej postępy są wciąż niewielkie. Nie odnotowano szczególnych zmian w dziedzinie *wewnętrznej kontroli finansowej w sektorze publicznym*.

Podjęto działania w obszarze *statystyk*, w szczególności należy tutaj wymienić podpisanie umowy o współpracy pomiędzy krajowymi urzędami statystycznymi na szczeblu państwowym oraz w Republice i Federacji. Niemniej jednak do utworzenia skutecznego i zgodnego ze standardami UE systemu statystyk w Bośni i Hercegowinie konieczne jest podejmowanie dalszych znaczących wysiłków.

Jeżeli chodzi o obszar *sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa*, poczyniono pewne postępy w dziedzinie *administracji wizowej, zarządzania granicami, azylu i migracji* i potwierdzono zniesienie obowiązku wizowego wobec wszystkich obywateli UE. Bośnia i Hercegowina zawarła kilka umów o readmisji z państwami członkowskimi UE i krajami trzecimi, a także wyraziła gotowość do podjęcia negocjacji w sprawie takiej umowy na poziomie UE. Ograniczono liczbę wiz wydawanych na granicy i poczyniono dalsze postępy w procesie tworzenia sprawnego systemu azylowego i rozwiązywania problemu nielegalnej imigracji. Zauważyć daje się także pewien postęp w zakresie zarządzania granicami dzięki aktualizacji krajowej strategii zintegrowanego zarządzania granicami z 2005 r. i zakończeniu związanego z nią planu, choć brakuje funduszy na wprowadzenie w życie tych instrumentów. Konieczne są ulepszenia w dziedzinie kontroli granic. Należy zająć się też problemem niedoboru pracowników i sprzętu we wszystkich obszarach.

Problem *prania pieniędzy* został tylko w niewielkim stopniu rozwiązany. Wydział Wywiadu Finansowego w państwowym Urzędzie Dochodzeń i Ochrony nadal nie dysponuje dostateczną liczbą pracowników. Nie przyjęto żadnych nowych przepisów prawnych dotyczących zjawiska prania pieniędzy, a istniejące przepisy są wykonywane jedynie w niewielkim stopniu. Podjęto pewne działania w zakresie walki z *narkotykami*, a mianowicie przyjęto ustawę o zapobieganiu nadużywaniu narkotyków i ich prekursorów. Należy opracować ogólnopaństwową politykę antynarkotykową zgodną ze standardami UE.

Bośnia i Hercegowina osiągnęła pewien postęp w zakresie *walki z przestępczością zorganizowaną, handlem ludźmi i terroryzmem*, przyjmując krajową strategię zwalczania przestępczości zorganizowanej. Istnieją przepisy prawne w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej, ale należy poprawić poziom ich egzekwowania. Państwowy Urząd Dochodzeń i Ochrony prowadzi coraz więcej dochodzeń i dokonuje coraz więcej

aresztowań, musi jednak w pełni zmobilizować swój potencjał, szczególnie w zakresie liczby pracowników. Realizowany jest krajowy plan działania na okres 2005–2007 w dziedzinie *zwalczania handlu ludźmi*. Niespójność między ustawodawstwem ogólnopaństwowym a ustawodawstwem Republiki i Federacji nadal utrudnia ściganie przestępstw. Bośnia i Hercegowina również przyjęła strategię zwalczania *terroryzmu*. Jeżeli chodzi o *ochronę danych*, przyjęto ustawę o ochronie danych osobowych, ale nie powołano jeszcze odpowiedniego urzędu. Sytuacja w tej kwestii nadal budzi zaniepokojenie.

Chorwacja

Chorwacja w dalszym ciągu spełnia **kryteria polityczne**. Poczyniono ogólne postępy, jednak w wielu obszarach potrzebne są dalsze wysiłki. Częściowo zrealizowano krótkoterminowe zadania priorytetowe określone w Partnerstwie dla członkostwa.

Demokracja i praworządność zostały utrwalone, jednak wymiar sprawiedliwości i administracja publiczna wymagają dalszego wzmocnienia, podobnie jak działania ukierunkowane na zwalczanie korupcji. Znaczna poprawa sytuacji w tych dziedzinach jest konieczna w celu utworzenia solidnej podstawy do pełnego wdrożenia dorobku prawnego UE.

Rozpoczęto opracowywanie strategii w celu przeprowadzenia *reformy administracji publicznej*. We wrześniu 2006 r. rząd przyjął plan działania, w którym zobowiązuje się do sporządzenia nowelizacji ustawy o ogólnym postępowaniu administracyjnym w terminie do lipca 2007 r., choć już dawno należało przyjąć ogólne ramy strategiczne dotyczące tego kluczowego zagadnienia. Obowiązujący system prawno-administracyjny jest uciążliwy i wymaga uproszczenia. Duża swoboda legislacyjna prowadzi do braku skuteczności i pewności prawnej, a także sprzyja korupcji. Nowa ustawa o służbie cywilnej weszła w życie w styczniu 2006 r.; przyjęto także związane z nią przepisy wykonawcze. Pomimo tego służba cywilna nadal podlega niewłaściwym wpływom politycznym, charakteryzuje się dużą rotacją pracowników i brakiem wykwalifikowanych kadr.

Rozpoczęła się realizacja strategii *reformy sądownictwa*, stanowiącej jeden z głównych priorytetów Partnerstwa dla członkostwa. Celem dokonanych zmian prawnych i organizacyjnych było usprawnienie działania sądownictwa. Zmniejszyła się liczba zaległych spraw sądowych, chociaż nadal jest ich dużo. Reforma dopiero się rozpoczęła, a wymiar sprawiedliwości nadal boryka się z poważnymi niedociągnięciami. Należy dołożyć większych starań w celu skrócenia postępowań sądowych, poprawy zarządzania sprawami, racjonalizacji sieci sądów i zapewnienia właściwego wykonywania wyroków. Aby zapewnić bezstronność, należy ulepszyć procedury mianowania, szkolenia i karania urzędników sądowych. W marcu 2006 r. przyjęto nowy program *antykorupcyjny*. Wzmocniono Urząd ds. Zwalczania Korupcji i Przestępczości Zorganizowanej (USKOK). Ostatnio podjęto działania w kilku sprawach korupcyjnych, które dotychczas nie były przedmiotem dochodzenia; stanowią one częściową realizację jednego z głównych zadań priorytetowych Partnerstwa dla członkostwa, nie zmienia to jednak faktu, że korupcja nadal stanowi poważny problem. W wielu sprawach dotyczących zarzutu korupcji dochodzenia nie są wszczynane, w związku z czym w praktyce zachowanie takie zazwyczaj pozostaje bezkarne. Realizacja programu antykorupcyjnego dopiero się rozpoczyna, należy jeszcze bardziej wzmocnić USKOK oraz inne organy zaangażowane w realizację programu, a także poprawić koordynację między nimi. Konieczna jest pełna realizacja programu i silna polityczna wola podjęcia bardziej intensywnych wysiłków, szczególnie przeciwko korupcji na wysokich szczeblach władzy.

W dziedzinie *praw człowieka i ochrony mniejszości* nadal odnotowuje się postęp, chociaż proces ten jest powolny. Istnieją odpowiednie ramy prawne, należy jednak przyspieszyć wprowadzanie przepisów w życie.

W czerwcu 2006 r. zmieniono kodeks karny, skutkiem czego było między innymi zniesienie kary pozbawienia wolności za zniesławienie i obrazę oraz rozszerzenie definicji „przestępstwa na tle nienawiści”. Jeżeli chodzi o mniejszości, znacznie zwiększono środki finansowe na ten cel, a rząd poświęcił większą uwagę planowi działania w ramach Dekady Integracji Romów. Politycy zajmujący wysokie stanowiska państwowe okazali zaangażowanie w sprawę integracji imigrantów.

Jednakże konieczne są większe wysiłki na rzecz zwalczania nietolerancji i zachęcania do pojednania oraz na rzecz właściwego prowadzenia dochodzeń i ścigania osób odpowiedzialnych za przestępstwa na tle etnicznym. Proces wprowadzenia w życie ustawy konstytucyjnej o mniejszościach narodowych przebiega powoli, w szczególności w zakresie przepisów dotyczących zatrudnienia osób z takich mniejszości. Te zagadnienia stanowią zasadnicze priorytety określone w Partnerstwie dla członkostwa. Nie przyjęto jeszcze ogólnej strategii ani planu działania w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji.

Zdarzają się przypadki nacisków politycznych w mediach. Przyjęto plany zagwarantowania praw kobiet i dzieci; obecnie należy je realizować.

Biorąc pod uwagę *kwestie regionalne i zobowiązania międzynarodowe*, można stwierdzić, że Chorwacja nadal w pełni współpracuje z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii, co jest wymagane w ramach jednego z głównych priorytetów Partnerstwa dla członkostwa; zapewniono również pełną zgodność z porozumieniami Dayton i Erdut. Ściganie zbrodni wojennych w Chorwacji jest coraz skuteczniejsze, trzeba się jednak zająć kwestią uprzedzeń wobec oskarżonych narodowości serbskiej. Oskarżyciel publiczny traktuje poważnie kwestię ochrony świadków, jednak ogólnie system wymiaru sprawiedliwości nie poświęca temu zagadnieniu dostatecznie dużo uwagi. Poczyniono nierówne postępy w zakresie powrotu uchodźców, stanowiącym jeden z głównych priorytetów Partnerstwa dla członkostwa. Chociaż ogólnie problemy związane z odbudową i zwrotem mienia rozwiązuje się w sposób właściwy, realizacja programów mieszkaniowych dla osób, które wcześniej posiadały tytuł prawny do lokali jako najemcy i pragną powrócić do Chorwacji, jest szczególnie niezadowolająca; nie poczyniono żadnych postępów w dziedzinie zatwierdzania uprawnień do świadczeń emerytalnych. Przyspieszyć należy działania na rzecz stworzenia ekonomicznych i społecznych warunków zapewniających trwałość i stabilność powrotu uchodźców.

W dziedzinie współpracy regionalnej nadal odnotowuje się postępy. Postępy te muszą jednak okazać się trwałe. Natomiast niewiele zmieniło się w kwestii poszukiwania ostatecznych rozwiązań wielu różnych dwustronnych problemów z sąsiadami Chorwacji, dotyczących w szczególności wyznaczania granic. Jest to jeden z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie dla członkostwa. Konieczne są dalsze działania w celu rozwoju współpracy i dobrych stosunków sąsiedzkich.

Pod względem *kryteriów gospodarczych* gospodarkę Chorwacji można uznać za sprawnie funkcjonującą gospodarkę rynkową. Powinna ona w perspektywie średniookresowej być w stanie sprostać presji konkurencji i siłom rynkowym w Unii pod warunkiem energicznego realizowania programu reform, które usuną istniejące jeszcze znaczne niedociągnięcia.

Ogólnie rzecz biorąc, utrzymano porozumienie polityczne w sprawie zasadniczych elementów polityki gospodarczej. Dzięki ukierunkowanej na stabilność polityce makroekonomicznej uzyskano niski wskaźnik inflacji, stabilny kurs wymiany walutowej i niewielki wzrost gospodarczy. Wzrosły inwestycje prywatne i zmalało bezrobocie. Nadal trwa stopniowa konsolidacja fiskalna, której sprzyja duży wzrost dochodów. Podjęto działania w celu uzyskania lepszej kontroli nad wydatkami na opiekę zdrowotną. Jeszcze bardziej uproszczono procedury rejestracji działalności gospodarczej. Sektor bankowy nadal się rozwija, powołano też nowy urząd nadzoru pozabankowego sektora finansowego. Ulepszono infrastrukturę drogową. Poczyniono dalsze postępy w zakresie zwiększania konkurencyjności w sektorze telekomunikacyjnym, jak również pierwsze kroki na rzecz restrukturyzacji ponoszącego straty kolejnictwa. Gospodarka Chorwacji jest dobrze zintegrowana z gospodarką UE.

Znaczny i nadal pogłębiający się brak równowagi w handlu i rachunkach bieżących oraz wysokie zadłużenie zewnętrzne stanowią potencjalne ryzyko dla stabilności makroekonomicznej. Dotacje dla przynoszących straty przedsiębiorstw i wysoki poziom wydatków bieżących nadal obciążają budżet państwa. Ogólnie reformy strukturalne przebiegają powoli. Poczyniono niewielkie postępy w procesie realizacji planów prywatyzacji i restrukturyzacji przedsiębiorstw. Rozwój bardziej energicznego sektora prywatnego wstrzymują mankamenty w administracji publicznej i sądownictwie, spowalniające procedury wejścia na rynek i wycofania się z niego oraz egzekwowanie praw własności i praw wierzyciela. Interwencjonizm jest nadal powszechnym zjawiskiem w gospodarce. Konieczne są skumulowane wysiłki w celu zwiększenia liczby osób korzystających z możliwości uczenia się przez całe życie.

Wzrosła **zdolność Chorwacji do podejmowania zobowiązań związanych z członkostwem**. Poczyniono postępy w większości obszarów, głównie w zakresie dostosowania się do prawodawstwa UE, choć są bardzo różne w poszczególnych dziedzinach prawa. Natomiast wiele pozostaje do zrobienia w kwestii ogólnego poziomu dostosowania do dorobku prawnego UE i potencjału administracyjnego. Nie zrealizowano jeszcze krótkoterminowych zadań priorytetowych w wielu obszarach określonych w Partnerstwie dla członkostwa.

Odnotowano jedynie nierówne i niewielkie postępy w dziedzinie *swobodnego przepływu towarów*. Postępom w zakresie nowego, globalnego podejścia nie towarzyszą jednak postępy w obszarach objętych starym podejściem. Nadal konieczne są znaczne wysiłki w dziedzinie ustawodawstwa i powiększania potencjału administracyjnego. Niewielki postęp dotyczy także *swobodnego przepływu pracowników*. Niezbędne są znaczne wysiłki na rzecz rozwoju zdolności koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Odnotowano niewielkie postępy w zakresie *prawa do przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług*. Ogólnie rzecz biorąc, poziom dostosowania ustawodawstwa do prawodawstwa UE jest zadowalający, aczkolwiek w niektórych obszarach potrzebne są nadal znaczne wysiłki. Chorwacja poczyniła pewne postępy w dziedzinie *swobodnego przepływu kapitału*, lecz potrzebne są dodatkowe starania, szczególnie w kwestii prania pieniędzy i procedur nabywania nieruchomości przez obywateli UE.

W dziedzinie *zamówień publicznych* osiągnięto niewielki postęp. Należy dołożyć większych starań w celu opracowania ogólnej strategii dostosowania ustawodawstwa do dorobku prawnego UE i wzmocnienia struktury instytucji. Natomiast duże postępy poczyniono w zakresie *prawa spółek*. Zaszły znaczące zmiany w dziedzinie rachunkowości korporacyjnej i audytu. Trwa proces dostosowywania ustawodawstwa do dorobku prawnego UE, chociaż potrzebne są dalsze działania służące zagwarantowaniu kontroli i przestrzegania przez

przedsiębiorstwa obowiązków wynikających z przepisów prawnych. Poczyniono pewne postępy w dziedzinie *prawa własności intelektualnej*, szczególnie w zakresie egzekwowania przepisów prawnych, niemniej jednak konieczne są dalsze działania.

W obszarze *polityki konkurencji* Chorwacja osiągnęła pewien postęp, zarówno w zakresie ochrony konkurencji, jak i pomocy państwa, lecz powinna dołożyć dalszych starań w tej dziedzinie. Konieczne jest dalsze dostosowanie przepisów do dorobku prawnego UE, zwiększenie potencjału administracyjnego i skuteczniejsze egzekwowanie prawa. Należy w trybie pilnym przyjąć realne plany restrukturyzacji w sektorach hutnictwa i budownictwa okrętowego. Pomoc fiskalna pozostaje problemem. Nie wypełniono jeszcze odpowiednich zobowiązań podjętych w ramach Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu.

Chorwacja poczyniła pewne postępy w zakresie *usług finansowych*, w szczególności w większym stopniu dostosowując swoje przepisy w dziedzinie ubezpieczeń do prawodawstwa UE i powołując organ zintegrowanego nadzoru nad sektorem pozabankowym. Proces dostosowania przepisów do prawodawstwa UE posuwa się w umiarkowanym tempie; należy dołożyć dodatkowych starań w tej dziedzinie.

Pewne postępy odnotowano w dziedzinie *społeczeństwa informacyjnego i mediów*. Wzrosła konkurencja na rynku telekomunikacyjnym, a sam proces dostosowania przepisów w dziedzinie łączności elektronicznej i technologii informatycznej do prawodawstwa UE jest umiarkowanie zaawansowany. Wciąż konieczne jest dalsze wzmocnienie chorwackiego organu ds. telekomunikacji oraz dalsze dostosowanie przepisów dotyczących sektora mediów i sektora audiowizualnego do dorobku prawnego UE.

Osiągnięto zadowalający postęp w dziedzinie *rolnictwa*, szczególnie jeżeli chodzi o realizację programów rozwoju obszarów wiejskich, politykę jakości i rolnictwo ekologiczne. Niemniej jednak proces tworzenia struktur administracyjnych w celu wdrożenia wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i kontrolowania jej jest jeszcze na wczesnym etapie realizacji. Biorąc pod uwagę *rybołówstwo*, można stwierdzić postępy Chorwacji w zakresie dalszego dostosowywania przepisów dotyczących zarządzania zasobami i flotą do dorobku prawnego UE, a także w niewielkim stopniu wzmocniła służby kontrolne. Należy nasilić działania w celu uzupełnienia istniejących dużych braków w zakresie wprowadzania skomputeryzowanego rejestru floty rybackiej, zmiennych znaków informacyjnych, gromadzenia danych i wzmocnienia systemu kontroli. Należy również dostosować do przepisów UE pomoc państwa w tej dziedzinie. Odnotowano pewien postęp w zakresie dostosowania do dorobku prawnego UE przepisów dotyczących *polityki weterynaryjnej, fitosanitarnej i polityki żywnościowej*. Konieczne są jednak dalsze działania, w tym w szczególności przyjęcie kompleksowej strategii dotyczącej bezpieczeństwa żywności oraz niezbędnych ram prawnych.

Osiągnięto zadowalający postęp w dziedzinie *polityki transportowej*. Trwa dostosowywanie do dorobku UE przepisów dotyczących transportu drogowego, powietrznego i morskiego, należy jednak przyjąć dalsze przepisy wykonawcze i nasilić działania, w szczególności w zakresie zwiększania potencjału administracyjnego. Odnotowano również pewne postępy w dziedzinie *energii*, w tym bezpieczeństwa zasobów energetycznych i wewnętrznego rynku energii i gazu. Chorwacja ratyfikowała Traktat o Wspólnocie Energetycznej. Niemniej jednak niezbędne są dalsze działania, szczególnie w zakresie efektywności energetycznej, bezpieczeństwa jądrowego i wzmocnienia przepisów.

W obszarze *podatków* postępy są niewielkie, a ogólny poziom dostosowania przepisów do dorobku prawnego UE jest niski. Należy przeprowadzić gruntowną modernizację administracji podatkowej i usprawnić interoperacyjność systemów informatycznych. Chorwacja poczyniła pewne postępy w dziedzinie *unii gospodarczej i walutowej* i, ogólnie rzecz biorąc, przygotowania w tym obszarze są dość zaawansowane. Mimo to konieczne są dalsze działania, szczególnie w celu zapewnienia pełnej niezależności banku centralnego. Chorwacja osiągnęła ogólnie duży postęp w dziedzinie *statystyk*, ale wciąż konieczne są dalsze działania, a w szczególności stałe finansowanie ze strony państwa.

Postępy w dziedzinie *polityki społecznej i zatrudnienia* są niewielkie. Należy dołożyć ogromnych starań w celu wzmocnienia słabego potencjału administracyjnego w tym obszarze. Biorąc pod uwagę *politykę w zakresie przedsiębiorstw i przemysłu*, można stwierdzić, że postępy Chorwacji są nierówne. Chociaż osiągnięto postęp w zakresie przedsiębiorczości i polityki dotyczącej MŚP, poważnym problemem pozostaje restrukturyzacja przedsiębiorstw, szczególnie w sektorach hutnictwa i budownictwa okrętowego. Odnotowano pewne postępy w dziedzinie *sieci transeuropejskich*, a także w obszarze *polityki regionalnej i koordynacji instrumentów strukturalnych*. Mimo to należy dołożyć szczególnych starań w celu utworzenia struktur administracyjnych potrzebnych do zarządzania środkami finansowymi z UE.

Odnotowano pewne postępy w obszarze *sądownictwa i praw podstawowych*, wciąż jednak istnieje potrzeba usprawnienia reformy sądownictwa i zwalczania korupcji. Natomiast jest jeszcze wiele do zrobienia w dziedzinie praw podstawowych. Chorwacja poczyniła postępy w zakresie *sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa*, szczególnie w kwestii zarządzania granicami, polityki wizowej i problematyki azylowej. Niemniej jednak należy zaktualizować plan działania w dziedzinie zintegrowanego zarządzania granicami i zmodernizować sprzęt. Konieczne są znaczące, stałe wysiłki w celu podniesienia poziomu egzekwowania prawa i zwiększenia potencjału administracyjnego, w szczególności w odniesieniu do problemu przestępczości zorganizowanej.

Poczyniono dalsze, zadowalające postępy w obszarach *nauki i badań oraz edukacji i kultury*. W obydwu tych dziedzinach przygotowania są ogólnie na zadowalającym poziomie. Jeżeli chodzi o *ochronę środowiska*, ogólnie odnotowano duże postępy, szczególnie w zakresie powietrza i wody, ochrony przyrody, substancji chemicznych i organizmów zmodyfikowanych genetycznie. Jednakże z uwagi na zakres i stopień złożoności tego obszaru nadal konieczne są szeroko zakrojone działania. Potencjał administracyjny pozostaje niewielki i brak strategii finansowania niezbędnych dużych inwestycji. Chorwacja poczyniła niewielkie postępy w dziedzinie *ochrony zdrowia i konsumentów*. Duża część ustawodawstwa nie została jeszcze dostosowana do dorobku prawnego UE, a nadzór rynkowy w tej dziedzinie znacznie odbiega od standardów UE.

W obszarze *unii celnej* Chorwacja poczyniła pewne postępy, szczególnie poprzez dalsze dostosowywanie do przepisów UE procedur celnych i ochrony celnej praw własności intelektualnej. Jednakże konieczne jest znaczne wzmocnienie potencjału administracyjnego i interoperacyjności systemów informatycznych. Chorwacja osiągnęła pewien postęp w dziedzinie *stosunków zewnętrznych*, nadal czyni się postępy w obszarze *polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony* i systematycznie dostosowuje się przepisy do oświadczeń UE i innych instrumentów WPZiB.

Poczyniono pewne postępy w dziedzinie *kontroli finansowej*, szczególnie jeżeli chodzi o wewnętrzną kontrolę finansową w sektorze publicznym, audyt zewnętrzny i ochronę euro przed fałszerstwem. Konieczna jest jednak większa zdolność w zakresie audytu wewnętrznego i zarządzania finansowego. Struktury służące ochronie interesów finansowych UE muszą stać się operacyjne. Nie odnotowano szczególnych postępów w zakresie *przepisów finansowych i budżetowych*.

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii

Jak odnotowano w zeszłorocznej opinii na temat wniosku Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii o członkostwo, kraj ten jest na dobrej drodze do spełnienia **kryteriów politycznych**. Jednakże od 2006 r. reformy przeprowadzane są w wolniejszym tempie, w związku z czym kraj musi podwoić swoje starania. Polityczne krótkoterminowe zadania priorytetowe, określone w Partnerstwie europejskim, zrealizowano jedynie częściowo.

Dalsze wdrażanie umowy ramowej z Ochrydy przyczyniło się do osiągnięcia stabilności w kraju oraz konsolidacji **demokracji i praworządności**. Aby umożliwić dalsze postępy, wszystkie partie polityczne muszą dołożyć starań w celu osiągnięcia porozumienia, w pełnej zgodności z literą i duchem umowy.

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii poczyniła postępy, wzmacniając proces wyborczy w ramach przygotowań do lipcowych wyborów *parlamentarnych*. Zgodnie z zaleceniami Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka przeprowadzono reformę ram prawnych i instytucjonalnych dotyczących wyborów, która to reforma stanowi jeden z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim. Lipcowe wybory przebiegły w dużej mierze zgodnie ze standardami międzynarodowymi, choć nadal dochodziło do nieprawidłowości przed wyborami i w ich trakcie. Konieczne będą znaczne wysiłki na rzecz zapewnienia pełnego przestrzegania standardów podczas następnych wyborów. W celu zapewnienia prawidłowego działania instytucji potrzebny jest konstruktywny dialog, w szczególności w parlamencie, pomiędzy wszystkimi partiami politycznymi zasiadającymi w rządzie i opozycji.

Jeżeli chodzi o *reformę administracji publicznej*, kontynuowano wprowadzanie w życie ustawy o urzędnikach służby cywilnej z 2000 r. Podjęto działania w celu usprawnienia zarządzania administracją i zwiększania przejrzystości procesu podejmowania decyzji publicznych. Proces decentralizacji posunął się naprzód, a poziom usług publicznych zaczął się podnosić. Konieczne jest dalsze silne zaangażowanie ze strony rządu i władz gmin w celu rozwiązania pozostałych problemów. W administracji mianowanie osób na stanowiska i zwalnianie z nich nadal podlega wpływom politycznym, choć po zmianie rządu zaszły w niej duże zmiany. Należy wzmocnić niezależność i profesjonalizm w administracji oraz zwiększyć potencjał administracyjny.

Rozpoczęto ważną reformę *wymiaru sprawiedliwości* zgodnie z wymogami określonymi w Partnerstwie europejskim. Ramy konstytucyjne i prawne na rzecz zapewnienia niezależnego i skutecznego systemu wymiaru sprawiedliwości już w dużej mierze obowiązują. Udane wdrożenie reformy, będące również jednym z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim, pozostaje poważnym wyzwaniem i wymaga stałych wysiłków oraz nieustannego śledzenia osiągniętych wyników. Należy podjąć dalsze działania w celu zapewnienia praworządności w całym kraju. Po szeregu opóźnień, które spowolniły tempo reform w policji, przyjęto nową ustawę o policji, realizując tym sposobem jedno z głównych

zadań priorytetowych określonych w Partnerstwie europejskim. Konieczna jest konstruktywna współpraca pomiędzy rządem a opozycją w celu pomyślnego wprowadzenia w życie wspomnianej reformy.

Wzmocniono ramy prawne i instytucjonalne służące do *walki z korupcją*. Poprawiła się współpraca i koordynacja pomiędzy organami działającymi w tej dziedzinie. Jednakże korupcja nadal jest zjawiskiem powszechnym; wciąż jeszcze nie przeprowadzono dochodzeń w sprawie wielu zarzutów korupcji. Niezbędne jest pełne wprowadzenie w życie ustawodawstwa w tej dziedzinie oraz silna polityczna wola podjęcia bardziej intensywnych wysiłków.

Jeżeli chodzi o *prawa człowieka i ochronę mniejszości*, poczyniono postępy w zakresie wdrożenia umowy ramowej z Ochrydy. Ogólnie rzecz biorąc, stosunki pomiędzy grupami etnicznymi są coraz lepsze, niemniej jednak w wielu obszarach konieczne są dalsze, znaczące działania. Wskutek zmiany kodeksu karnego zniesiono karę pozbawienia wolności za zniesławienie i obrazę. Należy wzmocnić mechanizmy prowadzenia dochodzeń w sprawie złego traktowania więźniów, w tym poprzez współpracę z rzecznikiem praw obywatelskich i ministrem spraw wewnętrznych. Wobec braku odpowiednich ram prawnych nadal dochodzi do stosowania podsłuchu. Konieczne są dalsze działania służące rozwijaniu wzajemnego zaufania pomiędzy grupami etnicznymi. Poszczególne grupy nie są na równi reprezentowane w administracji publicznej. Poczyniono pewne postępy w zakresie realizacji planów działania w ramach Dekady Integracji Romów (2005-2015), mimo to sytuacja społeczności Romów nadal budzi zaniepokojenie.

Jeżeli chodzi o *kwestie regionalne i zobowiązania międzynarodowe*, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii niezmiennie w pełni współpracuje z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii. Konieczne są dalsze postępy w zakresie reformy sądownictwa w celu przygotowania systemu przenoszenia spraw, które zostaną odesłane przez Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii. Była Jugosłowiańska Republika Macedonii utrzymała swoje konstruktywne stanowisko w sprawie rozmów dotyczących statusu Kosowa. Dwustronne porozumienie o niewydawaniu osób ze Stanami Zjednoczonymi nadal nie jest zgodne z zasadami przewodnimi UE dotyczącymi ustaleń między krajem będącym stroną Statutu Rzymskiego Międzynarodowego Trybunału Karnego i Stanami Zjednoczonymi.

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii jest nadal aktywnym partnerem we współpracy regionalnej. Rozwinęła dwustronne stosunki z sąsiadami, jednak nie poczyniła postępów w kwestii nazwy, która pozostaje nierozwiązanym problemem. Należy podejść do tego zagadnienia w sposób konstruktywny i ponowić starania w celu uzgodnienia pod auspicjami ONZ i w drodze negocjacji z Grecją odpowiadającego obydwu stronom rozwiązania, działając tym sposobem w duchu współpracy regionalnej i dobrych stosunków sąsiedzkich.

Jeżeli chodzi o *kryteria gospodarcze*, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii jest na dobrej drodze do przekształcenia swojej gospodarki w sprawnie funkcjonującą gospodarkę rynkową. Konieczna jest dalsza stabilizacja i działania reformatorskie, aby kraj był w stanie w perspektywie średniookresowej sprostać presji konkurencyjnej i siłom rynkowym w Unii.

W kraju nadal istnieje szerokie porozumienie co do zasadniczych elementów polityki gospodarczej. Dzięki dobremu doborowi środków politycznych wciąż wzrasta stabilność i przewidywalność makroekonomiczna, a inflacja pozostaje pod kontrolą. Rachunki sektora publicznego utrzymano w stanie bliskim równowadze, a stosunkowo niskie zadłużenie sektora publicznego jeszcze bardziej zmalało. W dużej mierze zakończono proces liberalizacji cen i handlu, postępowała również prywatyzacja państwowych przedsiębiorstw. Obniżono bariery utrudniające wejście na rynek i wycofanie się z niego, upraszczając i przyspieszając postępowanie upadłościowe oraz – zgodnie z jednym z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim – procedury rejestracji. Wzrosła stabilność sektora finansowego. Ponadto podjęto działania w celu poprawy jakości kapitału ludzkiego i modernizacji infrastruktury krajowej. Wzrósł napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych, spowodowanych głównie wysiłkami na rzecz prywatyzacji. Integracja gospodarcza z UE osiągnęła zaawansowany poziom.

Jednakże funkcjonowanie gospodarki rynkowej nadal utrudnia słabość instytucji, tj. powolne procedury administracyjne, korupcja, biurokracja i niska pewność prawna. Słabym punktem są nadal trudności w dziedzinie sądownictwa, opóźniające poprawę warunków dla przedsiębiorczości. Ponadto rynek pracy i rynek finansowy nadal słabo funkcjonują, co utrudnia obniżenie szczególnie wysokiej stopy bezrobocia i wstrzymuje napływ środków do przedsiębiorstw. System edukacji nie odzwierciedla w dostatecznym stopniu potrzeb kraju. Wskutek działania tych czynników możliwy był jedynie umiarkowany wzrost gospodarczy. Rozległa szara strefa nadal powoduje poważne zakłócenia w gospodarce. Struktura towarowa eksportu jest bardzo skoncentrowana.

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii dołożyła dalszych starań w celu zwiększenia swojej **zdolności do przyjmowania zobowiązań wynikających z członkostwa**. Zasadniczym wyzwaniem nadal jest wprowadzenie w życie i skuteczne egzekwowanie przepisów prawnych. Poczyniono pewne postępy w zakresie realizacji krótkoterminowych zadań priorytetowych określonych w Partnerstwie europejskim.

Jeżeli chodzi o *swobodny przepływ towarów*, osiągnięto pewien postęp w zakresie środków horyzontalnych, jednak nadal nie dokonano transpozycji i nie wprowadzono w życie większości przepisów UE w tej dziedzinie. Niewielkie zmiany zaszły w dziedzinie *swobodnego przepływu pracowników*; przygotowania są jeszcze na wczesnym etapie. Nie odnotowano postępów w zakresie *prawa do przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług*, obszar ten wymaga także dalszego dostosowania przepisów do dorobku prawnego UE. Natomiast można zauważyć postępy w dziedzinie *swobodnego przepływu kapitału*, w szczególności w zakresie systemów płatniczych, choć wciąż konieczne są dalsze działania. Ramy prawne i instytucjonalne w zakresie zjawiska prania pieniędzy szczególnie wymagają wzmocnienia.

Odnotowano znaczne postępy w obszarze *zamówień publicznych*, a mianowicie utworzona została podstawa do rozwoju skutecznego systemu zamówień publicznych. Niemniej jednak konieczne będą dalsze działania, w szczególności *służące ustanowieniu skutecznego systemu odwoławczego*. Znaczny postęp osiągnięto w dziedzinie *prawa spółek*; odnotować należy w szczególności wprowadzenie systemu punktów kompleksowej obsługi w zakresie rejestracji przedsiębiorstw, co stanowi jeden z wymogów sformułowanych w Partnerstwie europejskim. Konieczne są dalsze działania w celu zapewnienia skutecznego wprowadzenia w życie przyjętych przepisów. Jeżeli chodzi o *prawa własności intelektualnej*, poczyniono pewne postępy, w szczególności w zakresie praw własności przemysłowej, choć wciąż trzeba

zwiększyć starania służące wzmocnieniu zdolności egzekwowania prawa, struktur administracyjnych i politycznej woli zwalczania piractwa i podrabiania towarów, tak aby dostosować się do wymogów USS. Przygotowania do dostosowania się do dorobku prawnego UE w tej dziedzinie są ciągle na wczesnym etapie.

W dziedzinie *konkurencji* odnotowano pewien postęp, głównie w zakresie ram prawnych. Konieczne są znaczne wysiłki mające na celu skuteczniejsze wprowadzenie w życie istniejących przepisów prawnych, w szczególności jeżeli chodzi o działanie Komisji Ochrony Konkurencji.

Pewne postępy dają się zauważyć w dziedzinie *usług finansowych*, gdyż kraj kontynuował działania związane z dostosowaniem do standardów UE ustawodawstwa krajowego w różnych obszarach. Niemniej jednak wciąż istnieją pewne mankamenty, szczególnie w zakresie jakości nadzoru w sektorach bankowym i ubezpieczeniowym.

Odnotowano znaczne postępy w niektórych obszarach *społeczeństwa informacyjnego i mediów*. Kontynuowano proces dostosowywania do przepisów UE ustawodawstwa w dziedzinie łączności elektronicznej i technologii informatycznych oraz w sektorze audiowizualnym. Jednakże aby zakończyć precedens naruszenia Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu oraz zrealizować jedno z głównych zadań priorytetowych określonych w Partnerstwie europejskim, należy zwiększyć liberalizację rynku telekomunikacyjnego, a także zapewnić przestrzeganie zasad zakazu dyskryminacji wobec operatorów i niezależności organu nadzorczego.

Pewne postępy poczyniono w dziedzinie *rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich*. Proces dostosowywania przepisów w tej dziedzinie do dorobku prawnego UE rozpoczęto, ale jest on na wczesnym etapie. Odnotowano postępy w niektórych obszarach sektora *bezpieczeństwa żywności i polityki weterynaryjnej i fitosanitarnej*, jednak opóźnia się ustanowienie i wprowadzenie w życie przepisów mających na celu dostosowanie się do dorobku prawnego UE. Tego rodzaju przygotowania do dostosowania przepisów w dziedzinie *rybołówstwa* (w zakresie, w jakim jest to konieczne) również są na wczesnym etapie.

Odnotowano duże postępy w niektórych obszarach *polityki transportowej*, jednak konieczne są znaczne wysiłki na rzecz wzmocnienia i dostosowania do wymogów UE potencjału administracyjnego we wszystkich sektorach transportu. Znaczący postęp dotyczy także części sektora energii. Priorytetem jest przyjęcie przepisów wykonawczych, szczególnie z uwagi na zobowiązania podjęte w ramach Traktatu o Wspólnocie Energetycznej, ratyfikowanego przez Byłą Jugosłowiańską Republikę Macedonii w maju 2006 r.

Odnotowano postępy w zakresie dostosowania do dorobku prawnego UE przepisów *podatkowych*, choć konieczne będą dalsze wysiłki na rzecz dostosowania ustawodawstwa krajowego do prawodawstwa UE, zapewnienia skutecznego wdrożenia przepisów oraz zwiększenia potencjału administracyjnego w dziedzinie poboru podatków.

W dziedzinie *polityki gospodarczej i walutowej* postęp jest niewielki. Jednakże ogólnie przygotowania są na zaawansowanym etapie. Pewien postęp osiągnięto w zakresie *statystyk*. Konieczne jest dalsze dostosowanie przepisów do prawodawstwa UE, a potencjał administracyjny należy znacznie wzmocnić.

Duże postępy poczyniono w dziedzinie *polityki społecznej i zatrudnienia*, głównie w zakresie prawa pracy i przepisów dotyczących równych szans. Jednakże nadal nie dokonano transpozycji dużej części dorobku prawnego UE, w szczególności w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy; potrzebne są także zdecydowane działania w dziedzinie polityki zatrudnienia w celu rozwiązania problemu związanego z trudną sytuacją na rynku pracy. Niewielkie postępy odnotowano, jeżeli chodzi o *politykę w zakresie przedsiębiorstw i przemysłu*. Krajowi wciąż brakuje strategii przemysłowych, technologicznych i innowacyjnych, konieczne są również dalsze działania w celu utworzenia instrumentów i polityki sektorowej. Jeżeli chodzi o sieci transeuropejskie, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii bierze udział w inicjatywach regionalnych. Problemem utrudniającym przeprowadzenie modernizacji infrastruktury pozostaje zapotrzebowanie na duże środki finansowe. Postępy w dziedzinie *polityki regionalnej i koordynacji instrumentów strukturalnych* są niewielkie. Potrzebne będą znaczne wysiłki na rzecz dostosowania do dorobku prawnego UE przepisów dotyczących rozwoju regionalnego i wzmocnienia ram instytucjonalnych oraz potencjału administracyjnego.

W dziedzinie *sądownictwa i praw podstawowych* zmieniono konstytucję i ramy prawne w celu umożliwienia realizacji reformy sądownictwa. W pewnym stopniu poprawiono ramy prawne i instytucjonalne w zakresie walki z korupcją, lecz zwiększenie niezależności i skuteczności wymiaru sprawiedliwości pozostaje jednym z głównych wyzwań, a do zwalczania korupcji potrzebna jest silna wola polityczna. Wiele pozostaje do zrobienia w dziedzinie praw podstawowych. Sytuacja w kwestii ochrony danych osobowych nadal budzi zaniepokojenie. Poczyniono postępy w niektórych obszarach związanych ze *sprawiedliwością, wolnością i bezpieczeństwem*, w szczególności w zakresie migracji i polityki wizowej oraz zarządzania granicami. Należy kontynuować wdrażanie strategii zarządzania granicami. Postępy były bardziej ograniczone w zakresie współpracy sądowej i policyjnej oraz walki z przestępczością zorganizowaną i narkotykami. Konieczne są nieustanne, zdecydowane działania w celu osiągnięcia lepszych wyników w zakresie egzekwowania prawa i zwiększenia potencjału administracyjnego.

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii rozpoczęła opracowywanie bardziej integralnej polityki w dziedzinie *nauki i badań*; zauważalne są też postępy w obszarze *edukacji i kultury*. W dziedzinie *ochrony środowiska* odnotowano pewne postępy w działaniach służących wzmocnieniu ram prawnych. Przygotowania do dostosowania się do dorobku prawnego UE w tej dziedzinie są jednak ciągle na wczesnym etapie i konieczne będą dalsze działania w celu zapewnienia wdrożenia i egzekwowania prawa. Odnotować należy pewne postępy w dziedzinie przepisów prawnych dotyczących *ochrony zdrowia i konsumentów*, szczególnie w zakresie środków związanych z bezpieczeństwem. Niezbędne jest dalsze dostosowanie przepisów do dorobku prawnego UE, a także nieustające wysiłki na rzecz ustanowienia sprawnego systemu ochrony zdrowia i konsumentów w całym kraju.

Osiągnięto duży postęp w dziedzinie przepisów prawnych dotyczących *unii celnej*. Mając na uwadze realizację jednego z głównych zadań priorytetowych określonych w Partnerstwie europejskim, zniesiono opłaty stanowiące naruszenie postanowień USS. Jednak aby umożliwić egzekwowanie przepisów prawnych, należy dalej zwiększać potencjał administracyjny w zakresie liczby pracowników, ilości sprzętu informatycznego i innego.

W ramach inicjatywy CEFTA poczyniono pewne postępy w zakresie *stosunków zewnętrznych*, w szczególności w dziedzinie towarów podwójnego zastosowania i integracji regionalnej. Zauważalny jest postęp w niektórych obszarach *polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony*, niemniej jednak konieczne będzie dalsze dostosowanie przepisów do dorobku prawnego UE, w szczególności jeżeli chodzi o restrykcje międzynarodowe.

Poczyniono postępy prawne w dziedzinie *kontroli finansowej*, choć nadal konieczne będą znaczne wysiłki, w szczególności na rzecz wzmocnienia wewnętrznej kontroli finansowej w sektorze publicznym, audytu zewnętrznego i zdolności do zapobiegania nadużyciom finansowym. Odnotowano niewielkie postępy w zakresie *przepisów finansowych i budżetowych*, ale istnieją już podstawowe zasady i instytucje.

Czarnogóra

Biorąc pod uwagę **kryteria polityczne**, należy stwierdzić, że Czarnogóra osiągnęła pewien postęp. Ogólnie można powiedzieć, że kraj ten przystąpił do realizacji głównych zadań priorytetowych Partnerstwa europejskiego, ale na znaczące rezultaty trzeba jeszcze poczekać.

Czarnogóra płynnie pokierowała całym procesem prowadzącym do uzyskania niepodległości oraz zorganizowała i przeprowadziła referendum w dniu 21 maja 2006 r. zgodnie z wymogami Karty konstytucyjnej oraz zaleceniami Unii Europejskiej. Czarnogóra jest w trakcie ustanawiania struktur prawno-instytucjonalnych, które są niezbędne do wykonywania nowych kompetencji wynikających ze statusu niepodległego państwa. Szczególnie konieczne jest przyjęcie nowej konstytucji, która powinna odpowiadać standardom europejskim i zostać przyjęta przy szerokim poparciu. *Czarnogóra będzie musiała także podpisać i ratyfikować międzynarodowe umowy i porozumienia, których stroną była Federacja Serbii i Czarnogóry.*

Jeśli chodzi o **demokrację oraz kwestię praworządności**, 10 września 2006 r. przeprowadzono wybory parlamentarne zgodnie ze standardami międzynarodowymi.

Rząd i parlament dokładają nieustannych wysiłków, by zwiększyć sprawność swojego działania. Rząd ustanowił mechanizmy koordynacji w najważniejszych obszarach swojej działalności, natomiast parlament przyjął nowy regulamin. Zaczynają się wyłaniać elementy mogące w przyszłości zapewnić porozumienie polityczne w kwestii najistotniejszych decyzji, dotyczących m.in. integracji europejskiej. Proces ten wymaga odpowiedniego zaangażowania i powinien znaleźć swoje odzwierciedlenie szczególnie w pracach parlamentu.

Nadal zauważalne są postępy w ustanawianiu ram prawnych mających umożliwić przeprowadzenie reformy *administracji publicznej*. Wprowadzono także nowy system naboru pracowników. Unowocześniony został również system szkolenia urzędników służby cywilnej, mimo to w administracji publicznej nadal występują poważne mankamenty. Zgodnie z jednym z kluczowych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim konieczne jest całkowite odpolitycznienie administracji oraz zapewnienie dbałości o wysokie standardy zawodowe.

Trwają ogólne reformy służące usprawnianiu *wymiaru sprawiedliwości*; jest to także jeden z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim. Przyjęcie ustawy o szkoleniu pracowników sądownictwa oraz utworzenie Centrum Kształcenia Pracowników Sądownictwa to działania zmierzające we właściwym kierunku, jednak w praktyce nierozwiązane pozostają problemy sprawnego funkcjonowania i niezawisłości sądów. Wyłaniającemu się

porozumieniu w kwestii reform sądownictwa powinny towarzyszyć konkretne działania związane z wprowadzaniem ich w życie. Należy także zakończyć proces planowania i wyasygnować na ten cel odpowiednie środki. Konieczne jest odpolitycznienie procesu mianowania sędziów i prokuratorów oraz systemu awansów, tak by były one oparte na obiektywnych kryteriach zawodowych.

Obserwuje się wzrost woli do osiągnięcia dalszych postępów w dziedzinie *zwalczania korupcji*; w szczególności świadczy o tym przyjęcie przez rząd szeregu dokumentów w zakresie planowania oraz postępy w sprawozdawczości. Dyrekcja ds. Przeciwdziałania Korupcji zaczęła przekazywać sprawy właściwym organom. W Czarnogórze korupcja nadal stanowi powszechny problem, a w strukturach prawno-instytucjonalnych istnieją luki, które umożliwiają korupcję i ograniczają zdolność państwa do podejmowania skutecznych działań antykorupcyjnych oraz zaskarżania podejrzanych. Parlamentowi nie udało się przyjąć zmian w ustawie o konflikcie interesów, którą należy gruntownie zmienić i której przestrzeganie winno być w zdecydowany sposób egzekwowane.

W dziedzinie *praw człowieka i ochrony mniejszości* Czarnogóra znajduje się na wczesnym etapie procesu ustanawiania struktur prawno-instytucjonalnych po uzyskaniu niepodległości. W następnym okresie należy zwrócić szczególną uwagę na konstytucjonalne gwarancje poszanowania praw człowieka i praw mniejszości, także w więzieniach, wolności wyznania, zakaz dyskryminacji, a także na szczególną sytuację Romów i uchodźców. Konieczne jest umocnienie niezależności i profesjonalizmu mediów, a ustawa o dostępie do informacji powinna być wprowadzana w życie w sposób bardziej zdecydowany. Należy utrzymać niezależność urzędu ds. radiofonii i telewizji.

Biorąc pod uwagę *kwestie regionalne oraz zobowiązania międzynarodowe*, uznaje się, że *współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii* przebiega w sposób zadowalający, zgodnie z tym, co przewidziano w jednym z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim. Taki stan należy utrzymać. Kwestią budzącą pewne zaniepokojenie jest śledztwo w sprawie zniknięcia kilku bośniackich uchodźców w 1992 r. Czarnogóra zobowiązała się do udziału we *współpracy regionalnej* i jest aktywnym uczestnikiem inicjatyw regionalnych, m.in. w dziedzinie lotnictwa, transportu, infrastruktury i energii. Utrzymuje także dobre stosunki z krajami sąsiadującymi. Bezproblemowe rozwiązanie kwestii pozostających do rozstrzygnięcia z Serbią po uzyskaniu niepodległości przyczyniło się do wzrostu stabilności w regionie. Czarnogóra utrzymała konstruktywne stanowisko w kwestii Kosowa, co było także jednym z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim.

W zakresie **kryteriów gospodarczych** Czarnogóra osiągnęła pewien postęp na drodze do przekształcenia swojej gospodarki w gospodarkę rynkową. Konieczne jest kontynuowanie działań reformatorskich, tak by kraj ten mógł w przyszłości sprostać presji konkurencyjnej i siłom rynkowym w UE.

W Czarnogórze nadal panuje szerokie porozumienie co do zasadniczych elementów polityki gospodarczej; ugruntowuje się także stabilność makroekonomiczna. W szczególności można stwierdzić, że wzrost gospodarczy osiągnął pewną dynamikę, a inflacja utrzymuje się na niskim poziomie. Dług publiczny został zmniejszony, a dochody budżetu uległy dalszemu zwiększeniu. Poziom bezpośrednich inwestycji zagranicznych pozostawał stabilny, a proces liberalizacji cen jest niemal zakończony. Program prywatyzacji jest dość mocno zaawansowany, a w odniesieniu do rejestracji działalności gospodarczej wprowadzono dalsze

ułatwienia. Sądy są coraz lepiej przygotowane do rozstrzygania sporów handlowych, upowszechnia się pośrednictwo finansowe i trwa restrukturyzacja branży sieciowych.

Wzrost gospodarczy jest jednak nadal uzależniony od kilku kluczowych sektorów i przedsiębiorstw. Pogłębia się nierównowaga bilansu płatniczego. Rynek pracy pozostaje mało elastyczny, a stopa bezrobocia jest wysoka. Konieczna jest modernizacja systemu kontroli finansowej, zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej. Rozwój przedsiębiorczości jest nadal utrudniony ze względu na przepisy, także na szczeblu lokalnym, a inwestycje w infrastrukturę pozostają bardzo ograniczone. Zadłużenie i zaległości niektórych przedsiębiorstw publicznych wobec skarbu państwa są bardzo znaczące. Istnieje konieczność usprawnienia systemu udzielania pomocy państwa. Niezbędne jest także ustanowienie systemu kontroli *ex ante* wszystkich nowych środków pomocy. Przedsiębiorstwa publiczne nadal oczekują na dalszą restrukturyzację, a plan prywatyzacji opracowano tylko częściowo. Chociaż dostrzega się ostatnio oznaki większej integracji handlowej z UE i większej otwartości handlowej, są one jeszcze stosunkowo słabo rozwinięte. Procedury prywatyzacji powinny być skuteczne i sprawiedliwe.

Czarnogóra osiągnęła pewien postęp w dostosowywaniu prawa krajowego i polityki do **standardów europejskich** w większości dziedzin, a także w zwiększaniu swojego potencjału administracyjnego, w szczególności w zakresie koordynacji kwestii związanych z integracją europejską, w tym negocjacji Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu. Przygotowania są jednak jeszcze na wczesnym etapie, a dokończenie procesu legislacyjnego i następnie wprowadzenie przepisów w życie wymaga wyasygnowania znacznych środków.

Jeśli chodzi o **rynek wewnętrzny**, Czarnogóra rozpoczęła przygotowania legislacyjne i administracyjne do pełnego przejęcia nowych kompetencji w dziedzinie normalizacji, certyfikacji, metrologii, nadzoru rynku oraz praw własności intelektualnej. Na wczesnych etapach są także przygotowania do działań z zakresu ochrony konsumentów i zdrowia, w tym także kontroli weterynaryjnych, fitosanitarnych i kontroli w zakresie rybactwa. Konieczne jest bardziej skuteczne egzekwowanie przepisów o ochronie praw własności intelektualnej. Czarnogóra będzie musiała także przystąpić do wszystkich umów i porozumień międzynarodowych w tej dziedzinie, których stroną była Federacja.

Poczyniono postępy w dziedzinie *usług, prawa przedsiębiorczości oraz swobodnego przepływu kapitału*.

Postępuje reforma *ceł*, ale nierozwiązane pozostają istotne problemy dotyczące ram prawnych oraz wprowadzania w życie zasad pochodzenia. Zawarcie, a następnie wprowadzanie w życie postanowień Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu wymagać będzie przyjęcia standardów UE w tej dziedzinie. Na granicach lądowych założono niedawno sklepy wolnocłowe, co jest kwestią budzącą zaniepokojenie, ponieważ zwiększa ryzyko przemytu. Konieczne jest kontynuowanie reform w dziedzinie podatków.

Odnotowano pewne postępy w dziedzinie *konkurencji*, jednak nadal konieczne jest dalsze umacnianie niezależności urzędu ochrony konkurencji i zapewnienie na ten cel odpowiednich środków, a także kontynuowanie przygotowań do ustanowienia ram prawnych w zakresie pomocy państwa oraz ich wprowadzenia w życie. W dziedzinie *zamówień publicznych* poczyniono pewne postępy, a przygotowywane obecnie zmiany w ustawodawstwie oraz przepisach wykonawczych mają zwiększyć skuteczność właściwych organów. Ogólnie rzecz biorąc, przepisy dotyczące zamówień publicznych nie są wprowadzane w życie w sposób zadowalający i niezbędna jest poprawa w tym zakresie. Postęp we wszystkich wyżej

wymienionych dziedzinach jest niezbędny do wprowadzenia w życie Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu. W zakresie *polityki zatrudnienia* nie odnotowano większych zmian. Bezrobocie jest nadal istotnym problemem w Czarnogórze, a działania podejmowane w celu dopasowywania wymagań i kwalifikacji są niewystarczające. Nie dokonano jeszcze transpozycji znacznej części wspólnotowego dorobku prawnego, w szczególności w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz równouprawnienia płci. **W dziedzinie edukacji postępujący proces reform oznacza, że integracja w ramach europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego w kontekście procesu bolońskiego przebiega zgodnie z planem.** Nadal istnieje jednak konieczność podejmowania znaczących wysiłków, by zapewnić rozwijanie takich umiejętności, na jakie istnieje zapotrzebowanie w gospodarce.

Biorąc pod uwagę *politykę sektorową*, należy uznać, że Czarnogóra osiągnęła umiarkowany postęp w realizacji zadań priorytetowych określonych w Partnerstwie europejskim dla przemysłu i MŚP, natomiast niewiele się zmieniło w kwestii upraszczania systemów udzielania zezwoleń. Konieczna jest poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej poprzez uproszczenie procedur administracyjnych, a także restrukturyzacja sektora hutnictwa żelaza i stali, tak by przedsiębiorstwa mogły uzyskać rentowności i stać się konkurencyjne.

Pewne postępy odnotowano w dziedzinie *rolnictwa*. Rząd przyjął strategię rozwoju rolnictwa i rybactwa i poddał je pod debatę publiczną. Czarnogóra opracowała także plany rozwoju sektora weterynaryjnego, tak więc ogólnie można stwierdzić, że przy wsparciu ze strony UE i wyasygnowaniu na ten cel odpowiednich środków z budżetu osiągnięto umiarkowany postęp w przeprowadzaniu reform. Standardy europejskie nie zostały jednak jeszcze osiągnięte i konieczne są dalsze prace.

Przygotowania w dziedzinie *ochrony środowiska* są jeszcze na etapie początkowym. Przyjęte zostały dokumenty strategiczne i legislacyjne, lecz istnieje konieczność znacznego zwiększenia potencjału administracyjnego organów odpowiedzialnych za zarządzanie i organów kontroli działających w tym obszarze.

W dziedzinie *transportu i energii* odnotowano także pewien postęp. Czarnogóra aktywnie uczestniczy w regionalnych sieciach transportowych i odpowiednio decyduje o swoich priorytetach. Dostrzega się również postęp w pracach nad przyjęciem ustawy o transporcie drogowym. W dziedzinie energii postęp jest szczególnie zauważalny w zakresie restrukturyzacji sektora energii elektrycznej i gazu oraz propagowania racjonalnego gospodarowania energią. *Czarnogóra ratyfikowała Traktat o Wspólnocie Energetycznej.*

Dostrzega się pozytywne zmiany w zakresie *wewnętrznej kontroli finansowej* oraz *kontroli zewnętrznej w sektorze publicznym*; rośnie też znaczenie państwowej izby kontroli. Czarnogóra będzie jednak musiała znacznie zmodernizować swój system kontroli wewnętrznej i zewnętrznej, a państwowa izba kontroli powinna zostać podniesiona do rangi najwyższej izby kontroli posiadającej gwarancje konstytucjonalne, zgodnie z wzorcową praktyką w UE.

W dziedzinie *statystyki* odnotowuje się pewien postęp w zakresie tworzenia krajowego systemu statystycznego w Czarnogórze. Ogólna jakość danych statystycznych pozostaje jednak na niskim poziomie. Urząd Statystyczny Czarnogóry oraz inne elementy tworzące krajowy system statystyczny wymagają istotnego unowocześnienia, tak by mogły one realizować swoje zobowiązania i terminowo dostarczać rzetelnych i dokładnych danych statystycznych zgodnie ze standardami UE.

W dziedzinie *wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości* niewielki postęp dotyczy *zarządzania granicami*. Po uzyskaniu niepodległości Czarnogóra przejęła pełną odpowiedzialność za *politykę wizową oraz kwestie azylu i migracji*. Rozpoczęto przygotowania mające na celu ustanowienie ram prawno-instytucjonalnych niezbędnych do realizacji związanych z tym zadań.

Odnotowuje się pewien postęp w dziedzinie zwalczania *zjawiska prania pieniędzy*. Dyrekcja ds. Zwalczania Prania Pieniędzy, funkcjonująca jako Wydział Wywiadu Finansowego, zacieśniła swoją współpracę z organami egzekwowania prawa oraz państwami sąsiadującymi. Konieczne jest jednak znacznie zwiększenie koordynacji oraz wymiany informacji.

Pewien postęp osiągnięto w dziedzinie zwalczania *narkotyków*. Czarnogóra jest państwem tranzytowym w handlu narkotykami, a ich używanie jest zjawiskiem coraz bardziej powszechnym.

Ogólnie proces restrukturyzacji *policii* także przyniósł pozytywne zmiany, nadal jednak zasoby i środki, jakimi dysponuje policja, w szczególności na działania związane ze zwalczaniem przestępczości zorganizowanej, pozostają niewspółmierne do potrzeb.

Postępy Czarnogóry w dziedzinie *zwalczania przestępczości zorganizowanej* są jednak dostrzegalne. W sierpniu 2006 r. przyjęto plan działań mający służyć realizacji strategii zwalczania korupcji oraz przestępczości zorganizowanej. W dalszej kolejności powinno nastąpić rozwinięcie możliwości wykonawczych organów egzekwowania prawa. Poczynione zostały postępy w dziedzinie *zwalczania handlu ludźmi*, a ze środków publicznych utworzono schronisko dla ofiar tego przestępstwa. Trwają prace nad przygotowaniem projektu ustawy o ochronie danych osobowych, co jest jednym z kluczowym wymogów USS, niemniej jednak sytuacja w kwestii ochrony danych osobowych nadal budzi zaniepokojenie. Czarnogóra rozwija swoje możliwości działania w zakresie zwalczania *terroryzmu*.

Serbia

Biorąc pod uwagę **kryteria polityczne**, należy uznać, że Serbia osiągnęła postęp zgodnie z założeniami Partnerstwa europejskiego. Do rozwiązania pozostaje jednak nadal kilka problemów. Przede wszystkim Serbia nie wywiązała się jeszcze w pełni ze swojego międzynarodowego zobowiązania do pełnej współpracy z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii, co jest warunkiem wznowienia negocjacji w sprawie Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu.

W kwestii **demokracji i praworządności**, po uzyskaniu przez Czarnogórę niepodległości Serbia stała się państwem-sukcesorem Federacji Serbii i Czarnogóry zgodnie z Kartą konstytucyjną Federacji. Władze pokierowały tym procesem w sposób odpowiedzialny i obydwie republiki bez zakłóceń rozstrzygały między sobą poszczególne kwestie. Serbia przejęła instytucje Federacji i jej politykę w różnych dziedzinach. Proces ten nie został jeszcze zakończony.

Zadowolający jest fakt przyjęcia nowej *konstytucji*, pewne kwestie budzą jednak obawy, w szczególności związane z niezawisłością sądownictwa. Konieczne jest odpowiednie rozwinięcie i wprowadzenie w życie konstytucyjnych ram prawnych w celu umocnienia demokracji i praworządności, a także zagwarantowanie ich przyszłej zgodności z wymogami członkostwa w UE. Przyszły status Kosowa zostanie natomiast określony w procesie politycznym ustanowionym na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1244.

Parlament Serbii kontynuuje intensywne prace legislacyjne, stał się także instytucją bardziej przejrzystą i otwartą na opinię publiczną. Z zadowoleniem przyjmuje się zmiany regulaminu, w funkcjonowaniu parlamentu dostrzega się jednak nadal pewne nieprawidłowości. W szczególności dotyczy to kwestii pozbawienia mandatu kilku deputowanych w kontrowersyjny sposób. Działania *rządu* stały się bardziej przejrzyste. Urząd Integracji Europejskiej nadal działa sprawnie, w szczególności w zakresie Planu działania na rzecz wprowadzenia w życie postanowień Partnerstwa europejskiego, choć nadal brak jest koordynacji pracy urzędu z działaniami rządu. Środki na działania związane z integracją europejską, jakimi dysponują poszczególne resorty, oraz ich możliwości w tym zakresie nadal są mocno zróżnicowane.

Jeśli chodzi o *reformę administracji publicznej*, która jest jednym z głównych priorytetów Partnerstwa europejskiego, osiągnięto dalszy postęp w ustanawianiu ram prawnych niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania służby cywilnej. Są one obecnie zgodne z ogólnymi standardami europejskimi. Potencjał administracyjny Serbii w pewnych dziedzinach ocenia się na dobry, lecz konieczne jest dalsze jego zwiększanie w całej administracji. Parlament nie mianował jeszcze rzecznika praw obywatelskich, czego wymaga odpowiednia ustawa.

Reforma *sił zbrojnych* postępuje z pewnymi trudnościami i napotyka na opór wewnętrzny. Kontrola cywilna nad wojskiem, będąca jednym z zasadniczych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim, nadal jest niewystarczająca. Nowa konstytucja oraz zmiany w regulaminie parlamentu stwarzają podstawy do zapewnienia bardziej skutecznej kontroli cywilnej.

Przyjęto strategię reformy *sądownictwa* i przystąpiono do jej realizacji. Sądy, których niezawisłość stanowi jeden z głównych priorytetów Partnerstwa europejskiego, nie są jeszcze w pełni wolne od wpływów politycznych. Wprowadzić obserwuje się pozytywne tendencje, jeśli chodzi o przyspieszenie postępowania w sądach handlowych, to sprawność wymiaru sprawiedliwości nie jest jeszcze jednak zadowolająca. Dalej zwleka się z utworzeniem sądów administracyjnych i apelacyjnych.

Przyjęto krajową strategię oraz odpowiedni plan działania na rzecz *zwalczania korupcji*. W niektórych sektorach już teraz dostrzega się konkretne rezultaty, mimo to korupcja pozostaje źródłem niepokoju. Nadal też istnieje konieczność ustanowienia przejrzystych i skutecznych struktur instytucjonalnych.

W kwestii praw człowieka i ochrony mniejszości ogólnie należy stwierdzić dalszą poprawę sytuacji w zakresie przestrzegania praw człowieka. Ministerstwo Praw Człowieka i Mniejszości Federacji zastąpiono urzędem podlegającym bezpośrednio premierowi, dopiero praktyka pozwoli jednak ocenić jego skuteczność. Nowa ustawa o kościołach i organizacjach religijnych nie gwarantuje równego traktowania różnych grup religijnych. Nadal brakuje

kompleksowej ustawy o przeciwdziałaniu dyskryminacji; konieczne jest także podjęcie dalszych działań w celu propagowania tolerancji i zapobiegania torturom. Nerozwiedzana pozostaje kwestia zwrotu mienia.

Podejmowane są działania w celu zachęcenia członków mniejszości do uczestniczenia w systemie edukacji oraz do udziału w administracji publicznej, nadal jednak występują problemy w zakresie informacji w językach mniejszości. Stosunki międzyetniczne w Wojewodzinie ulegają dalszej poprawie, natomiast sytuacja w Serbii Południowej pozostaje napięta. W regionie Sandżak doszło do incydentów wśród społeczności bośniackiej. Rząd przyjął szereg planów działania dotyczących ludności romskiej, jednak ich sytuacja pozostaje niestabilna. Lokalna integracja uchodźców, w szczególności grup najsłabszych, nadal napotyka na trudności.

Biorąc pod uwagę *kwestie regionalne oraz zobowiązania międzynarodowe*, stwierdza się, że Serbia nadal uczestniczy we współpracy *regionalnej* i prowadzi politykę mającą na celu poprawę stosunków z państwami sąsiadującymi. Osiągnięto postęp we współpracy regionalnej w takich dziedzinach, jak: lotnictwo, infrastruktura transportowa oraz energia. Serbia nie wywiązała się jeszcze w pełni ze swojego międzynarodowego zobowiązania do pełnej współpracy z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii, co jest jednym z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim. Władze Serbii uczestniczą w debacie politycznej na temat przyszłego statusu Kosowa, rozpoczętej w 2005 r. pod auspicjami ONZ, Belgrad zniechęcał jednak Serbów kosowskich do uczestnictwa w pracach Tymczasowych Instytucji Administracji Autonomicznej w Kosowie. Serbia musi przyjąć konstruktywne stanowisko zgodnie z tym, co przewiduje zasadniczy priorytet określony w Partnerstwie europejskim.

W zakresie **kryteriów gospodarczych** Serbia osiągnęła pewien postęp na drodze do przekształcenia swojej gospodarki w gospodarkę rynkową. Konieczne jest kontynuowanie działań stabilizacyjnych i reformatorskich, tak by kraj ten mógł w przyszłości sprostać presji konkurencyjnej i siłom rynkowym w Unii.

W 2005 r. nadal panowała zgodność co do kierunku polityki gospodarczej i reform, utrzymywał się także wzrost gospodarczy. Deficyt na rachunku obrotów bieżących uległ zmniejszeniu, na co wpływ miał wzrost eksportu. Wzrost rezerw w walutach obcych Serbia zawdzięcza dużemu napływowi kapitału, z czym wiążą się znaczące dochody z prywatyzacji, jak również pożyczkom zagranicznym zaciąganych przez korporacje i banki handlowe. Nadal obserwowano wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych, przede wszystkim związanych z prywatyzacją. Przyjęto też bardziej rygorystyczną politykę monetarną. W 2005 r. dzięki ograniczeniom wydatków i znacznym wpływom z podatków postępowała konsolidacja fiskalna. Zadłużenie sektora instytucji rządowych i samorządowych uległo obniżeniu. Zauważa się postępy w reformie systemu emerytalnego i rejestracji przedsiębiorstw. Postępuje również prywatyzacja przedsiębiorstw będących własnością społeczną oraz sektora bankowego, a także wzmożono przygotowania do restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Odnotowano pewien postęp w tworzeniu ram prawnych niezbędnych do funkcjonowania branż sieciowych, nastąpił też postęp w procesie integracji gospodarczej z UE.

Inflacja oraz deficyt bilansu płatniczego utrzymywały się na dość wysokim poziomie, a od początku 2006 r. zauważa się zatrzymanie procesu konsolidacji fiskalnej. Przewidywane przyspieszenie inwestycji publicznych może stanowić zagrożenie dla dalszej konsolidacji fiskalnej oraz stabilności makroekonomicznej. Zadłużenie zagraniczne wzrosło, co wiązało się ze wzrostem zadłużenia sektora prywatnego. Nastąpił także wzrost stopy bezrobocia. Inwestycje od podstaw nadal mają charakter marginalny, a sektor przedsiębiorstw jest w dalszym ciągu ogólnie słabo rozwinięty, między innymi ze względu na brak konkurencji na rynkach krajowych oraz powolny postęp w zakresie restrukturyzacji przedsiębiorstw, prywatyzacji i procedur wycofywania się z rynku. Nowe przepisy upadłościowe są jeszcze rzadko stosowane. Rynki kapitałowe znajdują się w dalszym ciągu na bardzo wczesnym etapie rozwoju. Interwencjonizm jest nadal powszechnym zjawiskiem w gospodarce.

Serbia osiągnęła zadowalający postęp w dostosowywaniu ustawodawstwa i prowadzonej przez siebie polityki do **standardów europejskich** w większości dziedzin. Ogólnie należy stwierdzić, że Serbia kontynuuje proces zwiększania potencjału administracyjnego, by móc należycie wprowadzić w życie USS. Przyszła integracja z UE wymaga zakończenia procesu legislacyjnego i wprowadzenia w życie przyjętych przepisów, w szczególności w tych dziedzinach, w których w grę wchodzi bardzo żywotne interesy.

Proces dostosowywania przepisów prawnych i struktur administracyjnych Serbii do prawa UE w dziedzinie *rynku wewnętrznego* jest dość zaawansowany. Dążąc do spełnienia wymogów Układu o stabilizacji i stowarzyszeniu, Serbia kontynuowała w ciągu ostatniego roku starania na rzecz dostosowania prawa krajowego to przepisów prawa UE. Szczególne postępy odnotowano w takich dziedzinach, jak: *normalizacja, ocena zgodności i akredytacja, metrologia, przepływ usług, ochrona konkurencji, prawo spółek* oraz cła. Ustanowione zostały ramy prawne w dziedzinie normalizacji, certyfikacji i metrologii, a teraz konieczne jest wprowadzenie ich w życie. Przyjęto szereg ustaw o usługach finansowych w celu dalszego dostosowania zasad obowiązujących w tej dziedzinie do przepisów UE. Utworzono w końcu niezależny organ ochrony konkurencji. Administracja celna osiągnęła znaczny postęp w zakresie kontroli przepisów celnych i zarządzania.

W niektórych dziedzinach Serbia musi podjąć działania, które pozwolą nie tylko na wdrożenie przyszłego porozumienia, ale także na jak najpełniejsze jego wykorzystanie. Konieczne jest rozwinięcie struktur administracyjnych Serbii, w szczególności w takich obszarach, jak: *podatki, kontrola pomocy państwa, zamówienia publiczne, prawa własności intelektualnej oraz ochrona konsumenta*. Stosunkowo mocno zaawansowane są prace związane z ustanawianiem ram prawnych w dziedzinie zamówień publicznych i praw własności intelektualnej, lecz odpowiednie wprowadzenie w życie tych przepisów i zapewnienie ich przestrzegania wymaga dalszych działań. Serbia musi zmienić dyskryminacyjne zasady opodatkowania towarów zagranicznych i zobowiązać się do poszanowania zasad unijnego kodeksu postępowania w dziedzinie opodatkowania przedsiębiorstw. Wciąż konieczne jest przyjęcie ram prawnych w dziedzinie kontroli pomocy państwa, a potencjał administracyjny w tym zakresie powinien zostać zwiększony. Należy także umocnić pozycję Rady Ochrony Konsumenta.

Jeśli chodzi o *politykę sektorową*, Serbia poczyniła postęp w takich dziedzinach, jak: edukacja, polityka zatrudnienia i polityka społeczna, *polityka wobec MŚP, polityka rolna, statystyka, energia, lotnictwo oraz infrastruktura transportowa*. Ustanowiła także nowe ramy prawne dotyczące szkolnictwa wyższego. W kraju kontynuowano także skuteczne wprowadzanie w życie postanowień Europejskiej Karty MŚP. Ponadto Serbia podjęła dalsze

działania mające na celu reformę i modernizację sektora rolnego i aktywnie uczestniczyła w ulepszaniu sieci transportowych w regionie. Serbia podpisała umowę o Wspólnym Europejskim Obszarze Lotniczym, uczestniczy również we wprowadzaniu w życie postanowień Protokołu ustaleń w sprawie rozwoju podstawowej sieci transportu regionalnego oraz Obserwatorium ds. Transportu w Europie Południowo-Wschodniej. Serbia ratyfikowała także Traktat o Wspólnocie Energetycznej.

W niektórych dziedzinach konieczne są dalsze działania, tak by kraj ten mógł wywiązać ze zobowiązań przyszłego USS oraz zrealizować zadania priorytetowe określone w Partnerstwie europejskim. Chodzi tu między innymi o dostosowanie prawa krajowego do przepisów UE w dziedzinie *bezpieczeństwa żywności, społeczeństwa informacyjnego oraz kontroli finansowej*. Jeśli chodzi o bezpieczeństwo żywności, konieczne jest dalsze zwiększenie potencjału administracyjnego, zwłaszcza w obszarze bezpieczeństwa fitosanitarnego. Również w dziedzinie ochrony środowiska Serbia musi zwiększyć swój potencjał administracyjny, opracować nowe przepisy, zapewnić odpowiednie wprowadzenie ich w życie i zadbać o ich przestrzeganie. W kwestii technologii informatycznych istnieje konieczność umocnienia pozycji organu regulacji telekomunikacji, tak by poprawić warunki konkurencji w tym sektorze. Natomiast jeśli chodzi o media, istniejące ramy prawne budzą pewne obawy, w szczególności co do możliwości organu regulacyjnego. W dziedzinie kontroli finansowej Serbia musi natomiast przyjąć strategię tworzenia systemu publicznej wewnętrznej kontroli finansowej.

W dziedzinie *sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa* Serbia przejęła stosowne kompetencje Federacji w zakresie administracji *wizowej, zarządzania granicami, azylu i migracji*. Nie przyjęto jeszcze ustawy o cudzoziemcach, która ma określać przyszły system wizowy, natomiast przyjęto krajową strategię zintegrowanego zarządzania granicami oraz odpowiedni plan działania mający służyć jej realizacji. Nie przyjęto jeszcze ustawy o granicach państwowych. Trwa proces przekazywania władzom cywilnym kompetencji w zakresie kontroli granic przez władze wojskowe. W dziedzinie azylu konieczne jest jeszcze przyjęcie przepisów wykonawczych regulujących procedury przyjmowania i ochrony osób ubiegających się o azyl, brakuje jednak odpowiedniej infrastruktury i wykwalifikowanych pracowników. Podpisano kilka umów o readmisji, lecz nadal brakuje ram prawno-finansowych dotyczących integracji osób ponownie przyjętych do kraju. Odnotowuje się pewne osiągnięcia w zakresie zwalczania nielegalnej imigracji, lecz jest to dziedzina, która nadal budzi pewne obawy.

Wprowadzanie w życie przepisów nowej ustawy o *policji* przebiega dosyć powoli. natomiast ustawy o służbie bezpieczeństwa w ogóle jeszcze nie przyjęto. Jeśli chodzi o zwalczanie prania pieniędzy, wprowadzono poprawki do przepisów ustawowych, lecz współpraca pomiędzy właściwymi organami jest nadal niewystarczająca.

Źródłem niepokoju pozostaje *przestępczość zorganizowana*. Trwają nadal prace nad planem działania, który posłuży realizacji krajowej strategii zwalczania przestępczości zorganizowanej. Istnieje konieczność wzmocnienia wyspecjalizowanych służb w policji, w szczególności służb prowadzących postępowania dochodzeniowo-śledcze w sprawach przestępstw finansowych. Konieczne jest przyjęcie odpowiednich przepisów ustawowych o zajęciu i zamrożeniu aktywów, rachunków bankowych oraz dochodów z działalności przestępczej. Przy wprowadzaniu w życie ustawy o ochronie świadków ujawniły się jej mankamenty. W kwestii *handlu ludźmi* wprowadzono zmiany w przepisach karnych i wydano pierwsze wyroki skazujące. W kodeksie karnym wprowadzono zapisy pozwalające uznać *terroryzm* i jego finansowanie za rodzaj przestępstwa. Konieczne jest przyspieszenie prac

związanych z ratyfikacją i wprowadzaniem w życie stosownych konwencji międzynarodowych. Sytuacja w kwestii ochrony *danych osobowych* nadal budzi zaniepokojenie.

Kosowo

Biorąc pod uwagę **kryteria polityczne**, można stwierdzić, że sytuacja w Kosowie jest stabilna i że kraj ten coraz lepiej radzi sobie z przekazywaniem obowiązków Tymczasowym Instytucjom Administracji Autonomicznej. Niezbędne są dalsze działania na rzecz utrwalenia praworządności. Tylko częściowo zrealizowano główne krótkoterminowe zadania priorytetowe określone w Partnerstwie europejskim.

W kwestii **demokracji i praworządności** politykę w Kosowie zdominowało zagadnienie jego przyszłego *statusu*. Główne partie polityczne skupiające kosowskich Albańczyków nawiązały bardziej konstruktywny dialog, który należy podtrzymać. Skoncentrowanie uwagi na kwestii statusu pozwoliło na szybkie wprowadzenie niektórych standardów ONZ, lecz opóźniło wprowadzanie reform. Uregulowanie statusu Kosowa powinno stworzyć podstawy stabilnej demokracji dla wszystkich jego mieszkańców bez względu na ich pochodzenie etniczne, konsolidacji praworządności oraz propagowania poszanowania praw człowieka i mniejszości. Instytucje w Kosowie muszą zacząć tworzyć wizję przyszłości Kosowa po rozstrzygnięciu jego statusu, obejmującą w szczególności takie elementy, jak: kształtowanie stabilnej polityki, rozważna polityka fiskalna, sprawne instytucje i dobre sprawowanie rządów na wszystkich szczeblach.

Poczyniono postępy w umacnianiu pozycji *Zgromadzenia* i przyjęto pakiet ważnych reform, które mają przynieść poprawę w zakresie kontroli władzy wykonawczej, odpowiedzialności finansowej i przejrzystości. Komisje Zgromadzenia nie zawsze są jednak w stanie spełniać swoją rolę w procesie legislacyjnym ze względu na brak wykwalifikowanego personelu w sekretariatach komisji. Nie wykształcił się jeszcze zwyczaj wyznaczania *sprawozdawców*.

Przejęcie obowiązków zmarłego prezydenta Ibrahima Rugowa i utworzenie nowego *rządu* przebiegło bez zakłóceń. Osiągnięcie przez Kosowo postępów ramach procesu stabilizacji i stowarzyszenia jest obecnie głównym priorytetem rządu. Rząd utworzył urząd integracji europejskiej i przyjął plan działania służący realizacji zadań priorytetowych określonych w Partnerstwie europejskim.

Jeśli chodzi o *administrację publiczną*, instytucje tymczasowe utworzyły niezależną radę ds. nadzoru, komitet ds. nominacji na wyższe stanowiska publiczne, a także nowe ministerstwo sprawiedliwości oraz ministerstwo spraw wewnętrznych. Rząd poprawił koordynację swoich działań i rozwinął swoje możliwości w zakresie kształtowania polityki. Kontrola władz nad pewnymi obszarami zamieszkanymi przez Serbów kosowskich jest ograniczona, w szczególności do gmin leżących na północy. Potencjał administracyjny Kosowa jest nadal słabo rozwinięty, a w służbie cywilnej zauważa się przerost zatrudnienia. Niezbędna jest kompleksowa reforma służby cywilnej. Mianowanie osób na stanowiska w administracji nadal podlega wpływom politycznym.

Jeżeli chodzi o *wymiar sprawiedliwości*, utworzono kosowską Radę Sądownictwa oraz kosowski Instytut Sądownictwa. Tymczasowym instytucjom przekazano znaczące obowiązki, tak by zwiększyć poczucie odpowiedzialności i zapewnić większą rozliczalność na szczeblu lokalnym. Rola, jaką pełni obecnie Zgromadzenie w mianowaniu sędziów i prokuratorów, narusza zasadę niezawisłości sądownictwa i dopuszcza uwzględnianie czynników

politycznych i etnicznych w procesie naboru, który powinien mieć charakter obiektywny i czysto techniczny. Organy sądownicze Kosowa poczyniły niewielkie postępy w zakresie wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych i karnych. Wzrasta liczba zaległych spraw, a orzeczenie nie zawsze są wykonywane. Wydawanie orzeczeń w powszechnie znanych sprawach związanych z zamieszkami z marca 2004 r. pozostaje kwestią problematyczną ze względu na niestaranne przeprowadzenie postępowań dochodzeniowo-śledczych przez policję, zbyt łagodne kary oraz brak współpracy ze strony świadków.

Przystępując do realizacji jednego z najistotniejszych zadań priorytetowych określonych w Partnerstwie europejskim, rząd zatwierdził plan działań w zakresie zwalczania *korupcji*. Utworzono także radę ds. zwalczania korupcji, a Zgromadzenie powołało dyrektora agencji antykorupcyjnej. Korupcja w Kosowie wciąż jest jednak zjawiskiem powszechnym, a postępy w jej zwalczaniu są dotychczas niewielkie.

Biorąc pod uwagę kwestię *praw człowieka i ochrony mniejszości*, należy podkreślić, że powstał organ doradczy, który zajmie się rozpatrywaniem skarg osób uważających się za ofiary naruszenia praw człowieka przez Misję Tymczasową ONZ w Kosowie (UNMIK). Mandat międzynarodowego rzecznika praw obywatelskich w Kosowie wygaś pod koniec 2005 r., po czym Zgromadzenie powierzyło pełnienie jego obowiązków przedstawicielowi Kosowa.

Wiosną 2006 r. prezydent i premier rozpoczęli bardzo widoczną kampanię o szerokim zasięgu skierowaną do *mniejszości*. Oboje wezwali społeczność mniejszościową do uznania Kosowa za swój kraj oraz do włączenia się w prace Tymczasowych Instytucji Administracji Autonomicznej w Kosowie. Sytuacja mniejszości jest jednak nadal niekorzystna i konieczne są dalsze działania w celu zwalczania nietolerancji. Odnotowano kilka brutalnych napadów na Serbów kosowskich, szczególnie w lecie 2006 r. Uchodźcy i przesiedleńcy pragnący powrócić na stałe do Kosowa nadal napotykają na trudności.

Stosunki między kosowskimi Serbami a kosowskimi Albańczykami pozostają napięte. Belgrad zniechęcał Serbów kosowskich do uczestnictwa w pracach instytucji tymczasowych, a ci nadal je bojkotowali.

Biorąc pod uwagę *kwestie regionalne oraz zobowiązania międzynarodowe*, należy stwierdzić, że Kosowo aktywniej uczestniczy w forach regionalnych i inicjatywach współpracy, co jest jednym z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim, w szczególności w dziedzinie transportu i energii. W życie weszła umowa o wolnym handlu z Byłą Jugosłowiańską Republiką Macedonii; podpisano także umowy o wolnym handlu z Chorwacją oraz Bośnią i Hercegowiną.

W zakresie **kryteriów gospodarczych** Kosowo osiągnęło ograniczony postęp na drodze do przekształcenia swojej gospodarki w gospodarkę rynkową. Potrzebne są również znaczne dodatkowe starania, aby kraj ten mógł w przyszłości sprostać presji konkurencyjnej i siłom rynkowym w Unii.

Zasadniczo nadal istnieje porozumienie co do najistotniejszych elementów polityki gospodarczej Kosowa. Stabilność walutowa dalej oparta jest na stosowaniu euro jako jedyne prawne środka płatniczego. Przyjęto bardziej rygorystyczną politykę fiskalną z uwagi na gwałtowne zmniejszenie się pomocy z zewnątrz i przewidywane wyczerpanie rezerwy zgromadzonych środków pieniężnych. Zgodnie z jednym z głównych zaleceń określonych w Partnerstwie europejskim ustanowiono ramy średniookresowej polityki

gospodarczej dla Kosowa, której celem jest zapewnienie zrównoważonej polityki fiskalnej. Przyjęto pierwszy średnioterminowy plan wydatków, pozwalający zorientować się w ogólnej sytuacji budżetowej i zapotrzebowaniu na finansowanie pozabudżetowe, w tym także przedsięwzięciach inwestycyjnych finansowanych ze środków publicznych. Znaczący postęp osiągnięto w prywatyzacji przedsiębiorstw będących własnością społeczną. Podobnie, istotne postępy odnotowano w zakresie przekształcania przedsiębiorstw publicznych w spółki, co jest jednym z głównych priorytetów określonych w Partnerstwie europejskim.

Stabilność makroekonomiczna nie jest jednak jeszcze zadowalająca, przede wszystkim ze względu na mało stabilną sytuację budżetową i niezrównoważony bilans płatniczy. Bezrobocie utrzymuje się na wysokim poziomie, między innymi z uwagi na wysokie koszty pracy, które hamują również rozwój sektora prywatnego i zmniejszają konkurencyjność eksportu. Realizacja zobowiązań politycznych władz pozostaje poważnym wyzwaniem, w szczególności w odniesieniu do zrównoważonej polityki fiskalnej w perspektywie średnioterminowej. Działalność gospodarczą hamuje także niesprawne sadownictwo oraz brak pewności prawnej w odniesieniu do egzekwowania praw własności intelektualnej. Dostęp małych i średnich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego jest ograniczony, a infrastruktura jest niewystarczająca i często niskiej jakości. Utrzymująca się niepewność dostaw energii jest kolejnym czynnikiem hamującym rozwój gospodarczy. Ponadto przyspieszeniu musi ulec restrukturyzacja przedsiębiorstw publicznych, w szczególności Kosowskiej Spółki Energetycznej.

Kosowo osiągnęło zadowalający postęp w dostosowywaniu ustawodawstwa i różnych obszarów polityki do **standardów europejskich**, jednak skuteczne wprowadzanie w życie przyjętych ustaw i ich egzekwowanie przyniosło jedynie niewielkie rezultaty. Konieczne są dalsze prace nad kształtowaniem środowiska administracyjnego, które zapewni kontynuację procesu przyjmowania standardów europejskich.

W dziedzinie **rynku wewnętrznego** osiągnięto pewien postęp w zakresie ustanawiania systemu *normalizacji, certyfikacji, metrologii, akredytacji i oceny zgodności*. Odnotowano niewielki postęp w niektórych ważnych dziedzinach, jak: *zamówienia publiczne, konkurencja* oraz *ochrona praw własności intelektualnej*, a także w dziedzinie *zatrudnienia, polityki społecznej i edukacji*. W kwestii *swobodnego przepływu kapitału* postęp jest również ograniczony.

Ustawodawstwo *celne* jest zasadniczo zgodne ze wspólnotowym dorobkiem prawnym i zauważa się zadowalający postęp w realizacji zadań priorytetowych określonych w Partnerstwie europejskim w kilku dziedzinach związanych z potencjałem administracyjnym w obszarze cel (np. komputeryzacja, analiza ryzyka czy zwalczanie korupcji). W życie weszła zmieniona zintegrowana taryfa celna dla Kosowa. Przeprowadzono kompleksową reorganizację służby celnej UNMIK, a także wzmocniono jednostkę wywiadu i jednostkę dochodzeniową. Pewne postępy odnotowuje się także w dziedzinie *podatków*, choć ścisła zgodność podatków krajowych pozostaje niska.

W zakresie **polityki sektorowej** zadowalający postęp osiągnięto w sektorze *transportu*, co jest zgodne z priorytetami określonymi w Partnerstwie europejskim. Rząd przyjął także dokument w sprawie polityki w zakresie transportu multimodalnego. Kosowo podpisało umowę w sprawie ustanowienia wspólnego europejskiego obszaru lotniczego.

Pewną poprawę daje się zauważyć w zakresie restrukturyzacji przedsiębiorstw *energetycznych*. Zaczął działać urząd regulacji energetyki, który wydał wiele przepisów wykonawczych. Kosowo ratyfikowało Traktat o Wspólnocie Energetycznej. Rentowność finansowa oraz niezawodność dostaw w sektorze energetycznym to kwestie nadal budzące niepewność. Ściągalność opłat pozostaje na niebezpiecznie niskim poziomie, a straty techniczne są bardzo duże, czemu dodatkowo towarzyszą powszechne kradzieże.

Postęp w dziedzinie ochrony *środowiska* jest dosyć zadawalający pod względem legislacyjnym. W sektorze rolnictwa, a szczególnie w dziedzinie weterynarii, także poczyniono pewne postępy; osiągnięto również dobre wyniki w dziedzinie *kontroli finansowej*.

To samo dotyczy polityki *audiowizualnej* i mediów – ustawa o radiu i telewizji w Kosowie została ogłoszona w kwietniu 2006 r. W dziedzinie łączności elektronicznej i społeczeństwa informacyjnego postępy są niewielkie.

Pewien postęp daje się również zauważyć w dziedzinie *statystyki*. Trwają przygotowania do spisu ludności i budynków mieszkalnych. Rozpoczęto międzynarodową operację monitorowania, która ma na celu wsparcie urzędu statystycznego w przygotowaniu spisu i która ma zagwarantować, że zostanie on przeprowadzony zgodnie ze standardami międzynarodowymi. Podjęto także działania w celu zachęcenia mniejszości do udziału w pracach pilotażowych poprzedzających spis powszechny. Ogólnie rzecz biorąc, możliwości operacyjne urzędu statystycznego są niewielkie.

W dziedzinie *wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości* poczyniono pewne postępy w zakresie *zarządzania granicami*. W styczniu 2006 r. policja graniczna oraz służba celna podpisały protokół ustaleń, który ma ułatwić zintegrowane zarządzanie granicami.

Centrum Informacji Finansowej dokonało przeglądu przepisów w *sprawie przeciwdziałania praniu pieniędzy* przy współudziale organu ONZ odpowiedzialnego za bankowość i płatności w Kosowie.

Nie odnotowano żadnych postępów w zakresie zwalczania *narkotyków*, do czego niezbędne jest zwiększenie lokalnych możliwości patrolowych.

Trwa proces przekształcania policji kosowskiej w zawodową służbę *policyjną*. Mianowano kosowskiego zastępcę komendanta policji oraz czterech kosowskich asystentów komendanta służby policyjnej. Konieczne jest podejmowanie dalszych wysiłków w celu stworzenia skutecznej służby policyjnej i zwiększenia lokalnych możliwości prowadzenia postępowań dochodzeniowo-śledczych w sprawach podejrzeń o korupcję i przestępczość zorganizowaną.

Intensyfikowane są działania związane ze zwalczaniem *przestępczości zorganizowanej*, która pozostaje poważnym problemem w Kosowie. Sieci przestępcze sięgają różnych sektorów gospodarki i dziedzin życia społecznego; są także obecne w życiu politycznym. Jednym z największych wyzwań jest znalezienie kosowskich wysoko wykwalifikowanych kandydatów do pracy w policji. Nadal brakuje przepisów prawnych, które umożliwiłyby ochronę tożsamości informatorów w postępowaniu sądowym. W dziedzinie *zwalczania handlu ludźmi* osiągnięto niewielkie postępy, a Kosowo nadal pozostaje punktem źródłowym, tranzytowym oraz przeznaczenia w procederze handlu ludźmi. Nie poczyniono żadnych postępów w odniesieniu do ochrony danych osobowych, co budzi pewne zaniepokojenie.

Turcja

Turcja nadal w wystarczającym stopniu spełnia **kryteria polityczne** z Kopenhagi i kontynuuje reformy polityczne, ich tempo spadło jednak w ostatnim roku. Konieczne są znaczne dalsze wysiłki, w szczególności w zakresie wolności słowa, jak również dalsze działania w celu lepszego zagwarantowania praw społeczności religijnych innych niż muzułmańskie, praw kobiet, praw związków zawodowych oraz cywilnej kontroli nad wojskiem.

W kwestii **demokracji i praworządności**, w obszarze *administracji publicznej* przyjęto ustawę o rzeczniku praw obywatelskich. Nie odnotowuje się żadnego postępu w zakresie reformy służby cywilnej.

W kwestii *stosunków między władzami cywilnymi i wojskowymi* parlament przyjął zmiany w postępowaniu przed sądami wojskowymi, zwiększające gwarancje prawne przysługujące oskarżonym. Wysocy rangą przedstawiciele sił zbrojnych nadal występowali z oświadczeniami publicznymi, pragnąc wywierać wpływ w kwestiach nie wchodzących w zakres ich obowiązków.

Poczyniono postępy w dziedzinie *reformy sądownictwa*, choć nowe przepisy ustawowe są jak na razie stosowane przez sądy raczej mało jednolicie i konieczne jest dalsze umacnianie niezawisłości sądów.

Postęp w zakresie reform ustawodawstwa, stanowiących element działań na rzecz zwalczania *korupcji*, jest dosyć ograniczony. Korupcja wciąż jest zjawiskiem powszechnym, a działania nakierowane na jej zwalczanie są słabo rozwinięte i konieczne jest umocnienie pozycji władz odpowiedzialnych za ich prowadzenie.

W dziedzinie **praw człowieka i ochrony mniejszości** odnotowuje się dalszy spadek liczby doniesień o *stosowaniu tortur i złym traktowaniu*. Zarzuty stosowania tortur i złego traktowania poza aresztami oraz w południowo-wschodniej części kraju dają powody do obaw. Problemem pozostaje także bezkarność sprawców tortur. Pilnie należy obserwować wpływ zmian w ustawie o zwalczaniu terroryzmu na podstawowe wolności. Dokonując zmian w ustawie, wprowadzono do niej obszerną listę przestępstw terrorystycznych i zmniejszono gwarancje prawne przysługujące oskarżonym.

Ogólnie można stwierdzić, że w społeczeństwie tureckim coraz szerzej prowadzona jest otwarta debata publiczna na różne tematy, w tym także kwestie tradycyjnie uznawane za drażliwe. Pomimo tej tendencji istniejące obecnie ramy prawne nie gwarantują *wolności słowa* zgodnie ze standardami europejskimi. Niedawne orzeczenie sądu kasacyjnego ustala wykładnię art. 301 kodeksu karnego, która ogranicza wolność słowa. Ponadto znaczącą liczbę osób postawiono przed sądem za wyrażenie swoich poglądów w sposób pokojowy. Konieczne jest dostosowanie przepisów art. 301 oraz innych przepisów tureckiego kodeksu karnego ograniczających wolność słowa do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Wolność zgromadzeń i wolność zrzeszania się ograniczane są w coraz mniejszym stopniu; większa jest też skuteczność środków podejmowanych w tym zakresie w ostatnich latach. W kilku przypadkach służby bezpieczeństwa nadużyły jednak siły podczas demonstracji. Utrzymują się trudności związane z zakładaniem stowarzyszeń krzewienia tożsamości kulturowych.

W kwestii *wolności wyznania* kilkakrotnie odkładano przyjęcie nowej ustawy, która miała poprawić sytuację *mniejszości religijnych*. Mimo to społeczności inne niż muzułmańskie napotykają wciąż na te same trudności. Sytuacja społeczności Alewi także nie uległa zmianie. Konieczne jest ustanowienie ram prawnych, które byłyby zgodne z konwencją praw człowieka, tak by wszystkie społeczności religijne mogły funkcjonować bez zbędnych ograniczeń.

Opinia publiczna w Turcji poświęca kwestii *praw kobiet* coraz więcej uwagi, a społeczeństwo obywatelskie ma coraz większe możliwości udziału w tym procesie. Ramy prawne są zasadniczo zadowolające, w praktyce jednak prawa kobiet nie zawsze są chronione, zwłaszcza w najbiedniejszych regionach kraju. Bardziej systematycznie muszą być prowadzone postępowania dochodzeniowo-śledcze w sprawach zbrodni na tle honorowym, a w stosownych przypadkach osoby winne powinny zostać postawione w stan oskarżenia i skazane.

W kwestii *praw dziecka* sytuacja uległa nieznacznym zmianom. Przepisy dotyczące edukacji i zatrudnienia osób poniżej piętnastego roku życia powinny być bardziej skutecznie wprowadzane w życie.

Nie odnotowano żadnych postępów w dziedzinie *praw związków zawodowych*. Turcja nie spełnia jeszcze standardów UE i MOP (Międzynarodowej Organizacji Pracy), w szczególności jeśli chodzi o prawo do strajku i prawo do rokowań zbiorowych.

Turcja nadal traktuje *prawa mniejszości* w sposób restrykcyjny. Państwo to nie ratyfikowało międzynarodowych aktów prawnych dotyczących praw mniejszości. Jeśli chodzi o *prawa kulturowe*, dopuszcza się transmisje ograniczonej liczby programów radiowych i telewizyjnych w językach innych niż turecki. W szkolnictwie publicznym nadal ogranicza się możliwości nauki takich języków. Wszystkie prywatne ośrodki oferujące kursy języka kurdyjskiego zostały zamknięte w sierpniu 2005 r. Ogólne przepisy ograniczające możliwości posługiwania się językami innymi niż turecki pozostają restrykcyjne zarówno w życiu politycznym, jak i w kontaktach ze służbami administracji publicznej.

Turcja była obiektem zwiększonej liczby ataków terrorystycznych, w szczególności ze strony PKK (Partii Pracujących Kurdystanu), która znajduje się na liście organizacji terrorystycznych UE. Akty terrorystyczne zostały zdecydowanie potępione przez UE.

Turcja musi także zacząć rozwiązywać poważne problemy gospodarcze i społeczne w południowo-wschodniej części kraju i zagwarantować społeczności kurdyjskiej możliwość korzystania w pełni z przysługujących jej praw i wolności. Źródłem niepokoju pozostaje duża liczba przesiedleńców wewnętrznych.

Jeśli chodzi o *kwestie regionalne oraz zobowiązania międzynarodowe*, Turcja wyraża stałe poparcie dla działań ONZ mających na celu kompleksowe rozwiązanie *problemu cypryjskiego*. Nie odnotowano jednak żadnych postępów w kwestii normalizacji stosunków dwustronnych z Republiką Cypryjską. Od czasu podpisania Protokołu dodatkowego do układu ustanawiającego stowarzyszenie w lipcu 2005 r. Turcja nie poczyniła żadnych kroków w kierunku pełnego wprowadzenia go w życie i usunięcia wszelkich przeszkód utrudniających swobodny przepływ towarów, w tym ograniczeń w odniesieniu do bezpośrednich połączeń transportowych z Cyprzem. Rada Europejska na swoim posiedzeniu w czerwcu 2006 r. przypomniała, że Rada ma dokonać przeglądu realizacji Protokołu

dotatkowego w 2006 r. i zapewnić podjęcie dalszych kroków w odniesieniu do kwestii wymienionych w deklaracji UE z 21 września 2005 r.

Stosunki z Grecją rozwijają się w dobrym kierunku, natomiast nie osiągnięto żadnego postępu na drodze do rozstrzygnięcia nierozwiązanego sporu granicznego. Na spotkaniu ministrów spraw zagranicznych obydwu państw uzgodniono nowy pakiet środków mających służyć budowaniu wzajemnego zaufania. Kwestią kluczową pozostaje dobre sąsiedztwo.

Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Turcję można uznać za sprawnie funkcjonującą gospodarkę rynkową, o ile zapewni ona trwałość ostatnich osiągnięć w zakresie stabilizacji i reform. Turcja powinna także być w stanie sprostać presji konkurencji i siłom rynkowym w Unii w perspektywie średnioterminowej, pod warunkiem że zdecydowanie będzie kontynuować politykę stabilizacji oraz podejmie dalsze stanowcze kroki w kierunku przeprowadzenia reform strukturalnych.

Zasadniczo istnieje stałe porozumienie co do podstawowych elementów gospodarki rynkowej. Polityka makroekonomiczna zorientowana na utrzymanie stabilności przyczyniła się do silnego wzrostu gospodarczego i zwiększenia odporności gospodarki na wstrząsy. Deficyt budżetowy i dług publiczny uległy znacznemu obniżeniu; ponadto podjęto pewne ważne działania w celu usprawnienia systemu zabezpieczeń społecznych. Niezależność organów regulacyjnych i nadzoru została potwierdzona, a specjalne przywileje przysługujące dotychczas bankom państwowym są stopniowo znoszone. Proces prywatyzacji nabrał tempa. Sektor bankowy i pozabankowy sektor finansowy nadal się rozwijają, a nadzór nad nimi został zwiększony. Gospodarka stała się bardziej otwarta na handel zagraniczny i inwestycje zagraniczne. Bank Centralny i rząd kontynuują politykę dezinflacji.

Stosunkowo wysokie zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne i finansowanie ze środków budżetowych oznacza duże uzależnienie od nastrojów inwestorów, co może stanowić potencjalne zagrożenie dla stabilności makroekonomicznej. Dlatego należy kontynuować i pogłębiać konsolidację fiskalną, wspierając ją działaniami strukturalnymi. Zwalczanie zjawiska pracy nierejestrowanej wymaga uwagi. Nadal istnieje problem braku równowagi na rynku pracy. Wskaźniki zatrudnienia są bardzo niskie i wykazują tendencję spadkową, w szczególności w przypadku kobiet. Problem związane z brakiem równowagi w niewielkim stopniu rozwiązywane są dzięki realizowanej polityce, a pozapłacowe koszty pracy utrzymują się na wysokim poziomie. Średni poziom nauczania jest stosunkowo niski i w dalszym ciągu obserwuje się też duże dysproporcje w tym zakresie. Bariery utrudniające wycofanie się z rynku oraz mała przejrzystość w zakresie pomocy państwa mają niekorzystny wpływ na rozwój przedsiębiorczości. Proces restrukturyzacji sektora energetycznego postępuje dosyć powoli.

Turcja jest coraz lepiej przygotowana **do przyjęcia na siebie zobowiązań wynikających z członkostwa**. Postęp dotyczy większości dziedzin, choć w wielu obszarach dostrzega się jednak opóźnienia w realizacji krótkoterminowych zadań priorytetowych określonych w Partnerstwie dla członkostwa. Wiele zobowiązań Turcji podjętych w ramach unii celnej wciąż jeszcze nie wypełniono. Dużego nakładu pracy wymaga jeszcze zwiększenie stopnia dostosowania prawa krajowego do prawa UE oraz zwiększenie możliwości instytucjonalnych i potencjału administracyjnego.

Postępy w dziedzinie *swobodnego przepływu towarów* są niejednolite. Odnotowano poprawę w takich dziedzinach, jak: akredytacja, normalizacji i ocena zgodności. Nadal istnieją jednak liczne przepisy, które są sprzeczne z ogólnymi zasadami swobodnego przepływu towarów, a także bariery techniczne w handlu. Nie odnotowano żadnego postępu w zakresie *swobodnego przepływu pracowników*, a postępy w zakresie dostosowania prawa krajowego do przepisów wspólnotowych dotyczących *swobody przedsiębiorczości* oraz *swobody świadczenia usług* są nadal ograniczone. Turcja osiągnęła bardzo niewielki postęp w dziedzinie *swobodnego przepływu kapitału*. Proces dostosowawczy nie jest jeszcze zakończony, w szczególności jeśli chodzi o zwalczanie zjawiska prania pieniędzy. Obowiązują ograniczenia w nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców.

W dziedzinie *zamówień publicznych* poczyniono niewielkie postępy. Zakres stosowania przepisów został zawężony poprzez wprowadzenie zwolnień. W Turcji nie istnieje organizacja, która gwarantowałaby spójność polityki we wszystkich obszarach związanych z zamówieniami publicznymi. Pewne postępy dają się zauważyć w zakresie *prawa spółek*. Ponadto Turcja przyjęła większość międzynarodowych standardów rachunkowości, nie są one jednak prawnie wiążące dla większości przedsiębiorstw tureckich, które podlegają jedynie wymogom w zakresie sprawozdawczości podatkowej. Poziom dostosowania jest niski. Prace dostosowawcze w zakresie *prawa własności intelektualnej* są mocno zaawansowane, a potencjał administracyjny został zwiększony. Mimo to konieczny jest dalszy postęp, w szczególności w kwestii egzekwowania prawa i zwalczania zjawiska piractwa zorganizowanego i podrabiania towarów. Należy także zacieśnić współpracę pomiędzy odpowiednimi władzami i poprawić koordynację ich działań. Sądy niższego szczebla o właściwości ogólnej mają trudności z właściwym stosowaniem przepisów prawa.

Postępy w obszarze *polityki konkurencji* są niejednolite. Proces dostosowywania przepisów w dziedzinie ochrony konkurencji jest mocno zaawansowany, a urząd ochrony konkurencji wywiązuje się z zadania ich egzekwowania w sposób zadawalający. W kwestii pomocy państwa nie poczyniono jednak żadnych postępów – Turcja nie dysponuje niezbędnymi ramami prawnymi ani też nie posiada struktur administracyjnych, które umożliwiłyby wprowadzanie w życie zasad UE. Do wypełnienia pozostają zatem odpowiednie zobowiązania wynikające z układu o stowarzyszeniu.

Turcja ma pewne osiągnięcia w dziedzinie *usług finansowych*, spośród których warto wspomnieć nowe prawo bankowe oraz przepisy upadłościowe w sektorze ubezpieczeń i uzupełniających programów emerytalno-rentowych. W dostosowaniu ustawodawstwa w sektorze ubezpieczeń postęp jest ograniczony. W dziedzinie usług inwestycyjnych oraz rynków papierów wartościowych niezbędne są dalsze działania dostosowawcze w zakresie programu rekompensat dla inwestorów, a także przepisów o świadczeniu usług transgranicznych, wymogów dotyczących jawności oraz prospektów emisyjnych. Konieczne jest zwiększenie kompetencji nadzorczych, w szczególności w sektorze ubezpieczeń i rynku papierów wartościowych.

Postępy poczyniono w niektórych obszarach *społeczeństwa informacyjnego i mediów*, w tym transmisji programów lokalnych w innych językach niż turecki. Turcja stworzyła dobrą podstawę do dalszych prac dostosowawczych w dziedzinie łączności elektronicznej i technologii informatycznych. Ogólny poziom dostosowania w dziedzinie mediów i polityki audiowizualnej pozostaje bardzo ograniczony.

W obszarze *rolnictwa* osiągnięto niewielki postęp w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. W procesie wprowadzania w życie nowych przepisów zagrożenie stanowią opóźnienia w przyjmowaniu stosownych regulacji i tworzeniu struktur administracyjnych. Nadal konieczne jest rozwinięcie większości struktur administracyjnych mających służyć wprowadzeniu w życie wspólnej polityki rolnej (WPR). W prowadzonej przez siebie polityce Turcja w coraz większym stopniu łączy pomoc finansową z wielkością produkcji, co nie jest zgodne z reformą WPR. Ogólny poziom dostosowania nie jest wysoki. Jeśli chodzi o *rybactwo*, Turcja nie poczyniła żadnych postępów. W ustawodawstwie tureckim nadal brakuje istotnych elementów wspólnotowego dorobku prawnego w tej dziedzinie, nie utworzono także struktur mających służyć wprowadzeniu w życie wspólnej polityki rybackiej. Odnotowano ograniczone postępy, jeżeli chodzi o dostosowywanie przepisów dotyczących *polityki weterynaryjnej, fitosanitarnej i polityki żywnościowej* do prawa UE. Nie istnieją ramy prawne ani struktury administracyjne, który umożliwiłyby wprowadzanie w życie przepisów prawa wspólnotowego. Ogólnie rzecz biorąc, systemy kontroli są słabo rozwinięte, a największym problemem w sektorze weterynaryjnym – w szczególności z uwagi na sytuację w zakresie zdrowia zwierząt – jest brak skutecznych systemów zwalczania chorób zwierząt.

Poczyniono pewne postępy w dziedzinie *polityki transportowej*. Prace nad dostosowaniem prawa krajowego do przepisów UE w dziedzinie transportu drogowego są dosyć zaawansowane, ale postępy w innych sektorach są nierównomierne. Konieczne jest zwrócenie uwagi na możliwości w zakresie wprowadzania w życie i egzekwowania odpowiednich przepisów prawa. Nie podjęto jeszcze decyzji w sprawie struktury sektora kolejowego. Umowom międzynarodowym w dziedzinie transportu morskiego i lotniczego nie towarzyszy transpozycja odpowiednich przepisów prawa wspólnotowego na grunt prawa krajowego. O niewielkim postępie można mówić w odniesieniu do *sieci transeuropejskich*, jak również w dziedzinie *energii*. Proces dostosowywania przepisów jest jednak nierównomierny i niezmiennie konieczne jest przyjęcie ustawy ramowej o optymalizacji wykorzystania energii. Trzeba też zwiększyć potencjał administracyjny i umocnić niezależność organów regulacyjnych.

Postępy w zakresie *podatków* są nieduże. Turecki system podatkowy jest częściowo zgodny ze wspólnotowym dorobkiem prawnym, a niezgodności dotyczą w szczególności zakresu i stawek podatku VAT, struktury i stawek podatków akcyzowych oraz ogólnie kwestii podatków bezpośrednich. Pilnie należy znieść wszelkie środki dyskryminujące w dziedzinie opodatkowania alkoholu i wyrobów tytoniowych.

Turcja osiągnęła postęp w dziedzinie *unii gospodarczej i walutowej*. Ogólnie można stwierdzić, że przygotowania w tej dziedzinie są mocno zaawansowane. Przepisy mające zapobiegać bezpośredniemu finansowaniu sektora publicznego oraz przepisy w zakresie zakazu uprzywilejowanego dostępu władz publicznych do instytucji finansowych nie są jeszcze zgodne z prawem wspólnotowym. Ponadto brak skutecznej koordynacji i współpracy zmniejsza skuteczność polityki gospodarczej. Zaobserwowano pewną poprawę w stosowaniu jednolitych klasyfikacji oraz w kwestii dostępności branżowych danych *statystycznych*, jednak postępy w pracach dostosowawczych są wciąż ograniczone, choć trzeba zauważyć, że nowe przepisy zapewniają znaczący postęp.

Turcja poczyniła ograniczone postępy w obszarze *polityki zatrudnienia i polityki społecznej* UE, w szczególności w zakresie ochrony socjalnej. Należy tu podkreślić wprowadzenie w życie nowej ustawy o osobach niepełnosprawnych. Pełne poszanowanie praw związków zawodowych nie jest jednak jeszcze zagwarantowane. Większej uwagi wymaga również zwalczanie zjawiska pracy nierejestrowanej, natomiast sama realizacja tego zadania wymaga zwiększenia potencjału administracyjnego.

Turcja osiągnęła duży postęp w obszarze *polityki w zakresie przemysłu i przedsiębiorstw*, w szczególności odnotować należy utworzenie agencji wspierania i promocji inwestycji. Odnotowuje się także postępy w zakresie prywatyzacji, w pracach nad dostosowaniem definicji MŚP do definicji obowiązującej w prawie wspólnotowym, a także w planowaniu polityki. Proces dostosowania przepisów krajowych do prawa UE jest mocno zaawansowany.

Poczyniono postępy w obszarze *polityki regionalnej i koordynacji instrumentów strukturalnych*, w szczególności dzięki przyjęciu ustawy ustanawiającej agencje rozwoju, choć rola i funkcjonowanie tych agencji budzą pewne zaniepokojenie. Chodzi tu przede wszystkim o kwestie odpowiedzialności i rozliczalności, w tym również rozdział kompetencji pomiędzy ministerstwami na szczeblu centralnym i regionalnym. Poziom dostosowania prawa w tym zakresie nie jest zbyt wysoki.

Odnutowano pewne postępy w obszarze *sądownictwa i praw podstawowych*. Ogólnie rzecz biorąc, kontynuowano reformę sądownictwa, a nowe przepisy ustawowe są dotychczas stosowane przez sądy raczej mało jednolicie i konieczne jest dalsze umacnianie ich niezawisłości. Odnotowuje się pewne postępy w zwalczaniu korupcji, zwłaszcza jeśli chodzi o zwiększanie przejrzystości w administracji publicznej, niemniej jednak korupcja pozostaje zjawiskiem powszechnym, a władze antykorupcyjne i prowadzona przez nie polityki są wciąż mało skuteczne. Zakres immunitetu parlamentarnego jest zbyt obszerny. W kwestii wolności podstawowych postępy legislacyjne są dość ograniczone, ale kontynuowano rozpoczęte reformy.

W dziedzinie *sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa* Turcja osiągnęła postęp w kwestiach azylu, zarządzania granicami, zwalczania handlu ludźmi, a także w zakresie współpracy celnej i policyjnej. Trwają prace nad dostosowaniem ustawodawstwa do prawa UE. Wymagają one kontynuacji w takich dziedzinach, jak: migracja, zwalczanie przestępczości zorganizowanej, pranie pieniędzy, a także współpraca sądowa w sprawach cywilnych i karnych.

Odnutowuje się dalszy postęp w dziedzinie *nauki i badań naukowych*, w szczególności w zakresie udziału w programach badawczych UE oraz przydziału środków budżetowych na tego rodzaju cele. Dalsze postępy dostrzega się także w dziedzinie *edukacji i kultury*. Proces dostosowywania prawa w tym zakresie jest mocno zaawansowany.

Dostosowywanie przepisów postępuje zgodnie z planem również w dziedzinie gospodarki odpadami i hałasu. Jeśli chodzi o inne aspekty, w tym konwencje międzynarodowe, poziom dostosowania prawa w dziedzinie *środowiska* jest nadal niski. Rosnące zaniepokojenie budzi brak postępów w zakresie przepisów horyzontalnych, w szczególności dotyczących zagadnień transgranicznych, a także konsultacji publicznych. Niewielki postęp w procesie transpozycji prawa wspólnotowego osiągnięto w takich dziedzinach, jak: jakość powietrza, ochrona przyrody oraz jakość wody. Wprowadzenie w życie znowelizowanej ustawy o ochronie

środowiska przyczyni się do zwiększenia potencjału administracyjnego w tym zakresie. Niewiele zmieniło się w kwestii egzekwowania przepisów.

W dziedzinie *ochrony zdrowia i konsumentów* dostrzegalna jest poprawa w zakresie ochrony konsumenta, w szczególności dzięki wprowadzeniu systemu nadzoru rynku. Dostrzega się również poprawę w obszarze zdrowia publicznego, wynikającą w szczególności z utworzenia sieci nadzoru i kontroli epidemiologicznej chorób zakaźnych. Natomiast niewielkie postępy odnotowuje się we wprowadzaniu przepisów w życie w tych dziedzinach.

Unia celna przygotowała Turcję do wyższego poziomu dostosowania przepisów w tym obszarze, choć w niektórych kwestiach takich, jak: strefy wolnego handlu, zwolnienia z opłat celnych, zwalczanie zjawiska podrabiania towarów czy postępowanie po zwolnieniu towarów przepisy nie zostały jeszcze dostosowane. Konieczne jest wzmocnienie administracji oraz rozpoczęcie przygotowań do zapewnienia połączeń między systemami informatycznymi.

Turcja osiągnęła wysoki poziom dostosowania przepisów w dziedzinie *stosunków zewnętrznych*. Prace nad dostosowywaniem przepisów w zakresie wspólnej polityki handlowej UE nie zostały jeszcze zakończone. Trwa także dostosowywanie przepisów w ramach wspólnej *polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz obrony* UE. Turcja prowadzi aktywniejszą politykę zagraniczną na Bliskim Wschodzie, przyczyniając się do większej stabilizacji w regionie. Zamknięta pozostaje granica z Armenią. Turcja uczestniczyła w misjach w ramach europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony (EPBiO), nadal jednak wiążą się z tym pewne trudności. Kraj ten wciąż blokuje uczestnictwo Cypru i Malty we współpracy strategicznej UE i NATO. Ponadto Turcja sprzeciwia się przystąpieniu Cypru do porozumienia z Wassenaar. Turcja musi jeszcze podpisać statut Międzynarodowego Trybunału Karnego.

Dostrzega się pewne postępy w zakresie *kontroli finansowej*. Utworzono już częściowo struktury administracyjne i przyjęto część przepisów wykonawczych. Natomiast ustawa o zarządzaniu finansami publicznymi i kontroli finansów publicznych nie jest jeszcze w pełni skuteczna. Przyjęto pewne środki tymczasowe, ale nie zakończono tworzenia struktur mających gwarantować ochronę interesów finansowych UE. Biorąc pod uwagę *przepisy finansowe i budżetowe*, należy stwierdzić, że Turcja będzie musiała utworzyć we właściwym czasie struktury koordynacji i przyjąć przepisy wykonawcze zapewniające prawidłowe obliczanie i prawidłowy pobór zasobów własnych, a także prawidłowe dokonywanie płatności i prowadzenie kontroli w tym zakresie.